

# Hrvatska riječ

Informativno-politički tjednik, izlazio od 1945. do 1956., obnovljen 2003.

ISSN 1451 - 4257

SUBOTICA, 26. OŽUJKA 2004. \* CIJENA 20 DINARA \* BROJ 60

Nakon četrdesetljeća

## Država priznala Paulinum

Intervju:  
mr. Davor Vidiš



TEMA BROJA: KOSOVO U KRVI, MANJINE NA UDARU





**VETERINARSKI ZAVOD SUBOTICA a.d.**

Beogradski put 123

24106 Subotica

Telefon: 024/567-933, 567-984

Fax: 024/567-871, 567-736

## KOMPLETNA HRANA ZA ŽIVOTINJE



KOMPLETNE SMJEŠE ZA ŽIVOTINJE:

Smješa IV, Smješa PS 1, Smješa PS 3, PSB Finišer, PSB Starter, Smješa KD, Smješa TS 1, Favorit P, Premixi, Superi i VETCAN – kompletna hrana za pse.



## OBJEKAT Gulyás CSÁRDA

~čarda, farma nojeva, sobe za izdavanje~

Ludoški šor 106

24418 ŠUPLJAK

Telefon: 024/758-093, 758-082

# • DDOR NOVI SAD • AD

**Glavna filijala "SUBOTICA"**  
NAŠIM GRAĐANIMA NUDI:

### OBAVEZNO OSIGURANJE VOZILA

- 25% NIŽA CENA

- 30% BONUS

- 10% POPUST NA GOTOVINSKO PLAĆANJE

### PLAĆANJE OSIGURANJA I TROŠKOVI REGISTRACIJE

- 10 RATA OBUSTAVOM OD ZARADA

- 12 RATA OD PENZIJE

- 4 RATE ČEKOVIMA GRAĐANA

za putnička vozila

- JP "SUBOTICA-TRANS"

Segedinski put br. 84, telefon: 41-948

- "INTERŠPED - DDOR NOVI SAD"

Pala Papa br. 17, telefon: 622-115 / 622-107

- DP "INTEGRAL MEHANIZACIJA I TRANSPORT"

Čantavirski put bb, telefon: 566-038

**1.000,00 DIN UMANJENJE**

za teretna vozila

**USLUGA REGISTRACIJE BESPLATNO**

# GARANTIRANA ISPLATA ŠTETE



U sjenci događaja na Kosovu

**Manjine na udaru prosvjednika.....6,7**

U Kosovskoj Mitrovici

**Poginula i jedna Hrvatica.....7**

Prosvjetari u posjetu Ernestinovu

**Suradnjom do kvalitetnog obrazovanja..8,9**

Zašto djeca premalo čitaju

**Bauk zvani knjiga.....10,11**

Intervju

**Mr. Davor Vidiš.....12-14**

Varaždinska katedrala

**Svaki oltar – crkva u malom.....16,17**

Dani pučkog kazališta u Ljutovu

**Razigrano »Divojačko prelo«.....30**

Hrvač Davor Štefanek

**Atena via Taškent.....42**

## IMPRESSUM

## OSNIVAČ:

Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine

## IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova »Hrvatska riječ«,  
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

## UPRAVNI ODBOR:

Mr. Mato Groznica (predsjednik), Dušica Dulić,  
Kalman Kuntić, Marija P. Matarić, Dražen Prčić,  
Stipan Stipić, Zvonko Sarić, Zvonko Tadijan,  
Tomislav ŽigmanovDIREKTOR I V. D. GLAVNOG I  
ODGOVORNOG UREDNIKA:

Zvonimir Perušić

## REDAKCIJA:

Ivan Andrašić, Dušica Dulić, Jasminka Dulić, Ivan  
Ivković Ivandekić, Dražen Prčić, Zvonko Sarić,  
Nada Sudarević, Robert G. Tilly

## TEHNIČKI UREDNIK:

Boris Oblak

## TEHNIČKI ADMINISTRATOR:

Thomas Šujić

## ADMINISTRACIJA:

Zorica Tikvicki,  
Zdenka Sudarević

## LEKTORICA: Katarina Vasiljčuk

TELEFON: ++381 24/55-33-55  
++381 24/55-15-78

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: hrvatska.rijec@suonline.net

WEB: www.hrvatskarijec.co.yu

TISAK: »Dnevnik« Holding sa p.o. Novi Sad,  
»Dnevnik« ŠtamparijaList je registriran kod Sekretarijata za informiranje  
Skupštine AP Vojvodine pod rednim brojem 73.List je oslobođen poreza na promet na osnovu  
mišljenja Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje  
i kulturu; broj 106-413-00221/2003-01 od  
20.3.2003. godine

## Kosovski vremeplov

Krv je ponovno potekla Kosovom i samo za nekoliko sati televizijskog izbežumljivanja vraćeni smo, kao vremeplovom, pet godina unazad. Gotovo u dan, tragično je, dakle, obilježena peta godišnjica onoga što se u ovoj zemlji jednostavno naziva – bombardiranje.

Posljednja zbivanja na Kosovu označila su krah svih onih koji su prethodnih godina involvirani u tamošnji sukob. Prije svega, to je poraz međunarodne politike, koja nije uspjela zaštititi poredak, zasnovan na općoj sigurnosti i multietničnosti zajednica na teritoriju koji joj je povjeren, a zbog čega i jest svojevremeno pokrenula najveću vojnu operaciju u Europi nakon Drugoga svjetskog rata.

Dalje, to je poraz albanskog političkog vodstva na Kosovu, koje se pokazalo nesposobnim urediti prostor koji želi proglasiti državom. Oni koji nisu u stanju kontrolirati svoje mase, koji prešutno podržavaju ili nedovoljno osuđuju teror i etničko čišćenje manjine, gube moralno pravo na ono u što vjeruju da im je obećano kao dar – državu.

I, na koncu, to je krah srbijanske politike krvi i tla, koja se u patnji i bolu milijuna ljudi godinama urušavala po Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, a koja, eto, još uvijek nije stigla do svoga kraja. Kad državni vrh u Beogradu pali svijeće pred crkvama i ulaguje se mitingašima, umjesto da po europskim prijestolnicama traži podršku i rješenje, to znači da se političke karijere još uvijek planiraju graditi na praznoj i lažnoj paroli 'Ne damo Kosovo'.

U magnovenju izazvanom dramatičnim vijestima s Kosova, teško da je do većine ljudi u Srbiji stigla poruka ministra za ljudska i manjinska prava SCG Rasima Ljajića, koji je, uz kritiku i međunarodne zajednice i albanskih političara, pozvao Srbe da priču o Kosovu prebace na teren ljudskih prava, umjesto što se i dalje vrte u smrtonosnom krugu okovani mitovima i epovima.

Najnovija kosovska kriza donijela je i jednu grubu manipulaciju koja se dotiče Hrvatske. Naime, jedan od brojnih nepouzdatih beogradskih dnevnih listova objavio je vijest da je prošloga četvrtka na prosvjednom mitingu ispred Vlade Srbije sudjelovao i govorio, rame uz rame s najnovijim srpskim prijateljem francuskim publicistom Ivom Patjeom i pjevačicom Svetlanom Ražnatović, i donedavni veleposlanik Republike Hrvatske u Beogradu Davor Božinović. Informacija je sutradan čak i pojačana, tako što je veleposlanik Božinović u tom listu proglašen za ličnost dana. Demanti iz Veleposlanstva RH u Beogradu je, naravno, uslijedio, budući da je veleposlanik Božinović već mjesec i pol dana na novoj dužnosti u Zagrebu, a toga je dana bio s predsjednikom Stjepanom Mesićem u Kataru. Ali, vijest je puštena i u tom je momentu možda kod nekoga i odigrala određenu ulogu, a trebala je, vjerojatno, pokazati kako je istina na 'našoj' strani, čim je i 'oni' priznali. Još jedan u nizu apsurdna u zemlji u kojoj je sve moguće.

Z. P.

## TJEDNIK

## ČETVRTAK, 18. 3.

Kosovo, Beograd, Niš: gore  
crkve i džamije, svijet u šoku

## NEDJELJA, 21. 3.

Dan žalosti u Srbiji



## PONEDJELJAK, 22. 3.

Skupština Vojvodine usvojila  
zaključke o Kosovu

## PETAK, 19. 3.

Prosvjedi širom Srbije, stanje  
na Kosovu se smiruje

## UTORAK, 23. 3.

Skupština Srbije usvojila proračun  
za 2004. godinu

## SUBOTA, 20. 3.

Ministar obrane Boris Tadić:  
Može se očekivati novi val  
nasilja

## SRIJEDA, 24. 3.

Đorđe Subotić: Televizije Most,  
Jesenjin i Melos siju mržnju i  
međunarodnu netrpeljivost

## CRKVE I DŽAMIJE



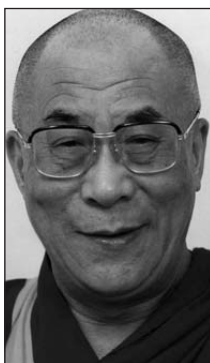
**P**aljenje džamija? Huliganski antipatriotizam. Piromanija koju svjetske TV stanice, naravno, nisu propustile emitirati. Jesu li milijuni Španjolaca na ulici palili džamije koje su, kao i Hilandar i srpske bogomolje na Kosovu, Božje kuće. Uz to, u albanskom separatističkom pokretu vjerska komponenta, naročito ona fundamentalna, nikada nije bila dominantna u odnosu na nacionalističku. I kako to da je policija sačuvala Američko veleposlanstvo, a nije džamiju? Trebamo li pomisliti kako se osjećaju muslimani u Sandžaku i Srbiji? Možda drugačije nego Srbi pravoslavci dok gledaju kako im gore crkve u fašisoidnoj piromaniji? **Zoran Pa-nović**, komentator, »Danas«, 20. ožujka 2004.

## TKO JE REKAO VUKOVAR?

**A**ko je suditi po prva dva dana suđenja optuženima za zločin na poljoprivrednom dobru »Ovčara« kod Vukovara i po izjavama optuženih, Vukovar se izgleda nije niti dogodio... Ovo suđenje, odnosno njegov tijek i presude, definitivno će pokazati ima li naše pravosuđe snage izboriti se sa zločinom, a naša najšira javnost s mračnom prošlošću. **Zlatoje Martinov**, »Republika«, 16. ožujka 2004.

## ZASTARJELI RATOVI

**Z**ato ja držim da su ratovi nešto zastarjelo. Današnji svijet je, kao što sam rekao, »manji«, sa snažnim međuzavisnostima, i zato vi morate tretirati druge grupe koje su različite od vas, koje imaju drugačija gledišta, drugačije interese, morate ih tretirati s respektom, morate uzimati u ozbiljna razmatranja njihova prava ili njihove interese. Dakle, dijalog je rješenje, sve kroz dijalog, razgovor. To je jedini put. **Dalaj Lama**, tibetanski vođa, »Danas«, 20. ožujka 2004.



## ČUDNA DIJASPORA

**D**ijaspora u Americi je jedan čudan element jer su većina njih nacionalisti, ali su to nekakvi epski nacionalisti, to su nacionalisti koji ne vide realnost, oni vide samo prošlost, još žive u vrijeme srednjega vijeka i te aureole koju smo tada imali. To je za njih i dalje stvarnost. Tako da mnogi od njih teško mogu razumjeti što se sada dešava u Srbiji, ali i to bi trebalo razumjeti. Međutim, ljudi koji su skoro došli mnogo se bolje u tome snalaze i oni bi mogli više sudjelovati u događajima i tamo i ovdje. **Dr. Zoran Hođera**, predstavnik Demokratske stranke u SAD, »Danas«, 20. ožujka 2004.

## I NA ŠTRUKLE I NA SARMU

**P**riznajem: meni je uvijek bilo super u Hrvatskoj. I uvijek dodajem: strašno mi je žao sve što se desilo našim narodima jer je to bio trijumf gluposti protiv koje se moramo zajednički boriti. Imali smo ideju da ove 2004. godine, dvije Vlade zajednički promoviraju olimpijski koridor, autocestu Zagreb-Beograd, da vratimo Europi svijest da je lijepo putovati kroz Hrvatsku i Srbiju; pristalica sam teze da što prije valja organizirati nogometne susrete, jer bez toga na Balkanu nema nogometa. Uopće, ovo jest jedan civilizacijski prostor, uz sve razlike koje jesu naše bogatstvo... Kad pogledam svoje foto albume i kolekciju ploča, kakav bih ja bio bez ljetovanja na Jadranu ili zagrebačkih rock bandova? Što bi ostalo od mog života kad bih se lišio svega izvan srpske granice? Prije petnaest godina bio je nonsens živjeti u Beogradu, a ne znati što se dešava u Zagrebu: danas je to, na žalost, činjenica, posljedica svega što nam se dešavalo posljednjeg desetljeća. Ali, usprkos svih razlika koje su normalne, prirodne, logične – vrijedi pacificirati ovaj prostor, ići ćemo na štrukle i na sarmu, voljet ćemo i ovu i onu glazbu, lako ćemo se razumjeti... i pokazati da, i kad su politike bolesne, kao sad u Srbiji pod Koštunicom, društva umiju i moraju komunicirati. **Čedomir Jovanović**, medijska meta, »Feral«, 18. ožujka 2004.



## PLANSKI U DEPONIJ

**P**otpuno nelegalan i sramotno bezakonit deponij, 1990. godine proizveden je na prostoru Lovanje upravo zato da bi bio ispod nosa mjestima pretežno naseljenim Hrvatima i na vlasništvu Katoličke crkve, čijoj političkoj difamaciji u to doba nije bilo mjere. Deset godina se na toj neospornoj činjenici dešavalo bezakonje. Danas bi u Crnoj Gori bilo teško, i neistinito, pripisivati bezakonju antinacionalne atribute. U njegovom korijenu je slabost sustava ili, bolje rečeno, nevolja sustava da spriječi bezakonje i volja pojedinaca da na tome zarađuju. **Mons. Ilija Janjić**, biskup kotorski, podgorički »Mornitor«, 19. ožujka 2004.

## Dujizmi

- ✓ *Odlično poznajemo našu zemlju. Zato idemo stranputicama;*
- ✓ *Goli otok čuva najskrivenije misli;*
- ✓ *Moja uloga je mala, ali značajna;*
- ✓ *Stoički je sve ponio.*

Duj Runje

Hoćemo li uskoro imati visoko obrazovanje na hrvatskom jeziku?

## Vrijeme je za prosuđivanje

Informacije o otvaranju Sveučilišta u Subotici, broju i vrsti fakulteta koji će ga činiti, mijenjaju se filmskom brzinom. Razlozi za i protiv se množe. Odbornici lokalne samouprave su 2. ožujka ove godine prihvatili Elaborat o opravdanosti osnivanja Sveučilišta u Subotici uz burne rasprave i brojne replike. Istodobno je Skupština općine Subotica prihvatila i Inicijativu o osnivanju sveučilišta. Novosadsko sveučilište, Učiteljski fakultet u Somboru, Ministarstvo prosvete i sporta Republike Srbije se s takvim odlukama uopće ne slažu. Neki fakulteti koji su bili u »igri« se povlače, a drugi dolaze u prvi plan. Naime, da bi se moglo osnovati sveučilište, potrebno je da u njegovom sastavu budu najmanje tri fakulteta. Konstanta u svemu ovome je da će se nastava izvoditi i na hrvatskom jeziku.

Dok su se vodile rasprave o odlukama Skupštine općine Subotica, sustiže nas vijest da će Učiteljski fakultet u Somboru početi od iduće školske godine s nastavom i na hrvatskom jeziku. O ovome, više nego značajnom pitanju, iz struktura hrvatske zajednice ne pojavljuje se niti jedan članak koji ovo pitanje razmatra na ozbiljan i sustavan način.

**MALO ILI PUNO:** Člankom 10. Zakona o univerzitetu regulirano je da sveučilište mogu osnivati Republika, pravne i fizičke osobe. Zakonom je regulirano i pitanje jezika na kojemu se izvodi nastava. Pokraj srpskog jezika, nastava se može izvoditi i na jeziku nacionalne manjine i na nekom od svjetskih jezika. Da bi se nastava izvodila na jeziku nacionalne manjine odnosno svjetskom jeziku, neophodna je suglasnost Vlade. Obrazovna djelatnost na fakultetu ostvaruje se kroz studije, koji mogu biti osnovni, specijalistički, magistarski i doktorski. Fakultet, čiji je osnivač Republika, donosi nastavne planove svih studija, uz suglasnost sveučilišta. Sveučilište, odnosno fakultet, čiji je osnivač pravna ili fizička osoba, donosi nastavni plan, po prethodno pribavljenoj suglasnosti ministra prosvjete i sporta. Ovo bi bio pravni okvir, kada je riječ o sveučilištu na razini Republike.

Prije daljnje analize spomenuo bih stanje glede obrazovanja na hrvatskom jeziku hic et nunc u Srbiji. U predškolskoj dobi u Subotici imamo dvije skupine s 35 djece koja slušaju odgojno-obrazovni rad na hrvatskom jeziku. Osim toga imamo 8 skupina sa 163 djece gdje se odgojno-obrazovni rad odvija dvojezično – na hrvatskom i srpskom jeziku. U osnovnoj školi stanje je sljedeće: 73 učenika u 6 odjela pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku. Ovo su učenici prvih i drugih razreda; oko 270 učenika u Općini Subotica, Bačkom Monoštoru i Sonti izučavaju hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture.

To je ono što je stvoreno za dvije godine. Malo ili puno? Odgovor prije svega ovisi od kuta gledanja. Ako se ima u vidu da je skoro pola vijeka apstinencija nastave na hrvatskom jeziku, onda je ovo veoma veliki korak. Naravno, u perspektivi može se više i bolje. Država je stvorila pravni okvir kojim ona omogućuje participiranje u obrazovanju na hrvatskom jeziku, a u kojoj mjeri ćemo to koristiti ovisi prije svega od nas. Za nadati se je da će zajednica, koja ima jasnu viziju, učiniti sve da se nadanja ne pretvore u razočaranja.

Ovo krhko stanje treba očuvati. Treba istaći da smo u pogledu školovanja na hrvatskom jeziku pošli od prvog razreda, a da smo kod izučavanja hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture obuhvatili samo učenike nižih razreda. Sa srednjim obrazovanjem nisu ni započete nikakve aktivnosti. Ako se sve ovo ima u vidu, normalno je da se očekuje potreba za mnogo većim brojem prosvjetnih radnika na svima razinama. Ovdje treba spomenuti i pitanje znanja jezika učitelja koji izvode nastavu na hrvatskom jeziku. Zakonom o osnovnoj školi regulirano je da nastavu na jeziku nacionalne manjine od I. do IV. razreda može izvoditi nastavnik koji je stekao odgovarajuću spremu na jeziku na kome se nastava izvodi, ili koji je položio ispit iz jezika i metodike na odgovarajućoj



Piše: Dujo Runje

višoj školi, odnosno fakultetu. Trenutno u Srbiji ne postoji ni viša škola, ni fakultet, gdje bi se ta provjera mogla izvršiti. Čini mi se oportunistički da se Hrvatsko nacionalno vijeće obrati Ministarstvu prosvjete i sporta Republike Srbije kojim bi se zahtijevalo rješavanje ovog pitanja u najskorije vrijeme. Jednu veliku želju i prometejevsku snagu nastavnika koji su se latili ovog posla ne treba previše izlagati zračenju, jer ljudski resursi su jedini pravi oslonac naše budućnosti.

**I ŽELJA, ALI I MOGUĆNOST:** Sada se ponovno vraćamo na pitanje školovanja učitelja na hrvatskom jeziku na Učiteljskom fakultetu u Somboru. U svemu treba rasuđivati sine ira et studio. Ideju ne treba a priori ni odbaciti. Za mene se postavljaju neka pitanja, glede ove ideje, da bih mogao odgovoriti potvrdno, odnosno niječno. Koja su to pitanja?

Hoće li se nastava izvoditi kompletno na hrvatskom jeziku? Ako hoće, postavlja se pitanje sadržaja s posebnosti hrvatske manjine koji bi se mogli doticati pet specifičnih područja: jezik i književnost hrvatske manjine, povijest, zemljopis, glazbena i likovna kultura. Normalno bi bilo da glede ovih sadržaja obvezatno bude uključena hrvatska zajednica, odnosno HNV, kao legitimni i legalni predstavnik Hrvata u Srbiji i Crnoj Gori. Naravno, ovaj model postavlja pred nas i pitanje udžbenika na hrvatskom jeziku, odnosno uvoz određenog broja odobrenih udžbenika iz Republike Hrvatske. Na koncu postavlja se pitanje nastavnog kadra koji će izvoditi nastavu na hrvatskom jeziku. Očigledno je da bi u prvom razdoblju morali dolaziti gostujući profesori iz Hrvatske.

Hoće li se nastava izvoditi dvojezično? Nastava bi se izvodila na srpskom jeziku, osim za specifična područja: jezik i književnost hrvatske manjine, povijest, zemljopis, glazbena i likovna kultura. Normalno, prilikom koncipiranja ovih sadržaja trebao bi biti uključen HNV. To se odnosi i na nastavni kadar i na udžbenike.

Ako bi ovi modeli bili ponuđeni od strane Učiteljskog fakulteta, onda bi oba koncepta teoretski bila prihvatljiva za našu zajednicu, s time da se ovaj drugi koncept može lakše riješiti i bliži je realnosti. Naime, treba imati u vidu upošljavanje budućih učitelja. U slučaju prihvatanja drugog koncepta mnogi učitelji bi mogli uz polaganje razlika izvoditi nastavu i na srpskom jeziku, što u mnogome otvara veće perspektive za rad. Ne bismo trebali dopustiti školovanje budućih gubitnika i odrastanje mladih ljudi bez perspektive zaposlenja. Naravno, trebalo bi inzistirati na otvaranju Odjela Učiteljskog fakulteta u Subotici. Ne treba trošiti vrijeme na dokazivanje da svaka zajednica treba težiti jednom konzistentnom i koherentnom sustavu obrazovanja od predškolskog do visokog. Uključivanjem HNV-a naša zajednica bi dobila mogućnost preuzimanja odgovornosti za odgoj i obrazovanje, a škole i fakulteti demokratičnost, otvorenost prema potrebama društva i tržišta, gdje će i visoka naobrazba postati »roba«. Ovo ulaganje danas je usmjereno na budućnost svih, pa i naše hrvatske zajednice. Oglušiti se na ovo znači ostati na stranputicama uljudbe. Obrazovanje na hrvatskom jeziku na svim stupnjevima nije samo želja, iluzija, već i realna mogućnost. Samo ljudi uskih pogleda i kratkoročnih vidika ne shvaćaju važnost obrazovanja. Ovo nikako ne znači odricanje od stvaranja Subotice kao sveučilišnog centra. Naпротив, to je cilj kojemu ne težimo samo mi. Da bi se sve to ostvarilo, potrebne su godine. Valjda to odgovara svim građanima Subotice?! Je li inicijativa Učiteljskog fakulteta želja ili kocka razdora? Treba li se oglašiti o njihovu inicijativu? Imamo li na to pravo? Ima li istine u onoj latinskoj sentenciji: »Timeo Danaos et dona ferentes«? (Bojim se Danajaca, čak kad i darove nose). Za mene osobno dileme nema. Ne treba se oglašiti o inicijativu Učiteljskog fakulteta, treba čuti njihove namjere. Previše je bilo osuđivanja i presuđivanja. Vrijeme je za prosuđivanje.

**Autor je predsjednik Hrvatskog akademskog društva i član IO HNV-a zadužen za obrazovanje**



U sjenci događaja na Kosovu, u Srbiji (opet) stradaju manjine

# Manjine na udaru prosvjednika

Piše: Goran Peić

U proteklih tjedan dana tragični događaji na Kosovu postali su jedna od udarnih tema u svim svjetskim medijima. Štoviše, kada je riječ o srpskim medijima, glavna i jedina tema i dalje je kosovska kriza, te je pozornost domaće javnosti usmjerena isključivo u tom pravcu. Ovakva medijska fiksacija nosi sa sobom nekoliko negativnih posljedica, kao što je zanemarivanje drugih važnih tema kojima bi se nova Vlada trebala baviti.

Nažalost, u Srbiji se ovih dana otkrivaju i mnogo veći problemi. Naime, u četvrtak navečer, 17. ožujka, skoro simultano su spaljene džamije u Beogradu i Nišu, dok su sljedećeg dana kamenovana veleposlanstva Albanije i Republike Hrvatske u Beogradu, a razbijani domovi i dućani Albanaca u Nišu, Čačku, Leskovcu, te u »tolerantnim« vojvođanskim gradovima, Novom Sadu, Somboru, Apatinu, pa čak i u Subotici. U oba slučaja, policija nije spriječila nasilje, vodeći se »linijom manjeg otpora«, a sve u cilju minimiziranja ljudskih žrtava, kako kaže ministar policije *Dragan Jočić*. Žalosna je činjenica da kada god srpski narod proživljava nekakvu krizu, manjine u Srbiji dolaze pod udar ekstremističkih elemenata društva.

**EKSTREMIZAM NA DJELU:** Čak i površni osvrt na bližu i daljnju prošlost potvrđuje istinitost iznesene teze da manjine u Srbiji redovito dolaze pod udar, kada god se zemlja nađe u krizi. Od početka jugoslavenskih ratova 1991. godine pa sve do danas, evidentno je ugrožavanje nacionalnih i vjerskih manjina u trenucima prevrata i kriza. Ne treba

mного podsjećati na zatrašivanja i protjerivanja pripadnika manjina tijekom burnih dešavanja iz 1991., 1995., i 1999. godine.

No, i mnogo manje krize uspješno su poslužile kao paravan za napad na manjine. Iz bliže prošlosti vrijedi pripomenuti mnogo-brojne napade na hrvatsku nacionalnu zajednicu za vrijeme vakuuma u vlasti nastalog neposredno nakon prijevremenih prosinačkih izbora. Spaljivanje džamija u Beogradu i Nišu se ne smije tretirati tek kao izolirani incident upravo zbog povijesti ekstremizma u Srbiji, već kao manifestacija jednog temeljnog problema društva, zahtijeva sustavan i ozbiljan pristup.

**LEGITIMIZACIJA PORAZENE IDEOLOGIJE:** Pažljivi promatrači trenutne situacije u Srbiji neće propustiti uočiti da razvoj događaja na Kosovu ide u prilog tezi da se Milošević, u biti, samo borio protiv albanskog terorizma, nastojeći da zaštiti srpski narod na tom području (baš kao i u Hrvatskoj i BiH). Po toj logici, je-dina Miloševićeva pogreška je bila to što je izgubio tzv. medijski rat, te je međunarodna zajednica tobože krivo shvatila prirodu problema.

Treba reći da je takva ideologija u potpunosti zločinačka i anticivilizacijska. Milošević, ako je ikoga štutio, štutio je sebe i svoj položaj, iskorištavajući objektivne probleme u socijalističkoj Jugoslaviji s početka devedesetih godina. Njegov način tretiranja tih problema izravno je doveo prvo do porasta tenzija, a potom i do oružanih sukoba. Slično je bilo i na Kosovu – Miloševićev tretman Albanaca samo je radikalizirao njihovo tradicionalno zatvoreno i nepovjerljivo društvo. U neku ruku, bez Miloševićeve svesrdne pomoći grupa kriminalnih odmetnika udruženih u tzv. »Oslobodilačku vojsku Kosova« nikada ne bi postala legitimni općenacionalni pokret oslobođenja. Upravo zato ekstremistički krugovi na Kosovu otvoreno



Dim iz pravoslavne crkve u južnoj Kosovskoj Mitrovici

priželjkiju povratak pripadnika bivšeg režima na vlast u Srbiji. Prema tome, samo zato što je sada postojanje albanskog terorizma postalo očito i međunarodnoj zajednici, ne znači da srpski (državni) terorizam nikada nije ni postojao.

Bivši veleposlanik RH  
Davor Božinović

## Srbijanski junak dana u odsustvu

Prema pisanju beogradskog dnevnika Centar bivši veleposlanik Republike Hrvatske Davor Božinović je u četvrtak, 18. ožujka sudjelovao na prosvjednom mitingu ispred Vlade Srbije i to održavši navodno govor u kojemu je rekao da je »fašizam na Kosovu, a jučer je bio u Hrvatskoj i Bosni. Zna se tko je za to kriv – NATO i međunarodna zajednica« – stoji u izvješću Centra. Dan kasnije, u subotu je isti dnevnik bivšeg hrvatskog veleposlanika u SCG proglasio na temelju tog »javnog nastupa« junakom dana.

Tim povodom je Veleposlanstvo RH obavijestilo medije da je Davor Božinović bio veleposlanik u Srbiji do 9. veljače i da je od tada predstojnik Ureda predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića. Od tada nije bio ni u Beogradu, niti bilo gdje u Srbiji, a baš toga dana kada je navedeno u spomenutom dnevniku da je govorio na mitingu, nalazio se u državnom izaslanstvu na čelu s hrvatskim predsjednikom, u višednevnom posjetu arapskim zemljama. Točnije, bio je u Kataru.



Niška džamija u plamenu

## Hrvatska prosvjedovala zbog kamenovanja Veleposlanstva

Hrvatsko ministarstvo vanjskih poslova u četvrtak je uložilo oštar prosvjed Veleposlanstvu SCG u Zagrebu zbog kamenovanja Hrvatskog veleposlanstva u Beogradu 17. ožujka. Veleposlanik SCG *Milan Simurdić* odgovorio je da se radi o »krajnje sporadičnom incidentu koji se više neće ponoviti«, prenosi Hina. U priopćenju Ministarstva se još navodi da su svi službenici Veleposlanstva u Beogradu evakuirani, te da nitko od njih nije povrijeđen.



Beogradski muftija Jusuf Spahić  
kraj Bajrakli džamije u Beogradu

Kosovska kriza stoga naglašava nemogućnost iznalaženja rješenja za neke važne unutrašnje probleme srpskog društva. Jedan od tih problema se svakako tiče suočavanja s prošlošću, kao i marginalizacije ekstremnih elemenata društva koji i dalje nesmetano niče pravo na različitost. Parafrazirajmo riječi predsjednika Skupštine Vojvodine *Nenada Čanka*: Srbija više nije dovoljno snažna da bi bila agresivna na vanjskom planu, ali je i dalje dovoljno snažna (i motivirana) za nasilje nad tzv. »unutrašnjim neprijateljem« – uloga koja se često nameće manjinama svih provenijencija.



Sprovod poginule albanske djece

## U Kosovskoj Mitrovici

# Poginula i jedna Hrvatica

U sukobima Srba i Albanaca na Kosovu poginula je i *Jana Karamatić Tučev*, Hrvatica iz Janjeva koja je živjela u Kosovskoj Mitrovici. Informaciju je za Hrvatsku riječ potvrdio janjevski župnik *Matej Palić* koji je neko vrijeme vo-  
dio brigu o Hrvatima u Kosovskoj Mitrovici i koji je Janu Karamatić Tučev osobno poznavao.

Kad su izbili neredi, 36-godišnja Jana Karamatić izašla je na balkon pogledati gdje su njezina djeca. U tom trenutku snajperski hitac pogodio ju je u srce i usmrtio je, kaže velečasni Palić kojega su o svemu obavijestili njegovi nekadašnji župljani iz Mitrovice. Bez majke je ostalo dvoje djece. Jana Karamatić Tučev nije imala hrvatsko državljanstvo.

»Protekli dani u Janjevu prošli su u psihološkom strahu«, kaže janjevski župnik *Matej Palić*. »U te dane nisam bio tu, zamjenjivao me je kolega iz Skoplja koji je isto bio psihički destabiliziran jer nije mogao pomoći ljudima. Sami mještani su nastojali biti mirni i nisu se nigdje kretali. Imali smo dva pacijenta Hrvata koji su trebali pomoć. Imali smo jednu ženu u Kosovu polju, u bolnici koja je bila spaljena, pa su je jedva evakuirali iz nje, te jednog pacijenta u Kosovskoj Mitrovici koji je bio na kemoterapiji i koji se jedva u strahu uspio prebaciti ovamo. Tako smo se u te dane najviše brinuli o njima. U samom mjestu nije bilo nikakvih provokacija, a namjeravam obići i Hrvate u Letnici gdje je jednom bračnom paru razlupan restoran. Što se tiče kretanja po Kosovu nedavno sam najnormalnije došao iz Niša i nitko me nije zaustavljao niti je bilo brojnije pojačanje pripadnika KFOR-a. U samom selu nije bilo provokacija a nisu ni danas organizirane nikakve sigurnosne mjere. U selu nema ni policije niti vojske a svi mještani, bez obzira na nacionalnost su mirni.«

Na području Kosovske Mitrovice živi stotinjak Hrvata, a ukupno ih je na Kosovu oko 600 od kojih više od polovice u Janjevu u kojemu je proteklih dana bilo mirno i bez izgređa. Na Kosovu je četrdesetak Hrvata iz Hrvatske koji rade za UN, no nitko od njih nije stradao u neredima.



Matej Palić

## Rezime nasilja na Kosovu

Aktualni i najveći oružani sukob na Kosovu od ulaska međunarodnih trupa (Kosovo Force, odn. KFOR) 1999. godine, započeo je 16. ožujka prosvjedom kosovskih Srba zbog ranjavanja učenika medicinske škole *Jovice Ivića* iz sela Čaglavice. Mještani toga sela i Gračanice blokirali su magistralne putove Priština-Gnjilane i Priština-Skoplje, i time paralizirali promet u Pokrajini. Situacija je ubrzo postala veoma napeta. Okidač za nasilje bila je pogibija troje albanske djece koja su se utopila u rijeci Ibar idućeg dana. Prema svjedočenju djeteta koje je preživjelo, djeca su se utopila jer su ih Srbi iz obližnjeg sela progonili psima. Već istoga dana uslijedili su masovni napadi Albanaca na Srbe diljem Kosova. Po svemu sudeći, nasilje je ispočetka bilo spontano, ali su ga vrlo brzo iskoristili militantni ekstremisti iz redova rasformirane »Oslobodilačke vojske Kosova« kako bi se oružano obračunali s preostalim srpskim stanovništvom, koje za mnoge Albance predstavlja kamen spoticanja na putu Kosova prema neovisnosti.

Iako službeni podaci još nisu dostupni, procjenjuje se da je u sukobima na Kosovu život izgubilo 32-oro ljudi, od kojih 8 Srba, 23 Albana i jedan pripadnik KFOR-a. Više od 500 ljudi je povrijeđeno, među kojima su i pripadnici kosovske policije i KFOR-a. Tijekom nasilja počinjena je i ogromna materijalna i neprocjenjiva kulturna šteta – 25 sakralnih objekata Srpske pravoslavne crkve je uništeno, a preko 100 kuća kosovskih Srba je upaljeno. U svojoj prvoj pozitivnoj reakciji, Vlada Kosova najavila je formiranje fonda za obnovu svih objekata oštećenih ili uništenih tijekom sukoba.

## Smrtna presuda stupila na snagu

Predsjednik vojvođanskog parlamenta i lider socijaldemokrata Vojvodine *Nenad Čanak* primio je novo prijeteće pismo u ponedjeljak 22. ožujka. Kako prenosi B92, u rukom ispisanom pismu se navodi da je »smrtna presuda« toga dana stupila na snagu, kao i da su izvršitelji doputovali u zemlju. »Vaša izdajnička karijera je završena, i pomoći vam više nema«, kaže se u pismu.

Da podsjetimo, deset dana ranije, fantomska organizacija koja sebe naziva »prijezi revolucionarni sud dijaspor« iz Chicaga uputila je prijeteće pismo *Nenadu Čanku* i *Józsefu Kaszi*, osuđujući ih na smrt zbog pokušaja odcjepljenja Vojvodine i djelatnosti protiv srpskog naroda, o čemu je Hrvatska riječ detaljno izvijestila svoje čitatelje u prošlom broju.



Prosvjetni djelatnici u radnom posjetu školama u Ernestinovu – Republika Hrvatska

# Prosvjetnom suradnjom do kvalitetnog obrazovanja

Piše: Jasminka Dulić

U petak 19. ožujka posjetili su osnovne škole u Ernestinovu i Laslovu, predstavnici Hrvatskog nacionalnog vijeća – predsjednik HNV-a mr. sc. *Jošip Ivanović*, član IO HNV zadužen za resor obrazovanja *Dužo Runje*, dopredsjednik HNV-a za Podunavlje *Stipan Šimunov*, članica IO SO Subotica zadužena za obrazovanje *Edit Molnár Pintér*, načelnik Odjela za društvene djelatnosti SO Subotica *Grgo Francišković*, ravnatelj PU »Naša radost« *Jašo Šimić*, ravnatelj OŠ »Ivan Milutinović« i ravnatelj Odjela za obrazovanje HNV-a *Ivan Stipić*, ravnatelj OŠ »Matija Gubec« u Tavankutu *Kalman Kuntić*, ravnateljica OŠ »Sveti Sava« *Tatjana Bunčić*, ravnateljica OŠ »Matko Vuković« *Marija Crnković*, ravnateljica OŠ »Vladimir Nazor« u Đurđinu *Ljiljana Dulić*, te učiteljice i učitelji koji izvode nastavu u razredima na hrvatskom nastavnom jeziku i koji održavaju sateve njegovanja hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture u školama.

Učiteljica iz Ernestinova (kraj Osijeka) *Dobrila Puljić*, koja je kao suradnica u odvijanju nastave na hrvatskom jeziku upućena od strane Ministarstva prosvjete RH u Suboticu, u suradnji s Dujom Runje i ravnateljem Osnovne škole Ernestinovo *Damirom Škrlecom*, organizirala je ovaj radni susret učitelja i ravnatelja škola iz Općine Subotice i Općine Ernestinovo.



Ogledni sat hrvatskog jezika

**RADNI SUSRET:** Radni susret se odvijao na dva polja. Za učiteljice i učitelje organiziran je ogledni sat iz hrvatskog jezika za I. razred i ogledni sat iz matematike (na srpskom nastavnom jeziku), nakon čega je *Sandra Centner*, učiteljica i koautorica priručnika, vježbenice i udžbenika »Zlatni dom 3«, predstavila suvremene metode rada s učenicima, koje, između ostalog, imaju u sebi ugrađenu metodu kritičkog mišljenja.



Ogledni sat matematike

Drugi segment rada odvijao se u okviru okruglog stola na temu razvijanja suradnje u prosvjeti i obrazovanju između dvije države. U razgovoru su sudjelovali: ravnatelj škola, predstavnici HNV-a, predstavnici SO Subotice, te pročelnica za prosvjetu i kulturu Osiječko-baranjske županije *Ljerka Doboš Ristić*, pročelnica grada Osijeka za društvene djelatnosti *Jasminka Ko-*

*vač Novak* i prodekan Visoke učiteljske škole u Osijeku mr. sc. *Željko Popović*.

Sudionici okruglog stola iz Vojvodine istakli su da postoji potreba da se učitelji, koji su završili Pedagoške fakultete u Srbiji i Crnoj Gori, a angažirani su u nastavi na hrvatskom jeziku od prije dvije godine, dodatno obrazuju prije svega iz oblasti metodike nastave hrvatskog jezika, povijesti, kulture govorenja i pisanja, i slično. Iz tih predmeta trebala bi se osigurati i mogućnost polaganja ispita, nakon čega bi učitelji imali i odgovarajuću diplomu za izvođenje nastave na hrvatskom jeziku.

**SURADNJA JE NEOPHODNA:** U svemu ovome neophodna je suradnja odgovarajućih fakulteta i nadležnih ministarstava iz dviju država, budući da niti na jednom fakultetu u SCG ne postoji visoko obrazovanje na hrvatskom jeziku, te se niti ne može verificirati znanje iz hrvatskog jezika, povijesti, povijesti umjetnosti i sličnih

## Nakon rata i obnove

Načelnik Općine Ernestinovo *Matija Greif* ukratko je upoznao goste s poviješću i današnjicom Ernestinova. Ernestinovo je općinsko mjesto u Osiječko-baranjskoj županiji, a njegovi začeci sežu do 1865. godine. Te su godine veleposjednici Klein i Eisner kupili gospodarsko dobro na kojem počiva današnje mjesto, i iz Bačke naselili 53 obitelji dunavskih Švaba. Na žalost, najveći dio stanovnika mjesta krajem 1944. godine napušta mjesto uslijed progona, te ostaje samo mali broj obitelji. U napuštene kuće dolaze kolonizirane obitelji iz Dolca Donjeg, Kninske zagore i okolice Donjeg Lapca.

Mjesto Ernestinovo je u Domovinskom ratu pretrpjelo velika razaranja, s mnogo poginulih i nestalih osoba, a crkva, sagrađena 1978. godine, bila je gotovo potpuno razorena.

Sada su mještani ponovno počeli graditi crkvu. Centralno mjesto svih kulturnih zbivanja danas je škola koja ima razvijenu suradnju s lokalnom samoupravom. Pokušavaju svi zajedno i s umjetnicima naivnog kiparstva kolonije Ernestinovo, koja postoji 31 godinu, izići iz teških vremena.



Josip Ivanović, Jasminka Kovač Novak, Branko Škrlec i Matija Greif



Osnovna škola »Ernestinovo«





Posjet Osijeku

predmeta. Dujo Runje je, govoreći o poteškoćama na koje se nailazi u formiranju odjela i organiziranju nastave na hrvatskom jeziku, istaknuo da se očekuje pomoć prije svega u dodatnom obrazovanju učiteljica, nastavnika i profesora. Radi se prije svega o nastavi hrvatskog jezika i književnosti, povijesti, te drugih predmeta vezanih uz nacionalnu kulturu. »Potrebno je osigurati permanentnu edukaciju za učitelje u ovim oblastima na odgovarajućim fakultetima u Osijeku ili Zagrebu, i u tome očekujemo pomoć od Republike Hrvatske«, rekao je Runje. Budući da ova suradnja podrazumijeva suradnju dviju država, odnosno nadležnih ministarstava Josip Ivanović je istakao da se očekuje da će potpisivanjem sporazuma između dviju država i ova pitanja biti regulirana.

Bilo je riječi i o uspostavi suradnje između škola u Subotici, Ernestinovu i Osijeku kroz međusobne posjete kako djece tako i nastavnog kadra. Jasminka Kovač Novak istaknula je da regionalna suradnja Osijeka, Pečuha i Tuzle dobro funkcionira, a da su sa Suboticom, iako službeno još nije uspostavljena regionalna suradnja, kontakti svih ovih godina bili česti, da je kulturna razmjena redovita i da se očekuje i postoji dobra volja i za uspostavu uspješne suradnje i u oblasti prosvjete. Edit Molnar Pinter je, govoreći o višjezičnom obrazo-

vanju koje postoji u Subotici, najavila da će Općina Subotica nastojati da pomogne u uspostavljanju suradnje s obrazovnim ustanovama u Hrvatskoj.



Sudionici okruglog stola



Sudionici okruglog stola iz Subotice

## Likovna kolonija Petar Smajić

Likovna kolonija kipara naivaca »Petar Smajić« osnovana 1973. sakupila je tijekom godina zavidan fundus skulptura kipara naivaca, izrađenih uglavnom u Ernestinovu tijekom održavanja kiparske kolonije, jednom godišnje. Najvredniji dio fundusa bilo je 11 skulptura velikana hrvatske naive *Petra Smajića*. Zbirka je imala svoju zgradu okruženu parkom u kojem su također bile postavljene skulpture. Tijekom rata devastirana je zgrada u kojoj je zbirka bila smještena, te je ustanovljen nestanak Inventarne knjige i dijela fundusa. Prema saznanju voditelja zbirke, skulpture su tijekom rata raznošene po okolici, veći broj skulptura odnijet je u Erdut i Srbiju. Nakon rata obnovljena je zgrada i uspostavljeni su kontakti u cilju da se odniete slike i skulpture vrate.



Likovna kolonija

## Posjet Laslovu

Predstavnici HNV-a i ravnateljci škola posjetili su i osnovnu školu u Laslovu, naselju koje je tijekom rata doživjelo razaranja takvih razmjera da je danas većina kuća u selu nova. Mjesto je mješovite nacionalne strukture, u njemu žive većinom Hrvati i Mađari i manji postotak Srba. Direktor škole *David Kelemen*, upoznao je ukratko goste s poviješću ove škole: »Zgrada škole izgrađena je 1968. godine i razvila se u suvremeno opremljeni školski centar u kojem su se školovala djeca iz Laslova i okolnih mjesta. Zbog



Ravnateljci škola u razgovoru

agresije na Republiku Hrvatsku škola je prekinula s radom, cjelokupna školska dokumentacija je uništena skupa sa školom, a učenici su sa svojim roditeljima i učiteljima napustili Laslovo. Obnova je započeta 1998. i završena 1999. godine da bi siječnja 2000-te započela s radom. Sada se u školi nastava odvija na hrvatskom jeziku i postoji njegovanje mađarskog i srpskog jezika s elementima nacionalne kulture, četiri nastavna sata jedno.



Zašto današnja djeca premalo čitaju?

# Bauk zvani knjiga

*Suvremena tehnologija protiv zastarjelog čitanja \* Siromašni fond riječi i uobičajena opravdanja \**

*Nada u bolju »čitalačku« budućnost*

Pišu: Dražen Prčić i Robert G. Tilly

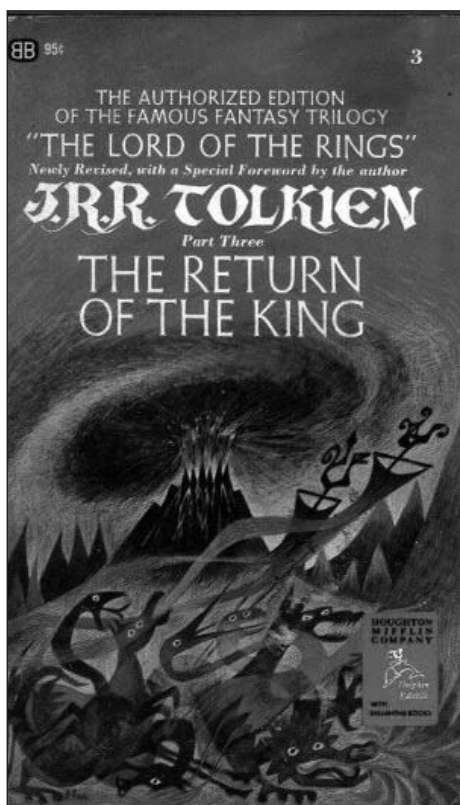
**P**osljednja dva desetljeća donijela su brojna znanstveno-tehnološka otkrića koja su u mnogome unaprijedila čovječanstvo, high tech modernizirajući i najjednostavniju komunikaciju (SMS poruke) između ljudi, pretpostavljajući, sve više, sliku (TV, internet, video mobiteli) pisanoj riječi. Izvori informativne naobrazbe počeli su dolaziti sa zaslona (displaya) sve prisutnijih računala, potiskujući sve više u drugi plan, posve dekadentne, »stranično brojne« knjige. Mladost je, posve logično i za očekivanje, prihvatila pomodni kompromis prividne tehnološke olakšice i pvela se maksimum »puta kojim se lakše ide«. Zašto čitati kada se sve to može pogledati?

Prvo pitanje potencijalnog čitatelja mlađe generacije u svezi knjige koju bi trebao pročitati, bila ona obvezno školsko štivo (u većini slučajeva) ili neobvezna želja za unapređivanjem osobne naobrazbe (drastična manjina slučajeva), gotovo uvijek započinje buntovnom opaskom: »Koliko ima stranica?«. Nekada, ne tako davno, knjige su se dijelile na dobre ili loše, a danas je, na žalost, sve prisutniji gabaritni kriterij prilikom odabira pojedinog štiva. Što tanje i ilustriranije »knjižice« najpopularnije su, kad se već mora nešto oficijelno pročitati, kod naših najmlađih čitatelja. Jer nešto deblja knjiga predstavlja već ozbiljniju moru!

Glede navedenog i sve prisutnijeg problema u modernom odgajanju djece sve češće se pojavljuje novi oblik praktičnog i efikasnog kažnjavanja dječjeg neposlušnosti. Umjesto nazadnih i nepedagoških fizičko-psihičkih tortura, danas je mnogo učinkovitije zapovjediti djetetu da mora nešto pročitati. Budite uvjereni kako ova metoda iznimno djelotvorno djeluje!

Netko previše ažuran u želji nepotrebne zaštite kritiziranih malih »nečitača« mogao bi argumentirati poznatim i nadasve objek-

tivnim okolnostima opravdati »nemanje vremena za čitanje«. Istina je da su nam djeca opterećena preglomaznim školskim gradivom, brojnim školskim i izvan školskim obvezama i aktivnostima, da je radni dan prečesto kratak, da bi se postiglo baš sve, ali...



Današnja djeca uglavnom mehanički uče samo za ocjenu (rigorozni školski sustav ih prisiljava), fond riječi kojima barataju u svakodnevnoj komunikaciji često ne prelazi mizernih 400-500 govornih izraza začinjjenih ustaljenim poštapalicama i tuđicama koje su preplavile materinski jezik, a kao rezultat svega navedenog, pojavljuje se opći nedostatak deskripcije (opisa) i govorne maštovitosti kada se trebaju izraziti u najjednostavnijoj formi. Znakovito pozitivna je akcija iznimno popularnog MTV (Glazbene televizije) koja

forsira slogan »Knjige su hrana za mozak«, pokušavajući animirati mlade da povremeno »nahrane« svoje izgladnjеле male mozgove barem ponekom pročitanoj knjigom.

Veliki krivci, uz već iskritizirane tehničke substrate, su mahom i roditelji, koji u svojoj koncepciji življenja i prečesto preživljavanja, nemaju vremena, ni želje posvetiti svoje slobodno vrijeme nekoj knjizi. Televizija i samo televizija, uz španjolsko-meksičke sapunice, negativan su primjer brojnoj djeci koja vrlo rijetko mogu vidjeti roditeljske uzore u ulozi aktivnog čitatelja. Tu i tamo novine, mada prema statističkim pokazateljima i to vrlo rijetko, poneka laganija literatura za vrijeme godišnjih odmora i to bi bilo sve u velikoj većini slučajeva.

Na koncu, možda nije sve tako strašno i još uvijek postoje djeca koja se često i rado druže s knjigama, čitajući ih s uživanjem i bez obzira na broj njihovih stranica. Prema zakonu vjerojatnosti i iskrenoj nadi svih nas vjerojatno postoje, ali ih je premalo. Možda će ih biti više, kada pročitaju ovaj naš tekst, i iz inata budu pročitali koju knjigu, dokazujući kako mi stariji nismo u pravu. Iskreno se nadamo i unaprijed radujemo, povlačeći sve naše kritike!

## ČITA LI SE UOPĆE, KOLIKO I ŠTO?:

U traganju za odgovorom na gore postavljeno pitanje, posli smo na nekoliko mjesta gdje se naša djeca mogu educirati, nabaviti knjige koje ih interesiraju (ako ih uopće interesiraju). Najprije smo se obratili odgovornima u subotičkoj Gradskoj knjižnici. Uposlenik na odjelu za literaturu Alojz Keršič iznio nam je sljedeće podatke: »U uzrastu od primjerice osmog razreda osmoljetke do dobi od osamnaest godina, puberteta, recimo, jer ovo je odjel za, uvjetno kazano, odrasle čitatelje, imali smo minule, 2003. godine registrirana 852 čitatelja. Ove godine, do prošloga mjeseca, ima ih ravno 370. Je li to mnogo ili malo, procijenite sami, no činjenica kako je u do-





ba kada sam, primjerice ja bio mlad i bio članom knjižnice svatko koga sam znao čitao je ili je bio također njen član.«

Pitamo – je li tomu uzrok veća zainteresiranost mladih, djece konkretno, za druge medije, TV, video i internet prije svega, naš sugovornik odgovara potvrdno. Pitamo potom koje se knjige, ipak, traže na ovom odjelu. »Iznimno su traženi svi naslovi Tolkina, serijal o Hobitima posebice, a o serijalu knjiga o Harry Potteru da i ne govorim. Ono što mene osobno iznenađuje je da se istodobno traže knjige, ma kakva vrsta literature o suvremenoj glazbi.

*Jaka Prka-Vujević* izvijestila nas je kako je minule godine članstvo na Dječjem odjelu Gradske knjižnice u Subotici iznosilo jedva nešto više od dvije stotine čitatelja, ali da je i to neprecizan podatak, jer istu knjigu vjerojatno pročita više djece, od kojih mnogi i nisu redoviti članovi čitaonice. I tu su najtraženiji naslovi serijal o Harry Potteru i Tolkinove knjige, ali mlađi uzrast interesiraju i slikovnice i sve vrste ilustriranih knjiga, posebice one s temama iz prahistorije. »Najviše se, ipak, dakako, traži školska literatura. No, kako ja to u šali volim kazati, pošto se ona čitava da naći na internetu, i to će se sve manje čitati i tražiti. Ali posve ozbiljno, mladi dolaze i odbijaju čitati cjelovita izdanja knjiga. Imate i ona skraćena, znate. I tako, nije rijedak slučaj kada dođe dijete i traži, primjerice, 'Toma Soyera' od *Marka Twaina*, ali pita koliko ima stranica, i ako je, primjerice knjiga dulja od pedeset, onda je neće uzeti. Nedavno je netko tražio 'Zlato-revo zlato', a ja sam rekla da knjigu ima-

mo, ali, na žalost, nedostaju dva posljednja poglavlja. I dijete je bilo iznimno sretno, umjesto da ne uzme knjigu. Uzelo je knjigu, dakako«, dodaje, pomalo sjetno Jaka Prka-Vujević.

Na koncu, razgovarali smo i s ravnateljicom Hrvatske čitaonice u Subotici *Katarinom Čeliković* koja nas je obavijestila, da se u njih najviše traži i čita teološka i vjerska literatura, traga se za literaturom koja obogaćuje duhovnost, ali da je i beletristika iznimno tražena. Tu su, dakako, i neza-

obilazna štiva tražena na sva tri mjesta koja smo spomenuli: obvezatna školska lektira, te stručni časopisi, a isto tako i dnevne novine i tjednici, kao i klasici književnosti, primjerice, upravo u Hrvatskoj čitaonici 'Ana Karenjina' *Lava N. Tolstoja*. Premda se svi slažu kako je internet »ubio« knjigu, kao što je svojedobno u hit pop-pjesmi »Video ubio zvijezdu radija«, djeca ipak čitaju. Ne nešto posebice kvalitetno, ali čitaju. Nade, dakle, ipak ima.

## Knjiga u Sonti

*Lazar Šokac*, knjižničar: »U knjižnici u Sonti radim već 40 godina. Kroz sve to vrijeme, najbrojniji čitatelji bila su mi školska djeca, to su mi uvijek bili i najdraži 'klijenti', Osmoškolci najviše čitaju školsku lektiru, a dolazi i jedan broj manje djece, za koje imamo bogat izbor slikovnica, Prije su djeca više čitala, sad knjige gube utrku s računalima, a još više s televizijom.«



Lazar Šokac

*Makse Nastasović*, knjižničar u OŠ »Ivan G. Kovačić« u Sonti: »Ova knjižnica



Makse Nastasović

*Jasmina Vidaković*, učenica 5. razreda OŠ »Ivan G. Kovačić« u Sonti: »Članica sam naše Školske knjižnice, volim čitati, ne biram što. Dok sam bila mala, obožavala sam bajke i basne. Sad volim romane i pripovijetke, a volim i poeziju. Od pjesnika, obožavam *Ljubivoja Ršumovića* i *Ivana G. Kovačića*.«



Jasmina Vuković



Sanja Šokac

*Sanja Šokac*, učenica 5. razreda OŠ iz Sonte: »Volim čitati. Čitam sve što mi dođe pod ruku. Ne biram ni žanrove, ni autore. Ne čitam samo knjige. Čitam i časopise. Nemam nekog omiljenog pisca. Ono što čitam, ja na neki način i osjećam i proživljavam.«

Priredio: Ivan Andrašić



Mr. Davor Vidiš, otpravnik poslova Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu

# Manjine otvaraju mnoga vrata

*Srbija i Hrvatska polako zatvaraju otvorena pitanja iz prošlosti\* Najvažnije da incidenata više nema\* Hrvati u Srbiji u sve boljem položaju\* Možete očekivati veću pomoć matične države\* Hrvati u Vojvodini dobro institucionalizirani*

Razgovor vodila: Dušica Dulić



**P**oslije odlaska veleposlanika Republike Hrvatske mr. Davora Božinovića iz Beograda na dužnost šefa ureda predsjednika Stjepana Mesića u Zagrebu, na čelno mjesto Veleposlanstva Republike Hrvatske je od 12. veljače 2004. godine postavljen otpravnik poslova mr. Davor Vidiš koji je i tijekom devedesetih godina imao mandat u Beogradu.

**HR: Kako ocjenjujete ukupne političke i međudržavne odnose između Republike Hrvatske i Srbije i Crne Gore?**

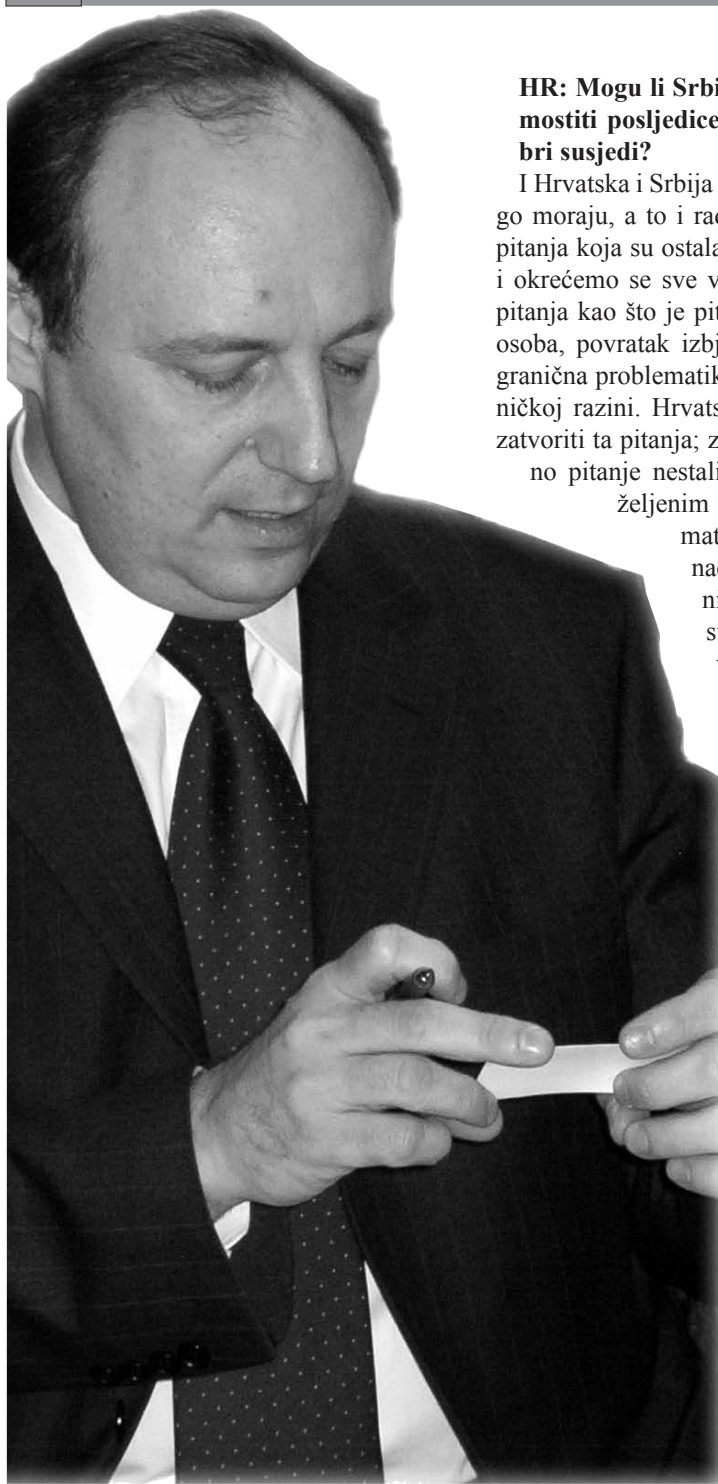
Ocjenjujem ih kao dobre. S obzirom s koje točke smo u međudržavnim odnosima krenuli i što se u međuvremenu postiglo, napredak je velik. Podsjetit ću samo na nedavne korake: suspendirali smo vizni režim, granična problematika se rješava, robna razmjena i trgovina je svake godine sve veća, a ukupno raspoloženje među ljudima je bolje. Veliki korak na simboličkoj razini bila je razmjena isprika predsjednika Srbije i Crne Gore gospodina Svetozara Marovića i predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića, s kojim se može zaključiti da je jedna faza u međudržavnim odnosima gotova. Iz faze normalizacije odnosa, u kojoj smo uglavnom rješavali posljedice prethodnih »odnosak«, krećemo k uspostavi dobrih susjedskih odnosa u kojima gradimo odnose na novim temeljima.

**HR: Kakvi su Vaši službeni kontakti s predstavnicima vlasti u SCG?**

Moji službeni kontakti s predstavnicima vlasti su dobri i česti, ali moram naglasiti ne samo s vlastima Državne zajednice Srbije i Crne Gore, nego i s vlastima na republičkom nivou. Ovdje sam nešto više od mjesec dana, ali kako sam radio u Uredu Vlade Republike Hrvatske pa u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Beogradu od 1994. do 1999. godine mnogi me se sjećaju još iz tog perioda. Također, bivši veleposlanik mr. Davor Božinović bio je izuzetno cijenjen kod domaćina pa su mi sva vrata otvorena. Kao i svi diplomati, najviše sam upućen na Ministarstvo vanjskih poslova Srbije i Crne Gore i s njima često kontaktiram i surađujem.

**HR: Može li dobar rezultat stranaka iz bivše vlasti na parlamentarnim izborima u Srbiji poremetiti odnose ovih dviju država? Ne-ki od najviših dužnosnika najjače stranke u Srbiji vrlo su se negativno izražavali o Hrvatima i Hrvatskoj u predizbornoj kampanji, a ponovno je spominjana granica Karlobag-Ogulin-Karlovac-Virovitica.**

Mislim da su naši odnosi otišli predaleko u kvalitativnom pa i kvantitativnom smislu da bi ih sada nešto moglo značajnije poremetiti. Danas vam je gotovo



**HR: Mogu li Srbija i Hrvatska premostiti posljedice rata i postati dobri susjedi?**

I Hrvatska i Srbija ne samo da mogu, nego moraju, a to i rade. Polako zatvaramo pitanja koja su ostala otvorena iz prošlosti i okrećemo se sve više budućnosti. Neka pitanja kao što je pitanje sudbine nestalih osoba, povratak izbjeglih i prognanih, te granična problematika rješavaju se na tehničkoj razini. Hrvatska bi što prije htjela zatvoriti ta pitanja; za nas je izuzetno bol-

no pitanje nestalih koje se ne rješava

želenim tempom, a za problematiku potpisivanja ko-

načnog Ugovora o grani-

ci potrebno je još dosta rada. Proces po-

vratka kontinuirano

teče već duže vrijeme i nema značaj-

nijih prepreka. Nedavno smo ra-

tificirali i Ugovor o sukcesiji. Naša

budućnost su još bolja

gospodarska suradnja i po-

većanje robne razmjene, surad-

nja u kulturi i što je naročito važno

za obje države, razmjena iskustava

u procesu eu-

roatlantskih integracija, za što su

obje države zainteresirane.

**HR: Koliko u tome mogu pomoći nacionalne manjine – hrvatska u Srbiji i Crnoj**

**Gori i srpska u Hrvatskoj?**

Mogu u svakom slučaju. Kada se kaže da su one most koji povezuje, putem manjina mogu se otvarati vrata i uspostavljati poznanstva i veze koje mogu biti od obustrane koristi.

**HR: A, kako na odnose između dviju država utječu ili mogu utjecati incidenti kakvi su se, primjerice, proteklih mjesec i pol dana događali na sjeveru Vojvodine, a bili su usm-**

**jerani protiv nacionalnih i vjerskih obilježja ovdašnjih Hrvata, ali i protiv konzularnih predstavnika Republike Hrvatske u Subotici?**

Incidenti su naravno za svaku osudu. U kontaktu s najvišim dužnosnicima i Srbije i Crne Gore dobili smo višekratna uvjeravanja da se radi o incidentima, a ne o neakvoj politici, kao i da će se učiniti sve da se počinitelji incidenata otkriju i privedu pravdi. I oni osuđuju takve incidente. Meni je u ovom trenutku najvažnije da tih incidenata više nema, što znači da i oni koji su ih počinili vjerojatno uviđaju da s njima ne mogu ništa postići.

**HR: Kako vidite položaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji? Odgovaraju li zakonska rješenja europskim standardima?**

Položaj hrvatske nacionalne zajednice se, uspoređujući ga s nekim drugim vremenima, u zadnjih nekoliko godina poboljšao. Otvorene su još neke mogućnosti, prvenstveno u medijima i školstvu, a i sama hrvatska nacionalna zajednica učinila je puno toga u svojem organiziranju i konsolidaciji. Što se tiče samih zakonskih rješenja, ona pružaju okvir, ali puno važnijim držim ukupno raspoloženje većinskog naroda u Srbiji i Crnoj Gori prema hrvatskoj manjini. Hrvatska manjina obitava svojim najvećim brojem na sjeveru Bačke u Vojvodini gdje je pak specifična situacija, jer je tamo prisutna i brojna mađarska manjina. Sve to stvara određene specifičnosti.

**HR: Možete li usporediti status i položaj hrvatske manjine u SCG i srpske manjine u Hrvatskoj, osobito nakon sporazuma koji je aktualna Hrvatska vlada potpisala s predstavnicima srpske zajednice u Hrvatskoj, na čijem se provođenju radi?**

Mislim da se ova dva položaja ne mogu direktno uspoređivati, jer su položaji specifični i zbog nedavne prošlosti, a i drugih okolnosti. Vaše pitanje implicira i činjenicu da je stranka srpske manjinske zajednice u Hrvatskoj podržala novu Vladu Hrvatske demokratske zajednice dr. Ive Sanadera, što neki tumače da je ona de facto u vladajućoj koaliciji. To je dobro iz nekoliko aspekata, jer pozicionira srpsku manjinsku zajednicu koja može lakše ostvariti svoje specifične interese i zahtjeve, ali je

svim državama na svijetu jedan od vanjskopolitičkih prioriteta dobri odnosi sa susjednim državama, a po tim odnosima vas i drugi prosuđuju kakva ste država. Mišljenja sam da ulazimo u razdoblje kada ti odnosi neće biti više ovisni o rezultatima izbora. Unatoč i za nas zabrinjavajućim signalima od nekih, koji spominju granice Karlobag - Ogulin - Karlovac - Virovitica, skloni smo tumačiti da se radi samo o predizbornoj retorici bar smo dobili takva uvjeravanja.



korisno i za hrvatsko-srpske međudržavne odnose. Neki krivo definiraju da se radi samo o potezu koji će Republiku Hrvatsku pozitivno legitimirati u njenoj težnji za euroatlantskim integracijama. Radi se o obostranom interesu, koji ima i šire implikacije. Ovaj položaj indirektno će pomoći i Hrvatima u Srbiji i Crnoj Gori. Hrvatska manjina u Srbiji i Crnoj Gori pak dijeli probleme koji opterećuju sve građane Srbije i Crne Gore. Mislim prije svega na tranzicijsko – reformski proces u kojem se zemlja nalazi, a on nije tako jednostavan.

**HR: Iz Srijema i iz Bačkog Podunavlja tijekom devedesetih godina iselilo se nekoliko desetaka tisuća Hrvata u Hrvatsku, velikim dijelom zbog pritiska. O tome postoje pisana svjedočanstva. Kako Hrvatska može pomoći onim hrvatskim obiteljima koje su i pokraj svih nedaća odlučile ostati u svojim kućama i koje žele sačuvati svoj nacionalni identitet?**

Prije svega moram ukazati da je briga za Hrvate izvan domovine i ustavna obveza koju Hrvatska ispunjava u okviru svojih financijskih i drugih mogućnosti. Hrvatska izdvaja znatna financijska sredstva kojima pomaže projekte pristigle na natječe, a oni se odnose prije svega na očuvanje jezika, identiteta, kulture Hrvata u Srbiji i Crnoj Gori. O tome je u Hrvatskoj riječi govorio i naš pomoćnik ministra vanjskih poslova dr. Svjetlan Berković. Za očekivati je da će mogućnosti Hrvatske za pomoć biti veće, što će ona više gospodarski jačati.

**HR: Što Vam o suradnji matične zemlje i dijasporu govore predstavnici Hrvata u Srbiji prilikom vaših čestih susreta?**

U ovih mjesec i pol dana koliko sam u Srbiji i Crnoj Gori posjetio sam u tri navrata Suboticu, bio sam u Golubincima u Srijemu, posjetio sam i Crnu Goru i tom prilikom razgovarao sam s dosta ljudi. Ovdje su ljudi skromni pa neke misli i neće otvoreno reći, ali osjećam katkada da su veća očekivanja. Komunikacija s Hrvatskom je intenzivna i brojna, ne samo između institucija hrvatske manjine u Srbiji i Crnoj Gori i institucija u Hrvatskoj nego na svim mogućim poljima. Značajna stvar je suspenzija viznog režima, koja je značajno približila Hrvatsku običnim ljudima.

## Diplomat od karijere

**P**rivremeni otpravnik poslova Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu mr. Davor Vidiš rođen je 12. ožujka 1962. godine u Samoboru kraj Zagreba. Osnovnu i srednju školu završio je u Zagrebu, a diplomirao je kartografiju na Geodetskom fakultetu i novinarstvo na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Magistrirao je međunarodne odnose na Fakultetu političkih znanosti, profesionalni je



diplomat, završio je Diplomatsku akademiju, a državni i savjetnički ispit položio je u Ministarstvu vanjskih poslova. Od 1994. do 1997. bio je djelatnik Ureda Vlade Republike Hrvatske u Beogradu, zatim diplomatski savjetnik u Veleposlanstvu RH u Beogradu, ministar-savjetnik u Veleposlanstvu RH u Bratislavi, voditelj Odsjeka za susjedne zemlje u MVP RH, načelnik Ocjela za istočne susjedne zemlje u Ministarstvu vanjskih poslova, te od 10. veljače 2004. godine privremeni otpravnik poslova Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu. ■

**HR: Možete li prokomentirati institucionalnu organiziranost hrvatske zajednice u Srbiji?**

Hrvatska zajednica dobro je institucionalno organizirana. Bio sam na jednoj od sjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća, gdje sam se upoznao s radom vijeća i problemima s kojima se Vijeće susreće. Također, bio sam na ujedinjenju dvije hrvatske političke stranke u jednu – Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, čime se manifestira novi proces ujedinjenja i složenosti. Tu su brojna kulturno-umjetnička društva, koja često priređuju razne manifestacije. Sva u svemu institucije su vrlo aktivne, što držim izuzetno važnim.

**HR: Hrvati u SCG imaju tri medija na vlastitom jeziku (Hrvatska riječ, Uredništvo na hrvatskom jeziku Radio Subotice i TV Divani). Kakvo je Vaše mišljenje o njihovom funkcioniranju i potporama koje dobivaju iz matične i domicilne zemlje?**

Najviše pratim tjednik Hrvatsku riječ i ona je dobar tjednik, s dobrim i interesantnim priložima. Potporu ne mogu komentirati, ja bih ustvari Vas trebao upitati jeste li Vi zadovoljni s potporom i tu informaciju prenijeti nadležnima.

**HR: Vlada Republike Hrvatske prošle je godine primijenila nov oblik pomoći Hrvatima izvan Hrvatske. Raspisan je javni natječaj i sredstva su podijeljena za konkretne projekte. Hoće li se i ove godine**

**projekti hrvatske zajednice u SCG pomagati na isti način?**

Ova procedura je uvedena zbog želje da sredstva budu transparentno dodijeljena onima kojima najviše trebaju, a i kako se kasnije ne bi postavljala suvišna pitanja. Ovaj način je dobar, a važno je i da vi sami uvidite da nam je interes da sredstva dođu u prave ruke. To i korisnike sredstava motivira da se angažiraju za prave projekte koji će donijeti rezultat u očuvanju kulture, identiteta i jezika hrvatske manjine.

**HR: Koristi li, po Vašem mišljenju, hrvatska manjina u Srbiji sav svoj potencijal da se većinskom narodu u SCG, ali i matičnoj zemlji, predstavi kao suvremena, proeuropski orijentirana nacionalna manjinska zajednica?**

Teško je to prosuditi, pogotovo meni koji sam tu mjesec i pol dana, no da tog potencijala ima osvjedočio sam se sam, prvenstveno kroz angažmane velikog broja ljudi u institucijama hrvatske manjinske zajednice. Primijetio sam da se osim ljudi koje dobro poznajem od prethodnog boravka angažira sve veći broj novih i mladih ljudi što je dobro. Najvažnije je da je država Srbija i Crna Gora stvorila preduvjete da se hrvatska zajednica slobodno organizira, da sudjeluje u svakodnevnom životu u vlasti (za sada smo lokalnoj), a Hrvatska će u okviru svojih mogućnosti pomoći. Ta pomoć će biti svake godine sve veća. Nakon nekog vremena i vaš potencijal će se iskazati u punoj mjeri. ■

## Sjednica Skupštine AP Vojvodine Osuda terora i naknadnih ekscesa

Skupština Vojvodine jednoglasno je u Sponedjeljak 22. ožujka osudila nasilje i teror nad srpskim i drugim nealbanskim stanovništvom na Kosovu, kao i uništavanje kulturno-povijesnih spomenika i pravoslavnih objekata. Istovremeno, osuđeni su i ekscesi tijekom prosvjeda građana Vojvodine kojima se izražavalo nezadovoljstvo tragičnim događajima na Kosovu.

Na sjednici vojvođanske skupštine hitno sazvanoj povodom prošlotjednih zbivanja na Kosovu, prihvaćena je ocjena da je eskalacija sukoba na Kosovu dostigla »kritičnu razinu« i da prijeti ugrožavanjem sigurnosti cijele Republike Srbije, regije, a i šire. Zaključeno je također da je političko-sigurnosna situacija u Vojvodini sta-

bilna, ali da je neophodno stalno procjenjivati sigurnosnu situaciju, naročito sa stanovišta fizičke ugroženosti objekata na cijelom teritoriju Pokrajine.

»Skupština ukazuje na to da se prosvjedi građana Vojvodine kojima se izražava nezadovoljstvo zbog albanskog terora na Kosovu, ne smiju manifestirati agresivnim ponašanjem na javnim mjestima, a naročito ne fizičkim napadima i uništavanjem imovine Albanaca i drugog nesrpskog stanovništva«, navodi se u jednodušno prihvaćenim zaključcima koje je Skupštini dostavio Odbor za sigurnost.

Predsjednik vojvođanske skupštine Nenad Čanak ocijenio je kako je tijekom rasprave pokazan »iznenađujuće visok stupanj« suglasnosti svih zastupničkih grupa u stavu da se u Vojvodini mora očuvati pravna i imovinska sigurnost svakog građanina bez obzira na njegovu nacionalnu pripadnost.

Odbor za informiranje Skupštine AP Vojvodine

## Sačuvati duh tolerancije

Odbor za informiranje Skupštine AP Vojvodine prihvatio je zaključke Izvršnog vijeća APV, u kojima se apelira na sve sudionike u javnom i političkom životu, političke stranke, udruženja građana i nevladine organizacije, da preduzmu neophodne mjere kako bi se u Vojvodini sačuvao duh tolerancije, međusobnog uvažavanja i dobri i skladni međunarodni i međukonfesionalni odnosi.

Osim toga, zahtijeva se od Ministarstva unutarnjih poslova Republike Srbije, pravosudnih organa i tužiteljstva, da što efikasnije rade na otkrivanju počinitelja napada na redakcije i novinare, te da suzbiju sve pojave nacionalizma i šovinizma u višenacionalnoj i multikonfesionalnoj Vojvodini.



Sa sjednice Odbora

Istodobno, Izvršno vijeće i Odbor za informiranje Skupštine APV očekuju od svih novinara i redakcija da blagovremeno, objektivno i profesionalno informiraju građane o svim značajnijim događajima i preporuče svim medijima da, s posebnom pažnjom, prate i afirmiraju sva dosadašnja dostignuća u ostvarivanju prava i sloboda svih građana Vojvodine u razvoju demokratskih odnosa suvremenog, civiliziranog društva.

Na sjednici Odbora, u srijedu 24. ožujka, predsjednik toga tijela Đorđe Subotić istaknuo je kako prijetnje upućene novinara i redakcijama, koje su učestale u Pokrajini, onemogućavaju njihov normalan rad, a ono što posebno zabrinjava jest činjenica da počinitelji prijetnji uglavnom nisu otkriveni. Subotić je dodao da je bilo prijetnji novinarima s nacionalnim predznakom, ali da ima i onih koji nemaju nacionalnu komponentu, a događaju se i prijetnje od strane velikih investitora i građevinske mafije.

## Preduprijediti probleme

Uponedjeljak je u Beogradu u predstavništvu UN-ova Programa za razvoj a u organizaciji saveznog Ministarstva za manjine organiziran susret s predstavnicima nacionalnih manjina u Srbiji. Odazvali su se predstavnici gotovo svih manjinskih zajednica a hrvatsku je predstavljao potpredsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća mr. Mato Groznica. Kako je rekao za HR, na susretu je bilo riječi o tome kako se sva manjinska problematika treba pravodobno rješavati da ne bi postojala mogućnost da se događanja na Kosovu i negdje drugdje preliju i na manjinske zajednice u drugim dijelovima Srbije. Ukazano je i na nužnost što skorijeg formiranja Savjeta nacionalnih manjina u koji bi ušli predstavnici svih manjinskih vijeća u Srbiji.

Odbor Skupštine AP Vojvodine za međunarodne odnose

## Protiv nasilja na Kosovu

Predsjednik Odbora za međunarodne odnose Skupštine Vojvodine Kalman Kuntić izrazio je žaljenje zbog svih ljudskih žrtava i osudio nasilje nad Srbima na Kosovu, kao i nered koji su potom uslijedili na demonstracijama po gradovima Srbije. Kuntić je naglasio da je »nastavljena tužna praksa koja je obilježila prethodno stoljeće, progon stanovništva i etničko čišćenje«. Kuntić je na sjednici Odbora za međunarodne odnose, koja je održana u Novom Sadu u utorak 23. ožujka, izrazio nadu da se više, kao reakcija na nasilje na Kosovu, neće događati incidenti u gradovima Srbije.

Odbor za međunarodne odnose razmatrao je i informaciju o programskoj shemi drugog programa RTV Novi Sad na kojemu se emitiraju programi na jezicima nacionalnih manjina, koji je sačinilo Pokrajinsko tajništvo za informacije i u kojemu je konstatirano kako je moguće povećanje opsega programa i s tehničkog aspekta, jer na drugom kanalu ima slobodnog vremenskog prostora za priloge i emisije svih redakcija.

Odbor za međunarodne odnose osudio je i napade na novinare u Vojvodini koji su se dešavali u siječnju i veljači i zatražio od nadležnih organa da saopće jesu li počinitelji tih verbalnih napada pronađeni i je li protiv njih pokrenut odgovarajući postupak.

Na identificiranju počinitelja inzistirao je i član Odbora i pokrajinski zastupnik Miroslav Lješnjak. Kalman Kuntić je naglasio kako su napadi na novinare »upravo završetak nastojanja da se ugroze međunarodni odnosi u Vojvodini, jer se gušenjem javne riječi priprema tlo za ono protiv čega smo se borili«.

## Počelo s prijetnjama Hrvatskoj riječi

Uprva dva mjeseca ove godine dogodilo se nekoliko, uglavnom verbalnih napada na novinare Hrvatske riječi iz Subotice, Građanskog lista iz Novog Sada, Televizije Novi Sad i Radija Slobodna Europa. Na sjednici Odbora za informiranje Skupštine APV čulo se da su pojedini elektronski mediji, posebno u Novom Sadu, ostali na programskim shemama iz Miloševićevog vremena, kao što su TV Most, TV Jesenjin i Melos.



Sjećanja uz riječ i sliku o varaždinskoj katedrali

# Svaki oltar crkvica u malom

Piše: Katarina Vasiljčuk

Nedavno je u tjedniku »Hrvatska riječ« izašla fotografija jednog od oltara varaždinske katedrale. Tiskano je i nekoliko podataka o Varaždinskoj biskupiji. Samo spominjanje crkve i jedva prepoznatljiva slika u meni je izazvalo niz asocijacija.

Varaždinska stolnica bila je nekada đачka crkva. U vrijeme mog djetinjstva, u doba Drugog svjetskog rata, u doba koje su stariji nazivali »prije prevrata«, a mi mladi, poučeni u školi, »prije oslobođenja«, u tu crkvu naš vjeroučitelj dovodio je svoje učenike.

**USPOMENE:** I danas ga se sjećam. Bio je mlad i uvijek nasmijan. Tamna put, žive oči i vrlo pune usne podsjećale su na mladog Puškina. Samo je *Aleksandar Sergejevič* (zbog podrijetla) imao daleko kovrčaviju kosu. I načinom odijevanja – dugi kaput ili pelerina preko mantije – djelovao je nekako starinski. Zvao se Hamdija (čudno ime za katoličkog svećenika). Njemu smo, ukoliko bismo izostali s mise, donosili ispričnice. U to vrijeme dječaci i djevojčice bili su odvojeni u razredima, pa i u crkvi. Duge, uske crkvene klupe bile su načičkane svečano obučenim djevojčicama za nedjeljnu misu. Među njima bila sam i ja. Živo se sjećam događaja koji se desio 40 i neke godine prošlog stoljeća. Bila sam postidjena, valjda mi se zbog toga toliko urezao u sjećanje. S djevojčicom, koja je sjedila pokraj mene, izmjenjivala sam tijekom mise svete sličice, kao što i danas djeca izmjenjuju sličice iz raznih albuma. Sličice smo držale u molitvenicima. U žaru zamjena i izbora bile smo, vjerojatno, previše glasne. Prilikom izlaska iz

crkve pred portalom, u gužvi, jedna nekoliko godina starija djevojčica (iz razreda moje sestre) čvrsto me uhvatila za mišicu, stegnula i gotovo uštinula (Mi kajkavci rekli bismo – ščipnula). Autoritativno mi se obratila i ukorila me. Budući da sam bila mala, ona mi je izgledala odraslom – sa strogim pogledom i crvenkastim, bucmastim licem. Djelovala mi je kao produžena ruka našeg vjeroučitelja, ali daleko stroža, netolerantnija. Postidjela sam se i, čini mi se, o događaju nisam nikome govorila. Kad bih je kasnije



Leđa katedrale, pogled od oltara



Ulaz u katedralu



Pogled na katedralu straga

srela, odvrćala bih pogled u neprilici.

Prekrasna građevina isusovačke crkve – đačke u fundusu mojih sjećanja ostala je zabilježena kao mračna, negostoljubiva. Varaždinci je nisu često posjećivali. Nije ni čudo. U strogom centru, u baroknom jezgru grada, bilo je osim isusovačke crkve još pet crkava. Zbog mnoštva crkava na malom prostoru Varaždin je bio poznat pod imenom Mali Rim već u XVIII. stoljeću. Na području grada bilo je u to vrijeme oko desetak crkava i kapela.

**OBNOVA CRKVE:** Danas je isusovačka crkva, crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, zasjala punim sjajem. Postala je stolna crkva u novoj Varaždinskoj biskupiji osnovanoj 1997. g. Restauracija je počela od pročelja crkve još u doba socijalizma i zajedničke nam države. Svojom crvenkasto-roza bojom privlačilo je poglede i odudaralo od sivila ostalih zgrada. Dobilo je reprezentivan izgled. Zastupnici u Skupštini općine imali su hrabrosti tražiti sredstva za obnovu crkve, budući da je zbog svoje ljepote i umjetničke vrijednosti postala mjestom održavanja manifestacije – Varaždinske barokne večeri. Obraz grada trebalo je čuvati, pa makar samo i fasadom, jer su TV mediji nemilosrdni i sve objelodanjuju. Restauracija unutrašnjosti crkve počela je kasnije. Od 1982. do 1995. g. crkva je temeljito restaurirana izvana i iznutra. Danas svaki oltar je crkva u malom i sjaji svojim posebnim sjajem. Vjerujem, kad bi danas neke nove generacije đaka ponovno svake nedjelje ulazile u tu crkvu, njihova buduća previranja po sjećanju bila bi obojena svjetlošću.

Cjelinu sa crkvom čini prostrana zgrada kolegija. Za prosvjetnu djelatnost isusovaca bio je potreban prostor. U XVII. stoljeću u

značajnijim hrvatskim gradovima, pa i u Varaždinu, isusovci otvaraju učilišta – gimnazije, a u Zagrebu teološki i filozofski fakultet. Nažalost, pri vraćanju crkvene imovine vlasnicima – crkvi, ovaj dio imovine crkvi nije vraćen, već je za potrebe Biskupije Skupština Općine dodijelila crkvi drugu zgradu. Varaždinci su, izgleda, iskvareni socijalizmom naučili previše dugo koristiti tuđu imovinu. Barokna crkvena zgrada na glavnom gradskom trgu previše je već urasla u civilni i laički život grada, da bi je bili spremni vratiti. Bila je zgrada Općinskog suda, a sada su u njoj prostorije Ekonomskog fakulteta ogranka Sveučilišta u Zagrebu. Mislim da se u njenim nadsvodnim hodnicima s lukovima i prostorijama, čiji su mali prozori dijametralno suprotni debljini zidova, studenti bolje osjećaju nego u modernoj zgradi na periferiji grada. Ona bi možda svjetlošću i širinom bila inspirativnija za rad, a ova, sadašnja, atmosferom za sanjarenje – mladosti su svojstvene obje opcije.

Da završimo misao. Šteta što oni, koji su odlučivali o sudbini zgrade bivšeg isusovačkog kolegija, nisu odlučili zadovoljiti pravdu i oduzetu imovinu u cijelosti vratiti onakvu kakva je bila. Tada bi crkva i pripadajuće joj zgrade činile zatvorenu i funkcionalnu cjelinu.

Mi ovdje, u Subotici, još smo daleko od ovakvih razmišljanja. Daleko smo i od početnih koraka.

**POVIJEST:** Crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije – današnju varaždinsku katedralu gradili su isusovci u XVII. stoljeću (1642. – 1646.). Kao voditelj gradnje spominje se isusovac *Juraj Matota*. Glavni financijer i dobrotvor crkve je grof *Gašpar Drašković*, a i tijekom XVIII. stoljeća, kada se dotjeruje unutrašnjost crkve, glavni darovatelj je obitelj grofova Draškovića.

Crkva je građena u ranobaroknom stilu, jednobrodna je sa šest pomoćnih kapela. Sve su u prošlosti imale svoje oltare, a danas su sačuvana tri – izgrađena u duhu baroka i rokoka. Osebnom ljepotom i raskoši ističe se monumentalni glavni oltar, koji ispunjava gotovo čitav prednji zid crkve.

Posebnu vrijednost crkve čine nove orgulje (pete po redu od postanka crkve) završene 1998. g. Ljepotom zvuka upotpunjuju glazbeni doživljaj na Varaždinskim baroknim večerima.

Ljepoti ovog sakralnog zdanja ne dive se samo suvremenici. Već u XVII. stoljeću kajkavski pisac *Juraj Habdelić*, pišući o crkvi Uznesenja BDM, zapisao je u »Zercalu Marijanskom«: »Ktere prisposodobne ne štimam v slovenskom orsagu zvun biškupske zagrebečke« (Ne smatram joj ravnom niti jednu u slavonskom kraljevstvu osim zagrebačke stolnice).



Glavni oltar iz 1737. godine



Naša prirodna baština

# Zajednička poplavsna dolina Dunava

*Usprkos zakonskoj zaštiti u sve tri države, veći dio područja je danas ugrožen ljudskim aktivnostima*

Piše: Marko Tucakov

Koliko je točno da priroda ne poznaje granice, te da je prekogranična prirodna baština u centralnoj Europi briga svih njenih građana, pokušali su zajedničkim projektom pokazati Ekološka družba »Prijatelji Kopačkog rita« iz Bilja, Ekološki pokret »Plavi Dunav« iz Apatina i Direkcija Nacionalnog parka »Dunav-Drava« iz Pečuha. Znajući kolika bogatstva prirodno dobro, koje povezani Dunavom čine-Park prirode »Kopački rit«, Specijalni rezervat prirode »Gornje Podunavlje« i NP »Dunav-Drava«, čuva, žele potaknuti lokalno stanovništvo i vlasti u sve tri države na veću angažiranost u zaštiti tog, po površini najvećeg, podunavskog bisera. Uz pomoć Svjetskog fonda za prirodu (WWF) nedavno su izdali bogatim fotografijama ilustriranu knjigu »Poplavsna dolina Dunava«, u kojoj na pregledan način, na četiri jezika predstavljaju zajedničko prirodno dobro, njegove vrijednosti i korištenje, te viziju zajedničkog djelovanja na njegovoj učinkovitijoj zaštiti i promicanju.

Naime, riječ je o gotovo 650 četvornih kilometara velikom i redovito poplavnim ritu izuzetno bogate biološke raznolikosti staništa i vrsta. Ispresijecano je bivšim rukavcima Dunava, barama, močvarama i velikim tršćacima, te poplavnim starim šumama. One su danas stanište ogromnog broja vrsta, od kojih su, mahom među predstavnicima ptica i riba, mnoge ugrožene u svjetskim razmjerima. Kao posebne vrijednosti, i svojevrstne karizmatične vrste, ističu se brojni orlovi štekavci i crne rode. Obje vrste su simboli nestanka (i lokalne ekološke kakvoće) starih šuma u kojima se gnijezde, te prostranih vlažnih staništa koja im služe kao mjesta ishrane. Za obje vrste cijelo područje je najsnažnije uporište centralno-europske

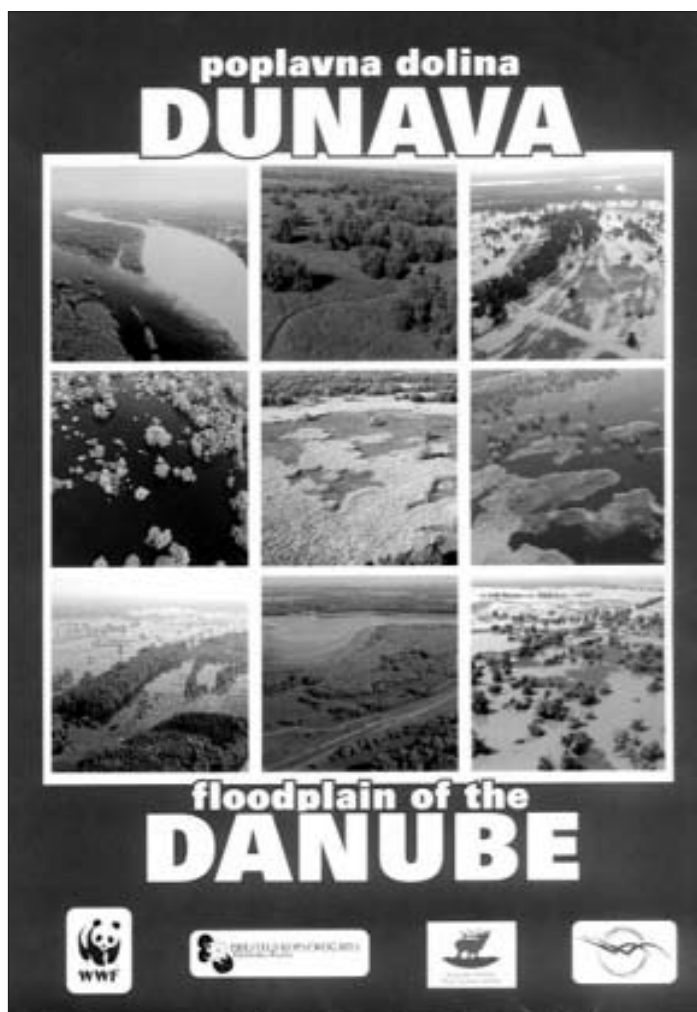
populacije, te je njegovo očuvanje od iznimne važnosti koja pre-rasta lokalni kontekst.

Usprkos zakonskoj zaštiti u sve tri države, veći dio područja je danas ugrožen ljudskim aktivnostima. Među njima prednjače još uvijek prirodi neprilagođeno intenzivno šumarstvo, koje uključuje drastične mjere korištenja starih i osjetljivih šumskih zajednica. Nakon njihove sječe, naime, na mjestima na kojima su bile sade

se intenzivne i ekološki bezvrijedne plantaže klonskih topola, koje vrste ekološki specijalizirane, kao štekavac i crna roda, izbjegavaju. Intenzivno lovno gazdovanje, koje uključuje infrastrukturno otvaranje šuma izgradnjom putova, čeka i hranilišta, dodatno sužava životni prostor, dok je ribarstvo, iako po značaju daleko manje nego nekada, suočeno sa sve perfidnijim metodama krivolova. Dodatni problem je upravljanje vodama: gradnjom nasipa za obranu od poplava dijelovi područja su odsječeni od rijeke i polako umiru.

Zbog svega, nevladine organizacije koje mare za budućnost zajedničke prirodne baštine, apeliraju na političare, donositelje odluka i korisnike, da proglase cijelo područje prekograničnim nacionalnim parkom, kako bi status zaštite postao primjeren njegovim prirodnim vrijednostima, te da pokrenu inicijativu za proglašenje prirodnog dobra UNESCO-

vim rezervatom biosfere. Uvjereni su da bi se na taj način, bez obzira na granice, područjem upravljalo sličnim metodama i osiguralo da se prirodna bogatstva koriste na održiv način, koji bi bio na dobrobit sadašnjeg i budućeg lokalnog stanovništva. ■



Rumunjski projekt Rosia Montana – prijetnja za srednju Europu

# Razarajuća pohlepa za zlatom

*Po nacrtima planirano uništenje nekoliko manjih naselja \* Planine, polja, kuće, groblja, arheološka nalazišta – bit će pokriveno cijanidnim jezerom veličine 800 nogometnih igrališta \**

*Opasnost ne samo za Rumunjsku, već i za cijelu Srednju Europu*

Piše: Vasko Lukinić

U sjeveroistočnom dijelu Rumunjske, u županiji Alba, kanadska rudarska kompanija Gabriel Resources u suradnji s Rumunjskom vladom započela je sprovoditi projekt, koji bi mogao izazvati najrazorniju ekološku katastrofu u europskoj povijesti. U pohlepi za zlatom i profitom kuće, sela i čitava jedna prekrasna planinska oblast bit će pretvoreni u mrtvu, opustošenu zemlju.

Suočeni s općom pohlepom za profitom i slijepim razaranjem na račun osnovnih ljudskih prava i prirodnog okoliša brojne nevladine organizacije u Rumunjskoj pokušavaju predložiti sve opasnosti koje prijete, ukoliko se projekt izgradnje površinskih kopova zlata uz uporabu cijanida doista bude proveo. Naime, po nacrtima projekta planirano je razaranje nekoliko manjih naselja, tako i gradića Roșia Montana, koji je stoljećima bio središte rudarstva i privlačio brojne doseljenike iz cijele Srednje Europe. Projektom bi bilo pogođeno više od 3 tisuće ljudi, a pokraj domova bio bi uništen i nemali broj objekata od golemog kulturnog i povijesnog značaja, između ostalog i arheološka nalazišta iz rimskog i priehistorijskog razdoblja, stari muzej rudarstva i nekoliko crkava.

**PLANIRANA PUSTOŠ:** Pučanstvo u Roșia Montani pod stalnim je pritiskom – sve više mladih obitelji pristaju prodati

svoje posjede za poprilične novčane iznose i otići u grad, gdje si mogu priuštiti bolji život, dok oni stariji vode donkijoteovsku borbu za ostanak i opstanak. Oni nemaju gdje, ne žele otići. Ipak, najviše za-

je, ako promislimo da je 2 grama cijanida dostatno da usmrti čovjeka, a cijanid (koji inače isparava na 26 stupnjeva Celzija) bit će na otvorenom. Ukupno, 400 hektara zemlje pokrivene cijanidnim jezerom u još 1.200 hektara pustoši.

Sa bezivotnog okoliša ogromni će strojevi izvlačiti zlato tijekom 7-8 godina, nakon čega će napustiti područje, razoreno industrijom i zagađenjem, ogoljeno, bezivotno i bez ljudi.

**RUMUNJSKA NE ODUSTAJE:** Iako suočena pritiscima nevladinih organizacija iz zemlje i iz inozemstva, te najzad i od EU, Rumunjska vlada ne želi odustati od ugovora s kanadskom kompanijom i trudi se projekt predstaviti kao bezopasan i dobro promišljen. Da to nije tako, jasno je svima, a izlivanje cijanida u rijeku Someș u proljeće 2000. godine, koje je izazvalo izumiranje živog svijeta u Tisi čak i u Vojvodini, dovoljno je upozorenje.

No, za provedbu projekta Rumunjska treba suglasnost vlada svijeta susjednih zemalja, te ostaje nada da će nadležni u Vladi Srbije biti svjesni opasnosti. Nažalost, naša je javnost premalo obaviještena o svemu da bi mogla reagirati. Suradnici mirovnog instituta PATRIR u Cluj u listopadu

prošle godine organizirali su prosvjede tijekom Marša solidarnosti, dugog oko 200 km, i zajedno s drugim organizacijama poslali poruke susjedima da se jedino uz njihovu pomoć može spriječiti novi Černobilj. ■



brinjava ideja samoga projekta. Planine, polja, kuće, groblja, arheološka nalazišta – bit će pokriveno cijanidnim jezerom veličine 800 nogometnih igrališta! Koliku to opasnost predstavlja ne samo za Rumunjsku, već i za cijelu Srednju Europu, jasno



# VIJESTI

## Druga Balkanska konferencija Droga i sida pošasti XXI. stoljeća

»S prevencijom bi trebalo početi još prije petog razreda osnovne škole, jer su droga i AIDS pošasti XXI. stoljeća«, jedan je od neslužbenih zaključaka II. Balkanske konferencije o drogi i AIDS-u, koja je prošloga tjedna održana u subotičkom hotelu »Patria«. Što se same Subotice, kao domaćina Konferencije tiče, istaknuto je da se ona ne može pohvaliti da je grad u kom droge i AIDS-a nema, jer je posljednjim testom od oko 100 Subotičana kod njih troje utvrđen pozitivan nalaz na virus HIV-a, što, kako je navedeno, nije konačna brojka, »jer se rezultati kriju«. »U Subotici se na liječenje od narkomanije tjedno javi od tri do pet korisnika teških droga, uzrasta od 16 do 20 godina, a od 2000. broj narkomana u Subotici porastao je za oko 50 posto. Na temelju saznanja od osnovaca i studenata svaki je drugi bar jednom 'povukao dim'«, rečeno je na Konferenciji. Prema tim podacima, kako je navedeno, u Subotici je, u odnosu na 2002., broj narkomana dva ili tri puta veći, s tendencijom porasta ovog postotka, jer su uživatelji droge uočeni čak i među osnovnoškolcima.

## Predstavljena Odluka o ravnopravnosti spolova Zaštita žena u zakonskom ruhu

Na prošlotjednoj tribini u Subotici pokrajinska tajnica za rad, zapošljavanje i ravnopravnost spolova *Jelica Rajačić-Čaparković* predstavila je, zajedno sa svojim suradnicima, Odluku o ravnopravnosti spolova, koju je izradila radna grupa spomenutog tajništva, a koja bi trebala uskoro bi-

ti usvojena u pokrajinskom parlamentu. Ovaj dokument je samo jedan od neophodnih mehanizama za ostvarivanje spolne ravnopravnosti, a njime se omogućuje provođenje mjera, nadgledanje i izvješćivanje o stanju ljudskih prava i položaja žena u Vojvodini.



Riječ je, kako je na tribini rekla *dr. Marijana Pajvančić*, jedan od autora ovog zakonskog akta, o propisu koji nalažu europski zakonski standardi, koji se mora usvojiti ukoliko se želi priključenje Europi. Odlukom je u stvari regulirano da se u društvu osiguraju jednake šanse i jednaki uvjeti svim građanima bez obzira na spol, i istodobno sprječava diskriminiranje po toj osnovi, što će ovog puta biti i zakonski sankcionirano, napomenuo je *dr. Senad Jašarević*, član tima koji je radio tekst Odluke.

Ovo pokrajinsko tajništvo radi također i na izradi Nacrta Zakona o ravnopravnosti spolova koji će po usvajanju odluke u Skupštini Vojvodine biti prosljeđen republičkom parlamentu na usvajanje. U izradi ovog Nacrta, kao i u izradi Odluke sudjelovali su također i *dr. Stanko Pihler* i *dr. Ágneš Kartag Odri*.

V. L.

## Švedsko izaslanstvo gospodarstvenika

Predsjednik Izvršnog odbora Skupštine općine Subotica *Árpád Papp* je 22. ožujka u Gradskoj kući primio švedsko poslovno izaslanstvo koje je predvodio *Christer Jonsson*, predstavnik tvrtke Miab. U izaslanstvu su se nalazili i predstavnici tvrtke SiBex Elektronik *Sibin Količić* i *Ruždija Šabović*, predstavnik tvrtke EL & Svets-service i *norr AB Bert Nyve*, te predstavnik tvrtke Žako iz Stare Moravice *Slavko Mrvelj*. Sastanku je prisustvovao i predsjednik Saveza vojvodanskih Mađara *József Kasza*.

Članovi švedskog poslovnog izaslanstva su se zanimali za mogućnosti dugoročnih ulaganja u subotičko gospodarstvo na planu metalne industrije. Osim investiranja u proizvodne programe, zanimao ih je i tijek privatizacije.

Predsjednik IO *Árpád Papp* ih je upoznao sa stanjem u subotičkom gospodarstvu, te je naznačio kako općina ima mnogo stručnog, ali nezaposlenog kadra metalske struke. Upozorio je goste kako je subotičko gospodarstvo stabilno, ali da se nalazi na niskoj tehnološkoj razini.

## Prijevoz do sajma automobila

Povodom održavanja tradicionalnog Sajma automobila u Beogradu od 27. ožujka do 4. travnja, JP »Subotica-trans« će svoju ekspresnu liniju Subotica-Beograd prilagoditi ovoj manifestaciji i pružiti priliku putnicima koji to žele da posjete sajam.

Radnim danima, tj. za sam dan otvaranja sajma 26. ožujka i nadalje 29., 30., 31. ožujka kao i 1. i 2. travnja autobus na ovoj relaciji će osim na Autobusnoj stanici – Beograd, putnike dovoziti i odvoziti do i od Beogradskog sajma preko Autobusne stanice Beograd-Subotica.

Dolazak ispred Sajma je predviđen oko 9 sati na autobusnom stajalištu ispred Sajma. Povratak je u 14.30. Cijena povratne autobusne karte iznosi 600 dinara i u navedenom vremenskom periodu mogu se kupiti na šalterima Autobusne stanice u Subotici.

## Prosvjed srednjoškolaca u Subotici

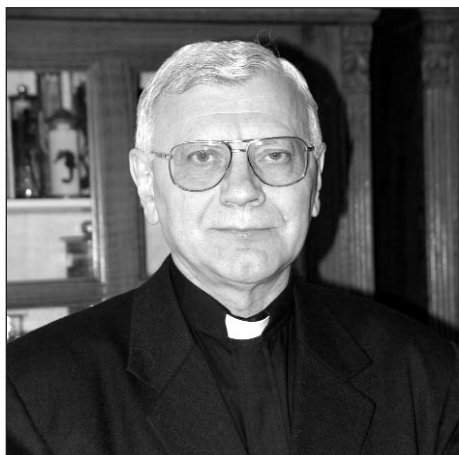
Povodom tragičnih događanja na Kosovu, u Subotici su 19. ožujka održani prosvjedi srednjoškolaca. U okviru svake škole u 10 sati se trebao održati Otvoreni sat podrške djeci na Kosovu, a poslije toga je nastava trebala ići dalje svojim tokom. Međutim, poslije toga sata djeca se nisu više vratila u razrede kako je planirano nego su samoinicijativno krenula šetati po ulicama grada od škole do škole. Tijekom šetnje kroz grad srednjoškolci su uzvikivali i slogane koji prije svega odaju njihovu nekulturu.



Poslije 40 godina priznata katolička gimnazija u SCG

# Ravnopravnost pri upisu na studije

**B**iskupska klasična gimnazija s domom učenika (sjemeništem) »Paulinum« u Subotici utemeljena je školske 1962./1963. godine. To je jedina katolička škola i kolegij na teritoriju Republike Srbije i Crne Gore. Poslije više od četrdeset godina njezina postojanja država ju je i formalno priznala za gimnaziju općeg tipa i to rješenjem pokrajinskog Tajništva za obrazovanje i kulturu. *Mons. Josip Mioč* je već dvadeset godina direktor gimnazije i dvanaest godina rektor internata u koji su dolazili mladi momci iz cijele zemlje.



Mons. Josip Mioč

»Gimnazija i sjemenište 'Paulinum' od 1962./63. djeluju neprekidno. U početku postojanja, kao u svim onodobnim socijalističkim zemljama, škola nije bila priznata, već je u Statutu stajalo da se može priznati i izjednačiti ako njezin plan i program rada odgovara jednoj državnoj gimnaziji. To znači da su mogli našim maturantima priznati ili ne priznati školu, a sve je ovisilo od dekana fakulteta gdje je mladić želio nastaviti studij. No, mogu kazati da su gotovo svi koji su ovdje maturirali, bili primljeni na razne fakultete gdje su išli, ali pravili su im i razne poteškoće. To je bila jedna degradacija naših učenika koji su došli u našu gimnaziju s namjerom da postanu svećenici ili upišu filozofiju, ali ipak se dogodilo kao i u svakom društvu, da su promijenili mišljenje i odlučili se za neki drugi poziv i fakultet. Škola tada nije

imala državno priznanje«, kaže direktor Biskupske klasične gimnazije mons. Josip Mioč.

Promjenom 1989./90. iz Statuta je izbrisano ono dotadašnje – 'može se priznati' – pa su nadalje Gimnaziju priznavali samo usmeno. Nigdje to nije bilo napisмено, a to najvjerojatnije stoga jer bi je onda država morala i financirati.

»Tako smo živjeli i radili do 2001. godine kada je poslije promjena u zemlji došlo do uvođenja vjeronauka u školama i onda dolazi i do pregovaranja o statusu crkvenih škola. Naša škola je jedina katolička škola u Srbiji i Crnoj Gori i to katolička škola s internatom, sjemeništem. Ovo je gimnazija jezičnog smjera, znači klasična gimnazija. Nakon razgovora i pregovaranja uspjeli smo ostvariti to da država prizna, odnosno verificira našu školu«, kaže mons. Mioč.

No, postavlja se pitanje što to konkretno za ovu obrazovnu ustanovu znači i što ona time dobiva. Kroz proteklih četrdesetak godina, za vrijeme još bivše Jugoslavije, dolazili su u nju učenici iz svih republika. Bio je veliki broj učenika, u prošlosti je bilo i razdoblja stagnacije, a u zadnje vrijeme se broj učenika ustalio, tj. prima se svake godine 20. Razlog tom određenom broju je prije svega nedostatak adekvatne školske zgrade pa u istim prostorijama u prije podnevnim satima djeca slušaju nastavu a poslije podne uče.

Posljednjih godina najbrojniji su učenici iz subotičke gimnazije i Vojvodine, mada se i dalje upisuju i iz Crne Gore i Makedonije.

»Ovo priznanje naše škole konkretno u ovoj državi još ne znači za sada ništa. Proces priznavanja nije išao kao u drugim zemljama, Mađarskoj, Hrvatskoj ili Poljskoj nakon promjene jednopartijskog sustava. Ovdje se to odvija u fazama i jako polako. Taj proces će i dalje ići polako, međutim, mi smo jako zadovoljni prvim korakom jer sada nitko ne može reći da ne postoji gimnazija. U prošlosti se događalo da zbog nepriznavanja netko nije dobio dječji dodatak, ili dodatak za putne troškove, a njihovi očevi su plaćali porez kao i svi ostali građani. Zbog svega toga mi se veselimo ovom povijesnom trenutku verifikacije



Zgrada Paulinuma

naše škole. Sada se konačno možemo uključiti u sve školske programe na razini općine, pokrajine ili republike, i to u razne susrete, natječeaje ili predavanja. Sve će to sada biti sufinancirano. Tako bismo mogli u budućnosti proširiti prostorije, osigurati računalu, dobiti knjižnicu i drugo za školski rad. Škola će uvijek biti samo sufinancirana jer je crkvena, dakle privatna gimnazija. U završnoj fazi bi se trebale regulirati plaće i status profesora koji sada u ovoj školi svi rade honorarno« – zaključuje direktor Gimnazije mons. Josip Mioč.

Učenici se u jedinu katoličku gimnaziju u Srbiji i Crnoj Gori upisuju preko svojih župnika i ordinarija, a u internatu može stanovati onaj koji namjerava biti svećenik, studirati teologiju i filozofiju. Ova škola bi trebala biti najbolji teren za pripremu Teološkog fakulteta u ovoj zemlji. Nedavno su se biskupi u Srbiji i Crnoj Gori usuglasili da bi Katehetski teološki institut trebalo podići u rang Teološkog fakulteta, mada se još ne zna gdje će on biti lociran. Trenutačno učenici ove Gimnazije studije upisuju u svojim matičnim domovinama – u Hrvatskoj, Mađarskoj, Slovačkoj, itd., a onda bi imali u ovoj zemlji Teološki fakultet i za svećenike i za laike.

D. D.





Radnici PPK Sonta odustali od najavljenog generalnog štrajka

# Kupovina vremena ili realna obećanja?

*Ravnatelj predložio da se zarade isplate u drvima i umjetnom gnojivu\* Većina nazočnih glasovala za ovaj prijedlog*

**SONTA** – Nezadovoljstvo radnika PPK »Sonta«, privatiziranog u travnju prošle godine, ovih dana dostiže kulminaciju. Formiran je štrajkački odbor, a za ponedjeljak 22. ožujka bio je najavljen generalni štrajk do ispunjenja postavljenih uvjeta. Radnici su tražili ažuriranje isplata zarada, uplatu mirovinsko-invalidskog staža, koji nije reguliran od prosinca 2002. godine, zabranu prodaje osnovnih sredstava bez dopuštenja Skupštine manjinskih akcionara, te investiranje u programe po potpisani-



nom ugovoru. Odbor je o poduzetim radnjama obavijestio nadležne organe SO Apatin, Agenciju za privatizaciju, te sindikalne organe Republike Srbije. Na inicijativu grupe od tridesetak manjinskih akcionara u poduzeću, održan je sastanak sa štrajkačkim odborom, kojeg su poduprli tako, što su između sebe odabrali tri člana koja su se uključila u rad Odbora. Manjinski akcionari su podržali odluku o stupanju u generalni štrajk i zahtijevajući ispunjenje svih zahtjeva radnika i štrajkačkog odbora te hitan i neodložan sastanak sa većinskim vlasnikom, prestanak rasprodaje osnovnih sredstava i uvid u kupoprodajni ugovor.

Na zahtjev ravnatelja PPK Sonta *Vladimira Čuka*, štrajkački odbor je za 23. ožujak sazvao zbor radnika RJ Ekonomija. Prije zbora, Čuk je udaljio iz dvorane potpisnika ovih redova, kao i novinare apatinskog Glasa komune i Radio-Apatina, uz opasku da neće nikom dozvoliti da iznosi u



javnost prljavi već iz njegovog poduzeća. Krajnje neljubazno je odbio i molbe novinara da prokomentira situaciju u PPK Sonta.

Nakon zbora, o zbivanjima nas je izvijestio predsjednik štrajkačkog odbora *Tihomir Kuruc*: »Na današnjem zboru ravnatelj nas je upoznao s planovima poduzeća u sljedećem razdoblju, te predložio da nam se zarade isplate u robi, odnosno u drvima i umjetnom gnojivu. Većina nazočnih je glasovala za ovaj prijedlog, tako da se štrajkački odbor raspušta i prestaju sve štrajkačke aktivnosti. Po pitanju ostalih točaka naših zahtjeva, dobili smo uvjeravanja ravnatelja da se već počelo s njihovim rješavanjem.«

Kako je sjetvena sezona u tijeku, radovi će biti nastavljeni, a vrijeme će pokazati je li izlaganje ravnatelja imalo realnu podlogu, ili je u pitanju bilo samo kupovanje vremena, potrebnog za proljetnu sjetvu.

I. Andrašić

## Obilježen dan škole u Sonti

**SONTA** – U ponedjeljak 22. ožujka svečano je obilježen dan OŠ »Ivan Goran Kovačić« u Sonti. Ispred biste velikog pjesnika, čije ime nosi škola, nazočnim učenicima, nastavnicima, kao i gostima iz Prigrevice, obratio se ravnatelj škole *Zvonko Tadijan*, a pjesnice *Emina Zlatar* i *Vanja Ham* pročitale su životopis pjesnika i položile cvijeće. Na sportskim terenima škole održana su natjecanja učenika škola iz Sonte i Prigrevice.

I. A.



## Donator obukao Dinamovce

**SONTA** – U nedjelju 21. ožujka počela je proljetna natjecateljska polusezona za nogometaše sončanskog NK »Dinamo«. Nogometaši su se pred gledateljima pojavili u novoj opremi, daru *Marinka Domića*, dugogodišnjeg navijača, a u ovom mandatu i člana Predsjedništva kluba. Četrdesetogodišnji Marinko, radnik Apatinske pivare, od malih nogu bio je veliki zaljubljenik u nogomet, a najveća ljubav bio mu je mjesni NK »Dinamo«. Zbog toga je sad, kad je u mogućnosti, riješio da svoj klub počasti na ovako originalan način, istodobno im riješivši jedan od gorućih problema.

I. A.



Rješavanje komunalnih problema u Plavni

## Eko-česma, kontejneri i stan za liječnika

**PLAVNA** – Sjednica Savjeta MZ Plavna, održana 10. ožujka, bila je posvećena rješavanju komunalne problematike u selu. Prihvaćen je prijedlog za izgradnju jedne eko-česme za potrebe sela, uz očekivanje da će Direkcija za izgradnju općine Bač osigurati potrebnu dokumentaciju, a lokacija će se odrediti u dogovoru s izvođačem radova. Održavanje eko-česme trebao bi preuzeti JKP »Tvrđava« Bač, koja i upravlja plavanskim vodovodom. Donijeta je i odluka o nabavci i postavljanju četiri kontejnera, te o raspisivanju natječaja za prijem jednog komunalnog radnika i redara.

Analiziran je i rad DVD Plavna, čija aktivnost je gotovo zamrla. Član Savjeta *Pe-*



*ra Sili*, zadužen je za provođenje mjera koje bi doprinijele oživljavanju rada ove udruge. Kako Plavna nema stalnog liječnika u selu, odlučeno je stan, kojeg nudi *Karol Gašparovski*, za stanovanje liječnika, dovesti u uporabno stanje.

Dolaskom proljeća i sezone poljoprivrednih radova, aktualiziran je još jedan problem, prisutan već dulje vrijeme. Naime, teška mehanizacija, vlasništvo »Vojvodinašuma«, prigodom utovara i izvoza trupaca, pričinjava velike štete na poljskim cestama, a u njihovom saniranju »Vojvodinašume« ne sudjeluju. *Slobodan Zeljković*, tajnik MZ nada se da će se ovaj problem uskoro riješiti na obostrano zadovoljstvo: »Fo-

tografije ovih cesta sve govore. Toliko su razrovane, da je veliki problem proći njima laganim traktorima, kakve ima većina naših, ratara. Neke razgovore s rukovodstvom »Vojvodinašuma« već smo obavili i mislim da smo ovaj put naišli na njihovo razumijevanje, te da će ovaj problem, konačno, biti skinut s dnevnog reda.«

I. A.

### Tri eko – česme u Baču

**BAČ** – Savjet MZ Bač na svojoj sjednici od 18. ožujka donio je odluku o pristupanju gradnji tri eko-česme. Česme bi se gradile sredstvima iz općinskog i pokrajinskog proračuna, a manjim dijelom i iz mjesnog samodoprinosu. Prethodno je potrebno izvršiti kemijsko i bakteriološko ispitivanje vode. Cjelokupna aparatura i potreban objekt, po svakom bunaru bi iziskivali troškove od milijun i pol dinara, a kapacitet bi bio 500 litara na sat prerađene vode. Voda iz vodovodne mreže prečišćavala bi se primjenom filterarskih membrana i UV zraka, a na 1.000 litara prerađene vode, bilo bi 300 litara otpadne.

I. A.



### Opremanje knjižnice u Bačkom Monoštoru Početak radova u travnju

**BAČKI MONOŠTOR** – Početkom travnja ove godine trebaju početi radovi na rekonstrukciji i opremanju knjižnice u Bačkom Monoštoru, koja će osim svoje osnovne funkcije jednim dijelom prerasti u centar građanskih aktivnosti. Sredstva za izvođenje ovih radova i opremu u najvećoj mjeri je osigurala Američka fondacija za razvoj (ADF).

Kao jedan od prioriteta na zboru građana istaknuta je upravo potreba za centrom, u kome bi se organizirale različitih aktivnosti, kao što su radionice, prezentacije, prikazivanje snimljenih aktivnosti društava, sekcija, klubova i slično. Knjižnica u Bačkom Monoštoru osim osnovnog održavanja nije rekonstruirana više od 14 godina, tako da bi se ovim radovima poboljšalo i njeno stanje, i time bi se otvorila mogućnost da ovaj prostor zaista preraste u centar građanskih aktivnosti. Prijedlogom projekta planira se i nabavka suvremene opreme za računala, fotokopir-aparata, video-bima, stolova i stolica za računala...

Registriranim društvima, udruženjima, klubovima, sekcijama i pojedincima, ali i budućim organizacijama, bi bilo omogućeno korištenje ove opreme u cilju aktiviranja građana. Jedan od planova za budući rad centra je i oživljavanje Internet kluba, kao i usluge korištenja postojeće opreme, te organiziranje kulturnih događaja. Primjetno je da među mladima postoji veliko interesiranje za buduće aktivnosti ovog centra, te ostaje želja da se ovim projektom stvore uvjeti za unapređenje kulturnog života u desetljećima zapostavljenom Monoštoru.

A. Forgić

### Promoviran Svjetski sajam pčelarstva

**PEČUH** – Na prvom Svjetskom sajmu pčelarstva održanom u Beču i Badenu u Austriji listopada 2000. godine, donijet je prijedlog da se drugi sajam održi u Novom Vinodolskom u Republici Hrvatskoj. U četvrtak 18. ožujka u Hrvatskom klubu »August Šenoa« u Pečuhu je promoviran ovaj sajam. Goste je pozdravio voditelj Hrvatskog kluba *Mišo Hepp*, a predsjednik Svjetskog sajma pčelarstva *Stipan Pečanović* se zahvalio kulturno umjetničkim društvima iz Sombora, Bačkog Brega, Doroslava, Vrpolja, gradonačelniku Bačke Topole i ostalim gostima na prisustvu ovoj promociji i podsjetio da je pravi kuriozitet »Vinodolski zakonik«, jedan od najstarijih srednjovjekovnih dokumenata, pisan glagoljicom 1278. godine.

Potom je goste pozdravio generalni konzul Republike Hrvatske u Pečuhu *Ivan Bandić*, te je između ostalog rekao kako mu je iznimno zadovoljstvo da može povezivati ljude dobre volje. Gradonačelnik Novog Vinodolskog *Milivoj Vidmar* govorio je o povijesti Novog Vinodolskog i rekao da je prošle godine donesena odluka Gradskog poglavarstva da se drugi Svjetski sajam pčelarstva održi u Novom Vinodolskom od 20. do 22. kolovoza u zgradi Gradske vijećnice. Direktor Turističke zajednice gospodin *Butković* je turistički predstavio Novi Vinodolski, a potom su predstavnici kulturno-umjetničkih društava, koja će ovog ljeta svojim prisustvom i programom uljepšati sajam, u nekoliko riječi predstavili svoja društva. Nakon promoviranja je slijedila zakuska i kulturno-umjetnički program, gdje su društva pokazala svoju nošnju i umijeće i zapjevala uz tamburaše.

Z. Gorjanac



Priče s vrpce



# Korizma u Srijemu

*Sve je počimalo s čistom srijedom\* I po ruhu se poznalo da smo u korizmi\* Išli smo redovito na svaku misu i večernjicu i petkom na križni put\* Pucali smo kokice i igrali kokoške šetnje\* Koja je imala momka, ta bude s momkom koja nije ta bude s drugama, pa nam igranke nisu nedostajale*

**K**orizmeni dani teku. Iza nas su već Čisti, Pačisti, Bezimeni i Sridoposni tjedan, a teče evo i Gluha nedjelja. Još Cvitnica i Uskrs.

Zamoljen da napišem riječ, dvije o korizmi u Srijemu, a stjeran u zeitnot, odlučio sam skinuti priču s vrpce od prije tri-četiri godine, koju sam radio s prognanim Srijemicama za prvi program Hrvatskoga radija. Pa što, uspomene su uspomene.

**LIJEPE USPOMENE:** Sve je počimalo s čistom srijedom, sjeća se baka *Manda Mutavdžić* iz Gibarca, koja je s obitelji preselila u Livanu kod Osijeka. »Mama bi oprala i obrisala sve veliko suđe i posula ga pepelom – šerpe, lonce i poklopce, i s tim se sudovima nismo koristili sljedećih 6 tjedana, do Uskrsa. A nije se ni kuhalo svaki dan, i nije se ni kuhalo kao obično. Za frukstak bi išla ajpren-čorba, flekice na ritko, rizanci s mlijekom, bijela kava i tako. A ručak krumpir-paprikaš, krumpir na kiselo, postan grah srijedom, a grah s rizancima, subotom. Muški su teže radili pa su jače i jeli, po koji komad slanine i luka, a mi ženske obično bi postale utorkom i petkom, i čitav bi dan provele na kruhu i vodi. Ni nedjeljom se nije bog zna što kuhalo, juha od suhoga mesa i restani krumpir s mesom za glavno jelo. Pa što nam je falilo? Ništa!«

»I po ruhu se poznalo da smo u korizmi« sjeća se *Marica Bertić* iz Morovića, koja je danas u Ivanovu kod Donjeg Miholjca. »I radna je odjeća bila tamna, crna ili tamno plava, smeđa ili tamno zelena. I svečano je ruho bilo crno ili tamno plavo, a bijeli se tek oplećak. Uvijek smo išli na križni put – svakoga petka, a nedjeljom na misu i na večernjicu. Pa i muški su oblačili tamna odijela, a ako je još zima, stave crnu šubaru, a ako već otopli, jer u korizmi počinje i proljeće, onda crni šešir. A radna je odjeća u muških bila svakakva, nije se baš strogo vodilo računa.«

»Svi smo išli u crkvu, pa ona naša velika crkva Presvetog Trojstva u Kukujevcima bude puna, pa pjevamo muku i druge korizmene pjesme« sjeća se baka *Slavica Grepo* iz Kukujevaca, koja je sa sinom i snahom na Livani kod Osijeka. »Nije se onda išlo u šor, nije bilo ni igranki ni zabava, u šokačkim se selima diljem Srijema nisu pravili svatovi u korizmu. Svatovi su onda bili u jesen, kada grožđe dopije i novo vino i kada utihnu ratarski poslovi u polju, a u korizmi, nikada. Mladi su se okupljali subotom i nedjeljom na šoru, ispred kuće nekoga od rodbine ili prijateja, pucali kokice, pričali i šalili se, a u 8 sati svi kući. Nije badava ona narodna pjesma: Zvono zvoni na Zdravu Mariju, svaka cura u svoju avliju.«

**I AŠIKOVALO SE:** »Sjećam se, pucali smo kokice i igrali kokoške šetnje u Markićevom šljiviku« kaže *Anica Mutavdžić*, baka Mandina snaha. »Igrali smo Žabe-labe, od Pešte do Vidakovog i Glavnog šora. Djevojka, koja je imala momka, mogla je tada i ašikovati, jer kokoška je šetnja kao stvorena za ašikovanje. Na Vidakovom je šoru tijekom cijele korizme bilo *vito*, drvo na stupu s dva sjedala, po jednim na svakoj strani, pa su nas momci okretali. Na Jankovićevom je dudu bila *cubanka* i tu smo se okupljali vikendom i svecem. Bilo je zabave, iako je bila korizma.«

»I mi smo u Bapskij redovito išli na križni put, na misu i na večernjicu« sjeća se *Katica Marošević*, koja se udala u Gibarac, a '93. s obitelji preselila u Čepin kod Osijeka. »Ali kada se vraćamo s križnog puta ili s večernjice, bila je prilika da djevojka koja ima momka malo podivani. Oni koji su se gledali i koji su se voljeli, mogli su ašikovati i u korizmi.«

I baka *Anka Šajvan* iz Sota, koja je danas s obitelji u Dopsinu kod Osijeka rado se sjeća toga vremena. »Kad smo bili mladi, okupimo se ispred crkve pa divanimo,

a išli smo na svaku misu i petkom na križni put. Pa kad idemo kući, koja ima momka ta ide s momkom. Nije bilo igranki ni zabave korizmom u Sotu, ali nama to nije smetalo. Kad si mlad, sve ti je lijepo.« »Bilo je to lijepo doba« sjeća se *Dragica Bertić* iz Morovića, koja je danas sa sinom u Bračevcima kod Đakova. »Okupimo se ispred crkve, a išli smo redovito na svaku misu i večernjicu i petkom na križni put. Kod nas je kalvarija odmah preko puta crkve, uz Studvu pa pjevamo muku i druge korizmene pjesme. Nedjeljom, poslije večernjice idemo na most, a u Moroviću smo imali dva mosta, preko Studve i preko Bosuta. Koja je imala momka, ta bude s momkom koja nije ta bude s drugama, pa nam igranke nisu nedostajale.«

»Pucali smo kokice na šoru, jedni doneću rešet, drugi kukuruzovine, a netko metlu da poklopimo rešet pa onda čitavo veče pucamo i jedemo kokice, a koja je imala momka, on joj donese patrice od kokica« sjeća se *Ruža Pozderović* iz Gibarca, koja je danas u Boriku kod Slatine. »Naša je kuća bila na kraju sela i imali smo najveću cubanku na dudu, gdje su se okupljali mladi iz cijelog sela. Pa čim je nedjelja ili svetac, po čitav dan smo na cubanki. Pa bilo je tu i ašikovanja, Bože moj.«

Sve u svemu poštivao se nekakav red. Nije bilo igranki i zabava, redovito se odlazilo na svete mise i križni put, pjevala se muka i druge korizmene pjesme, vodilo se računa o postu i nemrsu, vodilo se računa čak i što se odijevalo, a mladi su se okupljali oko kokica, cubanki, vita i drugih zanimacija, smišljajući pri tome razne huncutarije. Igralo se kokoške šetnje, žabe-labe, pravile se patrice od kokica, samo da bi sreli, koga se željelo sresti, da bi se divanilo, kako se u Šokadiji ranije govorilo za ašikovanje. I kapije su se krečile, ali o tome drugi put.

Slavko Žebić

Izvršni odbor SO Apatin dao suglasnost

## Hrvatski kao službeni jezik?

**SONTA** – Izvršni odbor Skupštine općine Apatin dao je suglasnost na izmjenu Statuta Općine u članku koji regulira službenu uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina na području Općine. Prema posljednjem popisu pučanstva, postotak pripadnika određene nacionalne manjine ne prelazi u cijeloj općini 25 posto, tako da se u tom dijelu ništa ne mijenja, ali se mijenja u selima, gdje je odnos znatno drugačiji. Naime, budući da u Kupusini živi više od 75 posto Mađara, u Svilojevu 58 posto, u ovim će selima službeni jezik, osim srpskog, biti i mađarski, a u Sonti, gdje živi 59 posto Hrvata – hrvatski jezik i pismo. O konačnoj sudbini ovog prijedloga odlučit će vijećnici apatinske skupštine na zasjedanju koje je zakazano za 26. ožujak. ■

Udruga protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata

## Izborna skupština u subotu

**ZAGREB** - Udruga protjeranih Hrvata Srijema, Bačke i Banata održat će izbornu skupštinu u subotu 27. ožujka 2004. godine u Zagrebu. Skupština će se odvijati pod visokim pokroviteljstvom predsjednika Hrvatskog sabora *Vladimira Šeksa*, a bit će održana u dvorani »Zvonimir« Doma Hrvatske vojske, u Stančicevoj 6, s početkom u 11 sati.

Udruga poziva Srijemce, Bačvane, Banačane i sve prijatelje na ovu skupštinu. Uz službeni dio predviđen je i nastup tamburaša iz Golubinaca. ■

Identitet i multikulturalno razumijevanje

# Nenasilje i nenasilna akcija

**SOMBOR** – Posljednji seminar – radionica iz ciklusa Identitet i multikulturalno razumijevanje u projektu Osnaženi/aktivni građanin na obje strane Dunava (koji financira Fond za otvoreno društvo iz Beograda i podržava Skupština općine Sombor), održan je 13. ožujka u Somboru u prostorijama Udruženja »Ravangrad« na temu Nenasilje i nenasilna akcija. Voditeljica radionice bila je *Vesna Teršelić*, iz Zagreba, suradnica Centra za mirovne studije i Centra za ženske studije u Zagrebu, dugogodišnja aktivistica, voditeljica kolegija Žene i moć, Civilno djelovanje i javne politike i Suočavanje s prošlošću.



Sudionici su, kao i prethodnih puta, bili nastavnici, studenti, ekonomisti, aktivisti nevladinog sektora... iz Bilja, Kneževih Vinograda, Ridice, Bačkog Monoštora, Stanišića i Sombora.

Prvi dio radionice bio je posvećen temi nenasilja. Kako živimo u kulturi nasilja, bavili smo se i jednim i drugim, pokušavajući ih definirati, uočiti vidove manifestiranja i iznaći uzroke nasilja. Što je nasilje? Kako na njega reagirati?

Nasilje je ugrožavanje drugog – fizičko, verbalno, neverbalno, strukturalno... Doživljavamo ga kao pritisak, nepoštova-

nje, neuvažavanje, neprihvatanje. Svakodnevno. Na svim razinama.

Prilikom analiziranja nasilja uobičajeno je pristupanje u nekoliko koraka, pokušavajući istražiti nasilje u nekoliko nivoa: činjenice, emocije i potrebe. Prilikom istraživanja činjenica pitanje koje treba postaviti je: što se desilo? Kod emocija: kako se osjećaš? Kod potreba, što je i najzahtjevnije: što ti treba da se komunikacija može nastaviti?

Tko je pozvan prekinuti začarani krug nasilja i je li to uopće moguće?

Svi smo pozvani, svatko u svojoj obitelji, profesiji, u odnosu s ljudima... da učinimo svoj mali korak i doprinos ka izlazu iz nasilja – bila je tema drugog dijela radionice.

Što možemo učiniti kao pojedinci? Što kao društvo?

Kao pojedinci – preuzimanje odgovornosti za činjenja i nečinjenja i posljedice i jednog i drugog. Rane koje ostaju na žrtvi i njenoj obitelji, ostavljaju ožiljke uvijek i na počinitelju. Možda je najteže suočiti se sa vlastitom odgovornošću i prihvatiti lošu sliku o sebi, ali je to prvo od čega možemo početi. Prvo što bismo mogli mijenjati. I prvi korak ka drugome.

Važnu ulogu imaju i različiti oblici edukacije za nenasilje. Prije svega u školama i fakultetima, ali i sa roditeljima, uposlenima u ustanovama, poduzećima, okupljenima u sportskim klubovima i kulturno-umjetničkim organizacijama, mirovnim i humanitarnim organizacijama. Posebno je naglašen utjecaj medija i potreba transformacije govora mržnje u afirmativan govor.

Ali, pokretanje iz pasivnosti, solidarnost i zauzimanje za druge i drugačije, skreta-

nje pažnje na probleme u društvu u obliku nenasilnih akcija je korak dalje, ka ostvarivanju sebe samih, odgovornih članova svoje i ljudske zajednice i kreiranju boljeg i pravednijeg društva. A to je stalan i nikad završen proces, jer nema osvojenih dobara, za njih se uvijek i iznova bori!



Sudionici seminara su govorili o svojim iskustvima organiziranja nenasilnih akcija i sudjelovanja u njima i zajedno odgledali kratak film Akcije prekrećavanja fašizma (prekrećavanja grafita) u Somboru 21. ožujka 2001. godine. Prikazan je istog dana i kao primjer nenasilne akcije u TV emisiji na istu temu na RTV »Spektar«, a i u srijedu 17. ožujka, kada je ponovno buknuo nasilje na Kosovu, ali i u gotovo svim gradovima ove zemlje.

Film se završava riječima:

»Prvo su odveli Židove, a ja se nisam protivio jer nisam bio Židov.

Zatim su odveli komuniste, a ja se nisam protivio jer nisam bio komunist.

Zatim su odveli sindikaliste, a ja se nisam protivio jer nisam bio sindikalist.

Zatim su odveli i mene, a nitko nije ostao da se protivim tome.«

(Pastor Niemoeller, žrtva nacista)

Manda Prišing



Bunjevačko-šokački Hrvati (25.)

# Četiri stoljeća hrvatske gramatike

Ilirski preporod je u svoje središte stavio kulturu, povijest, umjetnost, a naročito jezik. To je bila njihova prvotna djelatnost, ali u njoj je bio sakriven i nacionalno-politički program. Zbog jake centralističke vlasti Beča, jakog policijskog aparata i dobro organiziranog državnog činovništva, ilirci nisu smjeli otvoreno iznijeti svoj nacionalni program, što su inače činili svi ostali narodi. Beč je čuvao stečene pozicije i svim sredstvima je branio jedinstvo carevine. Svaki nacionalni i politički program naroda koji su se našli u sklopu carevine, bio je sumnjiv i opasan za razbijanje monarhije.

U toj situaciji su se našli i Hrvati, pa su svoj nacionalni program morali skrivati pod plaštem kulture i jezika. Tako je nastala Gajeva jezična reforma, koja, uz različite preinake i dopune, traje do danas. No, Hrvati su se daleko ranije počeli baviti normiranjem svoga jezika. Tako je prvu gramatiku napisao Bartol Kašić još 1604. godine.

**OTAC HRVATSKOG JEZIKOSLOVLJA:** Bartol Kašić je rođen 1575. godine na otoku Pagu, a umro je 1650. godine u Rimu. On se nije bavio samo gramatikom, nego svim vidovima hrvatskog jezika. Stoga ga zovu ocem hrvatskog jezikoslovlja. Bio je isusovac. Pripadao je crkvenom redu, koji se prvotno bavio misionarskim radom među poganima i nekršćanima, pa su stoga punu pažnju posvećivali izučavanju jezika naroda među kojima će misionarski djelovati.

Kolika je bila briga misionara isusovaca za jezike vidi se iz primjera isusovca Lorenza Hervasa. On je pisao višejezični rječnik u kojeg je uključio 155 jezika. Isti je radi usporedbe zapisao Očenaš na 326 jezika. Isusovci su zarana pokazivali posebnu skrb za slavenski svijet, pa i za njihove jezike. Kada je 1556. godine u Pragu otvoren isusovački kolegij u njemu se našao *Balthasar Hostovinus* (1534.-1600.) po narodnosti Čeh. U tom kolegiju se govorilo njemački, pa Hostevinus piše svom poglavaru: »... in Bohemia bohemizent nostri«, što znači da isusovci u Češkoj moraju govoriti češki. Talijanski isusovac *Antonio Possevino* (1533.-1611.) kao papin poslanik putuje u Rusiju i piše o jezikoslovnoj problematici u Rusiji. Zbog toga je sa sobom poveo »un prete schiavo-

ne«, tj. svećenika Hrvata. Taj hrvatski svećenik bio je *Stjepan Drenoczy* (1500. - 1586.). Za njega Possevino veli da je »vrlo lako naučio ruski, dok Rusima ne bi tako lako bilo naučiti hrvatski.« Iz toga zaključuje da je hrvatski jezik stariji, i da su se od njega razvili poljski, rutenski i mnogi drugijezi. Possevino je imao problem i s bulom pape *Eugenija IV.* koja je napisana rutenski. Njegova je pratnja ustanovila



Bartol Kašić

da to nije moskovski, nego mješavina bosanskog i hrvatskog jezika. On je ponio Rusima i nekakav katekizam, koji je Rusima bio nerazumljiv s obzirom na jezik.

**ZNANSTVENO FORMIRANJE JEZIKA:** Za ambasadora u Moskvi preporuča osobu koja zna hrvatski ili češki. Briga Družbe Isusova za slavenski svijet godine 159. dobiva prvu instituciju – osniva se Akademija ilirskog tj. hrvatskog jezika. Njen cilj je: osigurati nastavnika i organizirati nastavu za sposobne i vrijedne studente, i Hrvate i strance. Prvi nastavnik hrvatskog jezika bio je Bartol Kašić. On je već imao svoj *Libretto di frasi*, kojega je napisao još 1595. godine. To je bio skroman hrvatski frazeologijski rječnik. Poslužio se Vrančićem, da bi sastavio svoj hrvatsko-talijanski rječnik. U Rimu je 1604. tiskao svoju hrvatsku gramatiku pod naslovom *Institutiones linguae illyricae*. Gramatika i rječnik su bili dovoljni za početak izučavanja hrvatskog jezika na rimskoj Akademiji. Kašić je napisao svega oko 30 djela, a među njima i *Ritual* i *Evangelistar*, koji su tiskani i kroz stoljeća korišteni. Preveo je i cijelo sveto pismo, ali

*Danas se potežu neka već odavno znanstveno razjašnjena pitanja i stvaraju nove konstrukcije. Stoga smatramo da danas nije potrebno ništa više dokazivati o nacionalnoj pripadnosti Bunjevaca i Šokaca. To jednostavno nema smisla. No, potrebno je poučavati i objašnjavati. Naime, pola stoljeća je to bila zabranjena ili neželjena tema.*

Piše:  
Josip  
Temunović

ga nije tiskao zbog protivljenja »našijenaca«, koji su imali prigovore na izbor dijalekta i varijante jezika kojima je Kašić pisao. To je bio početak znanstvenog normiranja hrvatskog jezika.

Kašić je bio s otoka Paga. Tamo se govorila čakavska ikavica. On je za hrvatsku jezičnu normu prihvatio štokavsku ikavicu. Od više dijalekata i inačica hrvatskog jezika morao je napraviti izbor. Hrvatske knjige trebaju se pisati, prvo, tako da se zadovolje svi hrvatski krajevi (Slavonija, Podunavlje, Dalmacija, Hrvatska, Istra i Bosna), drugo, jezik na koji su prevedene liturgijske knjige treba biti što više univerzalan, što prošireniji, treće, taj jezik neka bude »bosanski«. Uzeo je, dakle, za normu hrvatskog jezika štokavsku ikavicu. U situaciji da moraju birati dijalekat i varijantu hrvatskog jezika, naći će se, mnogo kasnije, *Ljudevit Gaj* i Ilirci. Gaj, i svi oko njega bili si kajkavci. I oni su morali tražiti najrašireniju varijantu hrvatskog jezika i konačno su se odlučili za štokavsku ikavicu, koja je i danas norma za hrvatski standardni jezik. Slično su radili i svi ostali narodi. Morali su birati između više varijanti, da bi stvorili jedan zajednički jezik za isti narod.

Gajevu reformu hrvatskog jezika prihvatili su i naši preporoditelji. *Ivan Antunović* piše *Iliji Okrugiću* da prihvaća nove norme hrvatskog jezika, premda se sa svim ne slaže. Više puta se tuži da ne zna pravopis i ortografiju i da sada, pod stare dane, mora učiti. Antunović je poštivao autoritet i znanje hrvatskih prvaka po pitanju standarda hrvatskog jezika. Ta pravila su prihvatili i braća *Ilija* i *Pajo Kujundžić*. Prihvatio je ista pravila *Rajić* u svom epu *Slava*, pa i biskup *Budanović*. To je znak da su bili svjesni pripadnici hrvatskog naroda, pa su stoga prihvaćali i njegove jezičke standarde. Kod njih se, doduše, osjeća stanovit kolebljivost i mješavina pri pisanju jer to nisu učili u redovnom školovanju, ali nisu dovodili u pitanje ispravnost te norme za sebe i za svoj bunjevačko-šokački puk. ■

Kako je umirao moj narod (22.)

# Novi Slankamen poslije Hrvatske oluje

U 1994. godini i do 5. kolovoza 1995. bilo je u Novom Slankamenu mirnije i podnošljivije nego prethodne tri godine. A onda su nastupili teški dani i događaji koje je teško opisati. Petog kolovoza, na dan Snježne Gospe, Slankamenci su po svom starom običaju hodočastili na Tekije kod Petrovaradina. Bilo ih je oko dvije stotine.

Odmah po dolasku na Tekije, oko šest sati ujutro, slankamenska hodočasnička procesija bila je napadana i provocirana. Nastavljeno je i pod misom.

Grupa od sedam razularenih i pripitih ljudi prijetila je i dobacivala kojekakve prostote. Kada je jedan iz grupe izvadio bombu, poigravajući se njome i zaprijetio da će je baciti u procesiju formiranu za polazak do župne crkve svetog Roka u Petrovaradinu na pobožnost križnog puta do Kalvarije, srijemski vikar *msgr. Stjepan Miler* pozvao je policiju koja je pristigla ubrzo i prepoznavši jednog od svojih pretpostavljenih među njima, zadržali su se na distanci, na što su se 'hrabri Srbi' iz sedmeročlane grupe sa svojom gajbom piva i bombom povukli.

**ULTIMATUM ZA ISELJENJE:** U noći između petog i šestog kolovoza 1995. bilo je napada na župni stan i telefonskih prijetnji. Naslućivalo se da će uslijediti teški dani. Situacija se sve više zaoštravala. Dolaskom u selo prvih 'krajiških Srba' bivalo je sve teže. Crkva i župni stan po starom receptu bili su prvi na udaru. Počelo je telefoniranjem, zatim su uslijedile užasne prijetnje. Zbog nastale situacije župnik je odlučio da se na dan-dva skloni u Zemun. U župnom stanu ostala je njegova majka, da bi sačuvala župni stan, a i pratila stanje u selu. Župnik je mislio, a i ona sama se nadala, da nju, kao staricu, neće dirati i da neće biti izložena maltretiranju. U četvrtak 19. kolovoza 1995. u slankamensko župno dvorište, a potom u župni ured na silno su provalili petero razularenih i naoružanih ljudi tražeći »popa da ga ubiju«. Pošto ga nisu našli u stanu, počeli su majci prijetiti, a potom je i maltretirati. Kada su se uvjerili, da se 'pop' ne krije u kući,

prenijeli su njegovoj majci ultimatum: »Pop mora iseliti Hrvate iz Slankamena i pridošle Srbe iz Hrvatske smjestiti u njihove kuće, a ako to ne učini bit će ubijen«. Župnikova majka je procijenila, da će je bar za neko vrijeme pustiti na miru, ako kaže, da će se njezin sin uskoro vratiti kući. Rekla im je da navečer u sedam sati ima misu i da će se do tada vratiti kući. Kada su, povjerovavši, utvrdili da je za navečer zakazana misa, ostavili su staricu, povukavši se iz župnog stana.



Ostavši sama majka je, misleći na svoga sina jedinca, pojurila do telefona da mu dojavu da ni za živu glavu ne dolazi u selo, jer ga pred crkvom čekaju da ga ubiju. Poteškoće su bile i s telefonom, jer su se veze jako teško mogle uspostaviti. Ipak je nakon dosta muke uspjela dobiti župnika u Petrovaradinu, koji je potom pronašao njenog sina kod drugog kolege, te su zajedno donijeli odluku što činiti. Toga dana župnikova majka je više puta napadana. Potom je došao jedan 'krajiški Srbin' da je obavijesti da će se on sa svojom obitelji useliti u župni stan. Nazvala je policiju. Na telefonski poziv došla su dvojica policajaca. Majka se požalila policiji da joj hoće ubiti sina i da nju istjeruju iz kuće. Dobila je odgovor: »Mi smo ovdje da se ne dogodi tragedija, a ti se ljudi moraju negdje smjestiti«. Rekla im je: »Ali mi ni smo ništa krivi«. Dobila je odgovor: »Ni oni nisu ništa krivi«. Tada je shvatila da ne

»Ova (moja) knjiga je slika; riječju (i mojom), fotografijom (i mojom) i dokumentom (i mojim) satkanog dramatičnog i krvavog mozaika o stradanju (i mog) Naroda (i moje) i katoličke Crkve u koju je utkana (i moja) mala ljudska i svećenička sudbina, ali istovremeno (i manje) i slika moga stradanja, koje je utkano u sudbinu mog naroda i moje Crkve.«



Piše:  
Marko Kljajić

može očekivati zaštitu ni od koga i da prije večeri mora napustiti kuću. Dobila je ultimatum da se mora iseliti. Petorka koja ju je maltretirala uporno je očekivala dolazak na misu 'popa', a ona je znala da njen sin neće doći na misu večeras.

**ODLAZAK IZ ŽUPNOG STANA:** Bilo je neuputno i riskantno da netko od svećenika dođe po nju u Novi Slankamen. Poručila je stoga da nitko od svećenika ne dolazi u selo i da se zbog nje ne izlažu opasnosti. Spakirala je u jednu putnu torbu najvažnije dokumente, župske žigove i nešto novaca, te neprimjetno preko dvorišne ograde, sporednim ulicama došla do Starog Slankamena, a odatle kroz Novi Slankamen autobusom dospjela do Indije. Smjestila se potom u Zemun sa sinom i župnicima iz Novih Banovaca i Golubinaca. Zemunski franjevci su ih primili otvorena srca i duše. U zemunskom samostanu u Strossmayerovoj 6 čulo se nakon nekoliko dana da je policija počela 'djelovati'. Novi 'stanovnici' franjevačkog samostana u Zemunu bili su tom viješću ohrabreni. Vijest o boljem došla je iz Golubinaca, dok je u ostalim selima ostalo nepromijenjeno teško stanje. Slankamenski župnik *Eduard Španović* otišao je 12. kolovoza 1995. godine u policijsku stanicu u Indiji, gdje su ga primili načelnik i komandir policije. Obećali su mu pomoć i zaštitu i za njega i za njegovu župu. U međuvremenu, oglasile su se i Republička i Savezna vlada povodom ovih nemilih događaja, a prije njih i neki inozemni i domaći mediji. Među prvim reagirao je i Ured Republike Hrvatske u Beogradu, iz Čakorske 1a, koji se smjestio tek pet stotinjak metara nedaleko od 'kuće cvijeća', odnosno mauzoleja *Josipa Broza Tita* na Dedinju. U skladu s oglašavanjem Republičke i Savezne vlade mladi slankamenski župnik dobio je i obećanje o zaštiti od nadležnih policijskih vlasti u Indiji. ■



Devetnica u čast sv. Josipu

# Ljubav za zaštitnika obitelji

U subotičkoj župi sv. Roka i ove je godine održana drevna devetnica u čast sv. Josipu. Kroz devet dana oko 400 vjernika uz lijepi broj djece, čak i vrtićkog uzrasta, iz čitavoga grada okupljalo se svaku večer u 17 sati na pobožnost križnoga puta, krunice ili klanjanja, a u 17,30 sati bila je sv. misa i prigodna propovijed. Zbog vrlo očite krize institucije braka i obitelji, koja se osjeća i u Subotičkoj biskupiji, župnik i pastoralno vijeće župe odlučili su da teme ovogodišnjih propovijedi budu posvećene upravo braku i obitelji. Okvirna tema propovijedi bila je: »Sv. Josip – čuvar nazaretske i suvremene obitelji – Povratak svetosti braka i obitelji za obnovu Crkve i društva«. Svaku večer je propovijedao drugi svećenik ili redovnik. U prvom dijelu propovijedi govorili su o Božjem naumu o braku i obitelji, o ljepoti i dragocijenosti tih temeljnih stanica društva i Crkve, a u drugom dijelu propovjednici su pokušali osvijetliti pojedine suvremene probleme braka i obitelji kao što su kontracepcija, pobačaj, bračna nevjera, rastave brakova, mješovite ženidbe, istospolni brakovi, nasilje u braku i obitelji i dr.

Svaku večer župni zbor, uz orguljsku pratnju *mr. Ervina Čelickovića*, na kraju mise pjevao je Litanije sv. Josipa, a svećenici su predmolili posvetnu molitvu za obitelj.

**DAN TRUDNICA:** U okviru devetnice, u nedjelju, 14. ožujka proslavljen je Dan trudnica. Pola sata prije sv. mise župnik *Andrija Anišić* je pročitao nekoliko meditacija koje veličaju uzvišenost i ljepotu majčinstva i očinstva, kao i nekoliko misli iz crkvenih dokumenata koje govore o strašnim posljedicama »kulture smrti« koja je zahvatila i naš narod.

To je popraćeno pjesmama »Kako su lijepe i drage sve majke« te »Nemoj me ubiti majko« koje su odjeknule preko razglasa s kasetofonske vrpce. Ministranti su predmolili dvije desetke krunice, a župnik molitvu »Da se svako začeto dijete rodi«. Deset muževa i žena koji očekuju dijete bili su toga dana pred oltarom kao najljepši ukras. Oni su čitali Božju riječ i predmolili Molitve vjernika, a poslije pričesti jedan otac i majka predmolili su

molitve roditelja koji očekuju dijete. Na kraju mise svečanom molitvom blagoslova »žena prije poroda«, trudnice je blagoslovio mons. Bela Stantić, generalni vikar i pročelnik Vijeća za obitelj Subotičke biskupije.

**SPOMEN NA BISKUPA LAJČU BUDANOVIĆA:** Već desetak godina u okviru devetnice sv. Josipu u ovoj župi, 16. ožujka, svečano se obilježava obljetnica smrti velikana bačkih Hrvata biskupa *Lajče Budanovića*. Ove godine je u pobožnosti prije mise bilo klanjanje koje je prikazano za duhovna zvanja, koja su i bi-

koncelebrirali su s njim župnik *Andrija Anišić* i o. *Marijan Kovačević*, koji je toga dana propovijedao.

**DVADESETA OBLJETNICA SVEČENIŠTVA ŽUPNIKA ANDRIJE ANIŠIĆA:** U četvrtak, 18. ožujka župnik *Andrija Anišić* zahvalio je Bogu za dvadeset godina svoga svećeničkog života i rada i za deset godina župnikovanja u župi sv. Roka u Subotici. On je toga dana u devetnici sv. Josipu govorio o obitelji kao »kolijevci i rasadištu duhovnih zvanja« te je naglasio važnost obiteljske molitve i odgoja kao i apostolata predlaganja u rađanju novih duhovnih zvanja u suvremenim obiteljima. On je to potkrijepio primjerom iz života svoje obitelji, te je govorio o radostima svoje pripreme za svećeništvo kao i o radostima i ljepoti svećeničkog zvanja.

Na kraju mise župniku su čestitali ovu značajnu obljetnicu djeca prigodnom recitacijom te pučka pjesnikinja *Đula Milodanović* u ime svih župljana župe sv. Roka u kojoj je vlč. *Anišić* deset godina župnik.

**SVETKOVINA SV. JOSIPA:** Na svetkovinu sv. Josipa svečano Euharistijsko slavlje predvodio je biskup mons. dr. *Ivan Penzes* u zajedništvu s desetak svećenika. U prigodnoj propovijedi biskup *Penzes* je, govoreći o Josipu, mužu pravednom, naglasio kako suvremeni muževi i žene moraju s naslova pravednosti i svetosti biti vjerni svojim obećanjima danim na vjenčanju te ustrajati jedno uz drugo do konca života makar trebalo i »podnoseći jedan drugoga u ljubavi«. On je također naglasio važnost odgoja djece kao i poštivanje roditelja sa strane djece, te je sve prisutne vjernike, koji su ispunili te večeri prostranu crkvu sv.

Roka, povjerio zaštiti sv. Josipa.

Na misi su pjevali združeni zborovi župa sv. Roka i Isusovog uskrsnuća, pod ravnanjem *Miroslava Stantića*.

Na kraju sv. mise svi sudionici ovoga slavlja dobili su sličice s likom sv. Josipa iz te crkve s molitvom sv. Josipu za obitelji.

I ovogodišnja devetnica očitovala je s koliko ljubavi i pobožnosti vjernici grada Subotice, napose Hrvati Bunjevci, časte sv. Josipa, zaštitnika obitelji i svoga hrvatskog naroda.

A. A.



Crkva sv. Roka u Subotici

skupu *Budanoviću* bila posebno na srcu i koja su u njegovo vrijeme cvjetala tako da je tadašnja Bačka apostolska nuncijatura jedno vrijeme imala 250 svećenika, a sada ih ima jedva stotinu. Za vrijeme klanjanja čitane su molitve za klanjanje Presv. Oltarskom Sakramentu i molitve za duhovna zvanja iz *Budanovićevog* molitvenika »Slava Božja« koji je on objavio 1902. godine na hrvatskoj ikavici. Sv. misu je predvodio *mr. Andrija Kopilović*, predsjedavajući Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost »*Ivan Antunović*«, a



Piše: vlč. mr.  
Andrija Kopilović

*Ne može  
»kockica  
mozaika«  
stajati sama i  
imati smisla.  
U slici  
cjelovitoga  
»kockica« ima  
svoje mjesto  
samo onda ako  
popunjava baš  
to mjesto za  
što je pozvana  
i određena.  
Tako se mnogi  
isključuju kao  
sastavni dio  
cjeline pa su  
nesretni*

Ključno pitanje naše zajednice

# Znati prepoznati svoje mjesto

**O**vih dana čitam, kao duhovno štivo, »Ivan XXIII. – Njegova ljubav – njegov život« od *Christiana Feldmanna*. Znamo da je Ivan XXIII. proglašen blaženikom Katoličke crkve i da je jedini Papa koji nosi u naslovu »Dobri«. Divna je povijest u svom neumoljivom sudu kada nečiji život može izraziti jednim pojmom ili jednom riječju. Puno je ljudi u povijesti s predznakom Veliki, ali je samo jedan sa službenim predznakom Dobri – *Papa Roncalli*.

Ono što me je osobito potreslo kod toga čitanja je činjenica, kako je mukotrpno i teško tesao u svojoj osobi svoju narav do te mjere, da bi ga povijest otkrila i označila Dobrim. Nevjerojatno je koliko je bio neshvaćen, neprihvaćen, odbijan i osuđivan. Kada je ušao kao Papa u vatikanске palače, imao je prilike vidjeti sve one tekstove koji su o njemu pisani a protiv njega. **PREUZETI BITNO, A NE USPUTNO:** Dapače i kao Papa, nije bio prihvaćen od svojih najbližih. Jedini tko ga je od samih početaka diplomatske službe pratio razumijevanjem bio je prelat *Montini* u Državnom tajništvu, kasnije papa *Pavao VI*. Svoj životni put od »kritiziranog« i omalovažavanog *Roncallija* do prihvaćenog *Ivana* Dobrog sam Papa je opisao ovako: *Angelu* (*Roncalli*) je 21 godina kad se nakon vojne službe vraća opet u rimsko sjemenište. Tada se prilično radikalno odriče ideala svetosti koji je dotad slijedio; prije bilo kakvih odluka ili nakon grešaka uvijek je zamišljao kako bi u tom slučaju postupio sveti *Alojzije* ili kakav drugi svetački uzor – i tako unaprijed programirao vlastiti neuspjeh. *Angelo*: »To je pogrešna metoda. Od svetačkih kreposti moram preuzeti ono bitno a ne ono

usputno. Ja nisam sveti *Alojzije* i ne moram se posvetiti Bogu onako kako je to on činio, nego kako zahtijeva moje biće, moj karakter, moji drukčiji životni uvjeti. Ne smijem biti ničija bijedna i neplodna kopija, pa ni kopija tako savršena uzora. Bog hoće da slijedimo primjer svetaca na taj način, da usvojimo životnu srž njihove kreposti, da je pretvorimo u vlastitu krv i prilagodimo svojim posebnim sposobnostima i okolnostima.« Znači u tome preokretu je tajna njegovog stalnoga bdijenja nad vlastitim »ja«, koji je uvijek prilagođivao mjestu i ulozi u datom trenutku, a da se vodio željom činiti to duhovnošću kako bi činili veliki ljudi. To je tajna njegovoga »aggiornamenta«, oplođivanja starih istina za novo doba. Zato je on trajno mogao biti nov. On smatra da je udaljavanje svake imitacije, kopije bilo kojeg uzora njegov put koji ga vodi prema stvaralačkom nasljedovanju Krista. Našao je svoje mjesto pod suncem!

**SKUP DJELICA JE CJELINA:** Poznati švicarski pisac i liječnik *Paul Tournier* izvješćuje u svojoj knjizi »Svaki dan jedna pustolovina« u vezi s nekom pacijenticom sljedeći doživljaj: »Kako mi je pri povijedala, imala je u dobi od oko 12 godina odjednom dojam nutarnjega rasvjetljenja. Još se dobro sjeća mjesta gdje se to dogodilo; nalazila se nasred mosta preko *Rhone*. Ovdje je bila preplavljena radošću: našla je odgovor na pitanje koje ju je mučilo; sada je shvatila da svaka radnja, bila ona ne znam kako malena, MOŽE IMATI SMISLA JEDINO AKO JE U SKLADU SA SMISLOM ČITAVOGA SVIJETA, ako se svrsta u povijest svijeta, kao mali djelić koji se točno uklapa na svoje mjesto.«

Mnogi ljudi poznaju ovo

»mučno pitanje«. Mnogi dugo vrijeme svoga života doživljavaju sebe isključenima ili izoliranima od cjeline svijeta. Osjećaju se odgnanim, tuđima, anonimnima, kao da ne pripadaju ovamo, iako su nazvan na svoje mjesto, svoju zadaću i svoje određenje. Njihova čežnja za integracijom, za povezanošću, za prijateljstvom i jedinstvom je velika. Ova situacija, čini mi se, da je sada upravo ključno pitanje naše zajednice. Mnogi pojedinci pa i institucije traže »svoje mjesto pod suncem«. U tom traženju se često zaboravlja: cjelina. Slika svijeta, kako je vidi dobri Bog, samo je slika cjeline, makar vjerujemo da se On osobno odnosi prema svakoj osobi. Ali povijest jednog naroda, društva, čini cjelinu. Tko god nije u sukladnosti s tom cjelinom i nije na putu izgradnje općih interesa, nego sebe stavlja iznad ili u središte, biva nesretn. Ta nesreća je nužna. Ne može »kockica mozaika« stajati sama i imati smisla. U slici cjelovitoga »kockica« ima svoje mjesto samo onda ako popunjava baš to mjesto za što je pozvana i određena. Tako se mnogi isključuju kao sastavni dio cjeline pa su nesretni.

Postoji druga opasnost, da se nesmotrenim promatranjem iz uskoga ugla pojedinog detalja ne vidi cjelina. Tada se obično krivo sudi samo taj detalj, jer se ne vidi cjelina pa je onda taj detalj, makar i savršen, gurnut na rub, omalovažen, okarakteriziran kao nekvalitetan i to je nova nesreća. Zato je doživljaj ove mlade djevojke iz spomenutoga djela za nas vrlo indikativan. Da li ćemo ikada postati svjesni da je svako izdvajanje sebe »iz« ili »iznad« drugih uzrok naše nesreće. Da je svako protivljenje općim interesima razlogom naše izolacije. I da je svaki sud koji je tako »preturivanje« po osobnosti sa željom da se nekoga diskvalificira razlogom da se taj čin kad-tad osveti cijeloj zajednici: cjelini. Za nas vjernike Bog je pomoć. On nam je dao svoga vlastitoga Sina Isusa Krista kao znak i normu prijateljstva. U njemu se povezuje i sjedinjuje iako još skriveno – sve: naš vlastiti život i život bližnjih, sve stvorenje, nebo i zemlja – cjelina. ■



Dani pučkog kazališta u Ljutovu

# Razigrana predstava »Divojačko prelo«

U neformalnom i opuštenom ozračju, uz miris kokica koje su služene gostima, u Ljutovu su 20. ožujka predstavom »Divojačko prelo« po tekstu *Alekse Džinića* u režiji *Antuna Knezija* i izvođenju dramske sekcije AKUD »Lemeš« iz Lemeša, otvoreni »Dani pučkog kazališta«, koje već osmu godinu organiziraju domaćini iz Ljutova. Dom kulture MZ Ljutovo bio je, kao uostalom i tijekom minulih Dana kazališta, prepun.

Po riječima gospođe *Marije Bagi*, predsjednice AKUD »Lemeš«, koji je ranije nosio naziv »Bratstvo«, ali je u čast dvije stotine i pedeset godina postojanja sela promijenio ime u AKUD

»Lemeš«, pokraj dramske sekcije aktivne su i folklorna, koja je dobila brojna priznanja na pokrajinskim i republičkim smotrama, slamarska sekcija i obnovljena dramska sekcija. Ranije generacije su imale prilike vidjeti *Trifko - vičevu* »Izbiračicu« kao i *Molijerove* »Kačiperke« dok je sadašnja predstava ujedno i obnavljanje rada dramske sekcije koja je bila aktivna do 1992. godine.

## ETNOGRAFSKO NASLIJEĐE:

»Ba-veći se običajima i crticama iz bunjevačkog života, došli smo na ideju da etnografsko nasleđe uklopimo u dramsku formu. Rezultat toga je predstava 'Divojačko prelo'. Inače, jedan od prioriteta je upravo i rad na prikazivanju običaja iz bunjevačkog života, kako vezanih za svjetovnu tako i za duhovnu tradiciju«, rekla je predsjednica društva gospođa *Bagi*. Redatelj predstave ističe da je i osnovna ideja predstave da se prikažu običaji i da se sačuva izvorni bunjevački dijalekt. »Pošto sam i sam ranije bio član dramske sekcije, prihvatio sam se režije da novim članovima prenesem iskustvo i nadam se da ćemo imati prilike gostovati u bližem i daljnjem okruženju«, kaže *Antun Knezi*.

Predstava je igrokaz koji za polaznu situaciju uzima formu djevojačkog prela gdje kroz bunjevački dijalekt publika ima priliku čuti jezik, koji služi kao osnova verbalne komike. Narodne umotvorine i pošalice često i lascivne prirode, prošarane su narodnim igrima i pjesmom. Umetanje etnografskih elemenata vješto je uklopljeno u igrokaz, koji u najboljoj tradiciji pučkog kazališta za osnovu ima ne toliko priču, koliko način i neposrednost kojom se ona

priča tj. glumačka sredstva, kojima se glumci služe. Igrajući na sceni i oko nje, nailaze na odličan prijam kod publike.

**HUMOR PRIJE SVEGA:** Sama priča o djevojačkom prelu kod *Kate Josine*,



Prizor iz predstave

koja izigravajući Višticu uči pameti Đuku, Đulinog muža koji je pak lak na čašicu više i kao takav Katinom maškaramom (koja je urnebesna epizoda u najboljoj tradiciji komedije del arte,) biva naučen pameti i izmiren sa ženom mu Đulom (mada čašicu ne ostavlja do kraja). Predstava ima sve elemente pučkog kazališta, jednostavnu situaciju, tipizirane likove (odlični likovi osam prelja koje funkcioniraju kao kor i vox populi koji se smije na svoj račun), narodni humor, na momente lascivan ali ne i vulgaran. Kao takva, neopterećena i razigrana predstava nailazi na odličan prijam kod publike. Ovo je za mnoge ujedno i prva predstava i namjera učesnika da kroz malu i nepretencioznu formu prikažu bogatstvo bunjevačke ikavice, narodne običaje i igre da bi kasnije radili i ozbiljnije komade. Sljedeća predstava na programu festivala je 27. ožujka »Salašari silom Varošani« u izvođenju domaćina iz Ljutova.

N. Šćepanović

## Odziv publike odličan

Ravnatelj Dramskog odjela HKUD »Ljutovo« *Antun Bajić* veli nam kako je izuzetno ponosan na odziv gledatelja, kazališnu kulturu i naobrazbu, i ponašanje publike na Danima kazališta: »Ovo je već osmi puta za redom kako mi organiziramo Dane kazališta ovdje u nas, u Ljutovu, i moram reći da sam više no zadovoljan, kako masovnom posjećenošću svih predstava, tako i reagiranjem publike na predstave. Ne govorim sada konkretno samo o ovim, aktualnim Danima kazališta, govorim o svim dosadašnjim do sada održanim. Ovaj naš Dom kulture mali je, vidite i sami, tu su osim nas i ljudi iz Udruge lovaca i one umirovljenika, ali mi imamo punu salu kada god se daje neka predstava, bilo da se radi o gostovanjima naših kolega iz, primjerice, Sombora, Lemeša, ali i iz matične Republike Hrvatske, bilo da se radi o našim dragim prijateljima iz susjedne Mađarske, a ne moram posebice isticati kako je sala dupkom puna kada predstavu dajemo mi, točnije rečeno, do maćini-HKUD Ljutovo, odnosno naša Dramska sekcija.«

R. G. T.

## Spomen na slikara Stipana Šabića



Spomen na obljetnicu smrti slikara i likovnog pedagoga *Stipana Šabića* (1928.-2003.) održat će se 1. travnja u organizaciji Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović«, Hrvatskog kulturnog centar »Bunjevačko kolo« i Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva »Matija Gubec« iz Tavankuta. U znak sjećanja i čina poštovanja i ljubavi bit će održana sveta misa u subotičkoj crkvi svetoga Roka u 16 sati, nakon čega će se posjetiti grob ovoga umjetnika. U 18 sati je otvaranje izložbe slika Stipana Šabića u HKC »Bunjevačko kolo«, a zatim će se prikazati film o Stipanu Šabiću koji je snimio *Rajko Ljubić*.

## Promocija knjige Ante Vukova

Promocija nove knjige *Ante Vukova* - *va*, romana »Kuća porculanske lutke« održat će se u petak, 26. ožujka u čitaonici Gradske knjižnice u Subotici. O knjizi i, uopće dosadašnjem radu Ante Vukova govorit će: *Zsuzsanna Papp Korhecz*, *Árpád Papp*, *Tomislav Žigmanov* i *Robert G. Tilly*. Promocija počinje u 19. 30 sati.



## Nastavak Kazališnih dana u Ljutovu

U subotu se, 27. ožujka nastavlja minule subote u Ljutovu započeta manifestacija »Dani kazališta«, inače osmi put po redu. Zainteresirani će posjetitelji imati prilike pogledati predstavu domaćina, Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva »Ljutovo« naslovljenu »Salašari silom varošani«. Predstava je nastala po tekstu autora *Pavla Bačića*, a redatelj je *Nandor Klinocki*. Za subotu 2. travnja najavljen je predstava gostiju iz Sombora, HKUD-a »Vladimir Nator« koji će odigrati predstavu za djecu naslovljenu »I smijeha, smijeha djeci«.

## Promocija knjige o Pučkoj kasini

U ponedjeljak će se, 29. ožujka u subotičkoj Gradskoj knjižnici održati promocija knjige *mr. Lazara Ivana Krmpotića* »125 godina od osnutka Pučke kasine«. Promocija će početi u 19 sati, a održati će se u velikoj čitaonici. O knjizi će govoriti *Krešimir Bušić*, te recenzent knjige *Stevan Mačković*. Za glazbeni ugođaj pobrinut će se komorni tamburaški orkestar »Musica Chorda« iz Đurđina, pod ravnateljstvom *Nele Skenderović*.



## Richard Nieocim u Novom Sadu

Koncem je minolog tjedna kanadski redatelj, glumac i dramski pisac *Richard Nieocim* održao seriju predavanja te radionicu naslovljenu »Soundings« - Ozvučja. Nieocim je umjetnik poljskoga podrijetla koji od 1972. godine živi i radi u Torontu, u Kanadi. Ovaj kazališni i povremeni filmski djelatnik nalazi se na »trenutnoj turneji« koja obuhvaća radionice i seminare što će ih održati i u Zagrebu i Grazu (Austrija), a



koje su nalik onima koje je održao u Novom Sadu. Organizator seminara i radionice bio je Centar za kazališna istraživanja.

## Ivo Eterović ponovno laureat

Ivo Eterović jedan od najvećih hrvatskih živućih suvremenih majstora fotografije koji već više desetljeća živi u Beogradu, početkom je tjedna nebrojenim nagradama koje je dobio za svoj umjetnički rad dodao još jednu: Ivo Eterović, dobitnik je »Vukove« nagrade za dvije monografije tiskane minule godine - one o Beogradu i one o rodnom mu Splitu. Spomenutu nagradu dodjeljuje Kulturno-prosvjetna zajednica Srbije.

## Prvi hrvatski cjeloviti portal o filmu

Na 13. Danima hrvatskoga filma, nacionalnom festivalu srednjega i kratkoga metra, predstavljen je prvi hrvatski cjeloviti portal o filmu, koji se nalazi na web adresi: [www.film.hr](http://www.film.hr). Portal, čiji je autor filmski režiser  *Hrvoje Hribar*, nastao je suradnjom Hrvatskog filmskog saveza i Hrvatske akademske i istraživačke mreže-CARNet, a u okviru promocije interneta naslovljene »10@HR-Vrijeme je za Internet«. Najzahtjevniji dio je portala baza podataka hrvatskoga filma, dok su ini sastavni dijelovi najnovije filmske vijesti te podaci o filmskoj zajednici, natjecanjima i filmskoj glazbi. Portal ujedno donosi i povijest hrvatskog filma, podatke o autorima i djelatnicima na filmu, obrađuje više od 650 filmskih naslova, a osobita je pažnja posvećena novijoj filmskoj produkciji, točnije od 1991. godine do našnjih dana. Tu su i podaci o domaćim ali i inozemnim festivalima, domaćim institucijama koje potpomažu stvaranje hrvatskog filma, strukovnim udrugama, te neprofесиjskom i amaterskom filmu. Razvoj je hrvatskog filma kroz ovaj portal prikazan u kontekstu europskog filma, a redatelj je Hribar na predstavljanju portala istaknuo kako on nastaje s nakanom da bude filmsko čvorište informacija o hrvatskom, europskom te autorskom filmu, isto kao i mjesto susreta profesionalaca i ljubitelja filma.



## Nenad Brixy



**N**enad Brixy, pisac i prevoditelj, rodio se u Varaždinskim Toplicama 4. svibnja 1924. godine, a preminuo u Zagrebu 17. kolovoza 1984. godine. Nakon svršene osmoljetke u Varaždinu, te započetih studija ekonomije u Zagrebu, posvećuje se svojoj najvećoj ljubavi - književnosti. Radio je kao žurnalista u Austriji, (tadašnjoj Zapadnoj) Njemačkoj, Švicarskoj i Italiji.

Tijekom boravka u Italiji došao je u kontakt s tada još anonimnim crtačima znanim kasnije po pseudonimima *Magnus* i *Bunker*, autorima već legendarnoga »crnohumornoga« strip-serijala o *Alanu Fordu* i šašavoj detektivskoj organizaciji TNT. Još tada je počeo prevoditi scenarije za ovaj kasnije vrlo popularan (naročito u nas) strip, a njegovi prijevodi s talijanskog na sočni i vrcavi sleng za grebačkih »purgera s štajge« do danas je ostao nedostižan. Radio je i kao urednik mnogih hrvatskih dnevnih listova i tjednika, a bio je i glavnim urednikom glasovitog »Plavog vjesnika«, jednog od pionira omladinskog tiska na europskim prostorima koji je poseban akcent davao edukaciji čitatelja na planu stripa.

Dobio je 1956. godine nagradu Novinarske udruge Hrvatske za kozeriju. Novele, crtice, kolumne, kratke priče, humoreske, putopise, aforizme i kozerije objavljuje od 1945. godine, a često je koristio i pseudonime *Diogeneš*, *Timothy Teacher*, te *Nonbenevolentia*. Djela su mu prevedena na više jezika, a sam je vrsno prevodio osim spomenutog talijanskog i s njemačkog i engleskog jezika.

R. G. Tilly

### PETAK, 26. 3. 2004.

- **Gradska knjižnica Subotica:** Promocija romana Ante Vukova »Kuća porculanske lutke« u 19 i 30 sati
- **Narodno kazalište Sombor:** B. Nušić »Gospođa ministarka« gostovanje, Beograd JDP u 20 sati
- **SNP Novi Sad:** G. Puccini »Madam Baterflaj« dirigent *Andrija Pavlič*, scena Jovan Đorđević u 19 sati
- W. Shakespeare »Mjera za mjeru« scena Pera Dobrinović u 19 i 30 sati
- E. Burgess »Paklena pomorandža«, trupa »Duplo dno«, komorna scena, u 20 i 30 sati
- **Narodno kazalište Subotica:** G. Gábor »Komamasszony, hol a stukker?« komorna scena, u 19 i 30 sati

### SUBOTA, 27. 3. 2004.

- **Narodno kazalište Sombor:** J. S. Popović »Pokondirena tikva« gostovanje SNP-a, u 20 sati
- **SNP Novi Sad:** J. Griškovec »Kako sam pojeo psa«, »Akademija umjetnosti« Novi sad, komorna scena u 20 i 30 sati
- **Narodno kazalište Subotica:** G. Gábor »Komamasszony, hol a stukker?«, komorna scena u 19 i 30 sati
- E. Nobl »Dom Riordanovih«, scena »Jadran« u 19 i 30 sati
- **Dječje kazalište:** »Ijenek az állatok« u 11 sati
- **HNK Osijek:** D. Donizetti »Ljubavni napitak« premijera u 20 sati

### NEDJELJA, 28. 3. 2004.

- **SNP Novi Sad:** Dan »Srpskog narodnog pozorišta« Svečani koncert povodom Dana SNP, scena Jovan Đorđević u 19 sati
- **Narodno kazalište Subotica:** M. Krečković »Noć ludaka u gospodskoj ulici«, scena »Jadran« u 19 i 30 sati
- **Dječje kazalište:** »Začarani carević« u 11 sati
- **HNK Osijek:** D. Donizetti »Ljubavni napitak« premijera u 20 sati

### PONEDJELJAK, 29. 3. 2004.

- **Velika čitaonica Gradske knjižnice u Subotici:** Promocija knjige »125 godina od osnutka Pučke kasine« u 19 sati
- **SNP Novi Sad:** W. Shakespeare »San ljetne noći«, scena »Pera Dobrinović« u 19 i 30 sati
- M. Lalić »Rob ljubavi« sad, komorna scena u 20.30 sati
- **Narodno kazalište Subotica:** G. Gábor »Komamasszony, hol a stukker?«, komorna scena u 19 i 30 sati

### UTORAK, 30. 3. 2004.

- **Galerija dr. Vinko Perčić Subotica:** Izložba ukrasnih uskrasnih jaja i radova članova Likovnog odjela HKC »Bunjevačko kolo« Subotica, otvaranje u 18 sati
- **Narodno kazalište Sombor:** N. Ilić-B. Đorđević »Nevaspitani zmaj«, predstava za djecu, u 18 sati
- **SNP Novi Sad:** J. Gotovac: »Ero s onoga svijeta«, komična opera dirigent Željko Jovanović, scena »Jovan Djordjević« u 19 sati
- M. Krleža »Gospoda Glembajevi« scena »Pera Dobrinović« u 19 i 30 sati
- E. Walsh »Disko svinje« sad, komorna scena u 20 i 30 sati
- **Narodno kazalište Subotica:** G. Gábor »Komamasszony, hol a stukker?«, komorna scena u 19 i 30 sati
- E. Nobl »Dom riordanovih«, scena »Jadran« u 19 i 30 sati
- **HNK Osijek:** D. Donizetti »Ljubavni napitak«, u 20 sati

### SRIJEDA, 31. 3. 2004.

- **SNP Novi Sad:** P. Stojanović: »Vojvoda od Reihstadta« dirigent Andrej Bursać, scena »Jovan Djordjević« u 19 sati
- Ž. Anuj »Ženski orkestar« scena »Pera Dobrinović« u 19 i 30 sati
- L. Pirandello »Šest lica traži pisca«, trupa »Duplo dno« komorna scena u 20 i 30 sati
- **Narodno kazalište Subotica:** E. Ionesco »Kopasz enekesnö« komorna scena u 19 i 30
- **HNK Osijek:** B. Britten »Mali dimnjičar« gostovanje u Slavonskom brodu u 19 i 30 sati

O knjizi dr. o. Franje Emanuela Hoško

# Euzebije Fermendžin

## crkveni upravnik i povjesničar

Monografija

**E**uzebije Fermendžin (1845.-1897.) bio je franjevac hrvatsko-madžarsko-austrijske pokrajinske zajednice s imenom sv. Ivana Kapistranskoga, sakupljač i izdavač pisanih izvora iz prošlosti Južnih Slavena, crkveni historičar i redovnički upravnik. Porijeklom je bio Bugarin, kulturom Hrvat, a po znanju srednjoeuropskih jezika građanin Europe. Njegove objavljene i neobjavljene zbirke zapisa i dokumenata iz prošlosti Južnih Slavena polazište su za upoznavanje Bugarske, ali ništa manje i za upoznavanje Bosne i Hrvatske.

Franjevac Euzebije Fermendžin obavljao je službu vijećnika vrhovne uprave svoga franjevačkog reda, tzv. generalnog definitora, te je petnaest godina bio predstavnik najvećeg dijela franjevacu Monarhije u toj upravi u Rimu. Fermendžin je tako istodobno bio crkveni upravnik i crkveni povjesničar. Autor ove monografije, svećenik franjevac, Franjo Emanuel Hoško osvjetljava obje ove Fermendžinove životne aktivnosti.

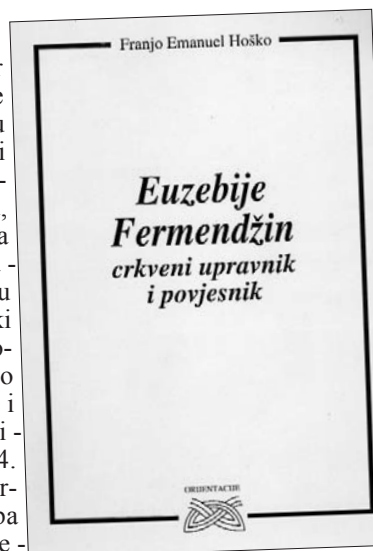
**IZVORNO FRANJEVAŠTVO:** U prvom dijelu knjige pisac slijedi Fermendžinov život, te prikazuje njegovo djelovanje među hrvatskim i bosanskim franjevcima. Euzebije Fermendžin rođio se 21. rujna 1845. u bugarskoj koloniji u rumunjskom Banatu. Filozofiju je studirao na franjevačkom Sveučilištu u Radni (1863.-1865.), a teologiju je počeo studirati na franjevačkoj Bogoslovnoj školi u Vukovaru (1865.-1866.). Teološko školovanje Fermendžin je zaključio na Teološkom fakultetu u Beču (1865.-1869.), a potom je predavao na filozofskom sveučilištu u Iloku (1869.-1870). Predavao je biblijske predmete Bogoslovnoj školi u Vukovaru (1870.-1875.), a kasnije i studentima u Baji (1878.-1881.). U Baji je jedno vrijeme bio i samostanski starešina, a tamo ga je potkraj 1881. godine zateklo imenovanje za generalnog definitora reda.

S motrišta hrvatske crkvene historigrafije Fermendžinovo djelovanje je usko povezano sa suprotstavljanjem

pojavi liberalizma, jer iako Fermendžin ne obrazlaže zašto su brojni mladi članovi Provincije usvojili liberalna shvaćanja, očito pretpostavlja da je čitatelju njegovih zapisa poznato da su u Austriji tzv. svibanjski zakoni iz 1868., uspostavili civilni brak, o Crkvi neovisnu školu i slobodan izbor vjeroispovijesti poslije 14. godina života. U Ugarskoj je pak Nagodba vratila obvezatnost liberalnom Ustavu iz 1848.

i Katoličkoj crkvi oduzela značaj državne crkve, dok je u Njemačkoj 1875., u jeku tzv. 'Kulturkampf', te su dokinute dvije franjevačke provincije, pa Generalna kurija reda prati zbivanja u Habsburškoj Monarhiji i pazi da svojim postupcima ne izazove neželjene reakcije liberala prema provincijama u Monarhiji. Fermendžin je nastojao oko ponovne uspostave redovničkog života po zahtjevima izvornog franjevaštva. Fermendžin je učestvovao u radu komisija koje su doprinijele izradi nove Generalne konstitucije koju je Generalni definitorij odobrio 10. ožujka 1890., a nazvane su po generalu reda *Alojziju Canaliju* 'Alojzijevim' i bile su izraz izvornog franjevaštva. U Generalnim konstitucijama dobila su svoj izraz nastojanja u redu oko »čistog opsluživanja franjevačkog Pravila, samostanske stege, izbjegavanja svijeta i prihvaćanja samoće«, što je opet uključivalo srednjovjekovnu kodifikaciju franjevačkog siromaštva.

**FERMENDŽINOVA SURADNJA U »RAZPRAVI«:** Drugi dio monografije obrađuje Fermendžinove povijesne dokumente. Počinje poglavljem o djelovanju biskupa fra *Jerolima Lučića*, nastavlja se predstavljanjem popisa župa u zapadnoj i srednjoj Slavoniji koji je 1660. priredio fra *Petar Nikolić*, a zatim slijedi poglavlje o liku biskupa fra



*Nikole Ogramića*. Pretposljednje poglavlje osvrće se na Fermendžinovu suradnju u pisanju povijesti o Podunavskim Hrvatima koje je poduzeo biskup *Ivan Antunović*, dok posljednje poglavlje predstavlja Fermendžinov leksikon franjevačkih pisaca. Preporoditelj podunavskih Hrvata, biskup Antunović, pisac knjige »Razprava o podunavskih i potisanskih Bunjevacih i Šokcih u

pogledu narodnom, vjerskom, umnom, građanskom i gospodarskom« (Beč, 1882.), zahvaljuje u toj knjizi svima koji su mu pomogli u njezinom nastajanju, ali poimenice zahvaljuje samo dvojici: umirovljenom graničarskom pukovniku *Ivanu Murgiću* i franjevcu Euzebiju Fermendžinu. Kad je završio pisanje »Razprave«, Antunović je tekst dao na čitanje Fermendžinu, ali Antunović je već u predgovoru »Razprave« spomenuo da mu je Fermendžin »blagodarno neizbrojenih podatakah na razpolaganje posudio«, što znači da je njihova suradnja započela još u vrijeme dok je Antunović sabirao građu za svoju knjigu. O Fermendžinovoj suradnji u »Razpravi« Antunovića čitatelji više mogu saznati u sljedećim dijelovima ovoga poglavlja: 1. Antunovićeva knjiga o Bunjevcima i Šokcima 2. Fermendžinovi zahvati u Antunovićev rukopis 3. Fermendžinova suradnja u prikupljanju građe za »Razpravu« i 4. Uloga franjevacu u prošlosti Podunavskih Hrvata.

Monografija o Euzebiju Fermendžinu osvjetljava ovog franjevca kao povjesničara koji je pružio važan doprinos upoznavanju prošlosti Bugara i Hrvata, osobito njihove crkvene povijesti, kao i upoznavanju opće franjevačke povijesti. Knjigu je objavio Katehetski salezijanski centar iz Zagreba 1997. godine.

Z. Sarić



Novi broj časopisa »Klasje naših ravni«

## Kulturna povijest i suvremena književnost

U prodaji se pojavio novi broj časopisa za književnost, umjetnost i znanost »Klasje naših ravni« broj 3-4. za 2003. godinu, čiji je nakladnik Matica hrvatska Subotica. Časopis uz studije, književnu kritiku i likovnu galeriju sadrži i kroniku zbivanja u kulturi u periodu od travnja do lipnja 2003. godine, dok se književna estetika i poetika ogledaju u objavljenjima poeziji, prozi i dramskom tekstu.

Novi broj »Klasja« donosi poeziju Tomislava Žigmanova, Lazara Merkovića, Ljerkke Lukić, Lazara Franciškovića i Stanislava Prepreka, prozu Jasne Melvinger i Milivoja Prčića, dramski tekst Stjepana Bartoša, te narodnu priču koju je zabilježio i obradio Antun Kovač. U kontekstu kritičkog vrednovanja stvara laštva veliku važnost ima što je dio književne proizvodnje ovoga broja »Klasja« posvećen jednom dramskom tekstu, jer je rijetkost u časopisnoj produkciji pružanje uvida u nečije dramsko pismo. Objavljivanje tragi-komedije novosadskog pisca Stjepana Bartoša »Vječiti život«, doprinos je našem promišljanju o suvremenom dramskom pismu i kazališnoj praksi.

**HRVATSKI ROMAN U PODUNAVLJU:** Osim studije dr. sc. Matije Evetovića »Kulturna povijest bunjevačkih i šokačkih Hrvata« koju časopis objavljuje u nastavcima, novi broj »Klasja« sadrži i tekst Milovana Mikovića »Sedam romana hrvatske podunavske književnosti između dva svjetska rata«. Taj tekst je dio studije autora o povijesti hrvatskog romana u Podunavlju, što je dragocjen doprinos ispitivanju i istraživanju cjelokupne hrvatske podunavske književnosti i njenoj valorizaciji unutar prostora matične hrvatske književnosti. Tekst Milovana Mikovića je književno-analitička ocjena romana Marice Vujko-

vić »Tereza se obratila« (1931.), »Vera Novakova« (1934.), i »Valjda je moralo bit« (1935.), Petra Pekića »Novi ljudi« (1932.), i »Uvela ruža« (1934.), Marka Čovića »Doktor filozofije« (1937.) i Ante Jakšića »Šana se udaje« (1939.).

**KRITIKA, PORTRET I LIKOVNA GALERIJA:** Književni blok naslovljen »Kritika« donosi uvodnu riječ Nace Zelića prilikom predstavlja-

nja romana Vojislava Sekelja »Uzmi dodaj« u Matici hrvatskoj u Zagrebu, dok o ovom romanu pišu Sanja Vulić i Ana Lederer koja među ostalim bilježi: »Sekeljev 'Uzmi dodaj' nema prozni prosede, pa će paradoksalno zvučati moje mišljenje da je ipak riječ o romanu: jedanaest poglavlja tvore cjeline pisane kao poeme

u prozi, tri su poglavlja pisana kao drama (...) Moglo bi se stoga reći kako Sekeljev roman ima tek 'lice' poeme i 'lice' drame, ali nedvojbeno i narativnu nit koja se može pratiti ispod tih fragmenata krhotina stanja«.

Dvobroj »Klasja« sadrži još i tekst Jasne Ivančić o godištima ovoga časopisa u periodu od pokretanja 1935., do gašenja 1944., (novi tečaj časopisa pokrenut je 1996. godine), mr. Lazar Ivan Krmpotić piše o tavan-kutskoj knjižarici i koreografu Kati Stipić, dok Naco Zelić piše o subotičkom kiparu Nesti Orčiću (1929. - 1993.), a na suvremeno dizajniranom ovitku časopisa nalaze se fotografije kiparskih radova Neste Orčića, dokumentarne fotografije koje bilježe rad ovoga umjetnika na obnovi crkve sv. Marije u Zadru, kao i fotografiju Orčića u majstorskoj radionici kipara Antuna Augustinčića u društvu s ostalim suradnicima i s profesorom.

Z. S.



### IZ ANTOLOGIJE POEZIJE BUNJEVAČKIH HRVATA

Aleksa Kokić

#### OLUJA NAD RAVNICOM

Nebom su dojurili tmasti oblaci

Ko crni zadimljeni vlak.

S širokih pješčanih putova

Vjetar je uzdigao prašinu visoko iznad kuće,  
Ravnicu je beskraju zavio mrak.

S gustom je kišom padalo zrnje leda,

Granati je dud pred salašom oborio grom.

Žene su plačljivo molile.

Kosci se križali na njivama

I drhtali u odijelu pokislom.

Dugu su pozdravljali zabrinuti pogledi,

Tih salaša i njive žalosne.

Ljudi se nijemo spremali kući

Navikli, da im jednoga dana

Tuča, vatra-ili nevolja druga

Uništi... i odnese sve...

**ALEKSA KOKIĆ** (1913.-1940.) rodom je iz skromne obitelji sa subotičke periferije. Školovao se u Subotici, Travniku i Zagrebu. U Zagrebu je učio bogosloviju a svećenik je od 1937. godine. Preminuo je 1940. godine, iznenadno, ostavivši svoj narod i brojne poštivaoce u tuži za prerano preminulim i voljenim pjesnikom. Opsesivna tema Kokićevih pjesama bili su bački salaši i plodne ravnice. Prve je pjesničke priloge tiskalo »Travničko smilje«, 1929. godine, a on je otad napisao više stotina mahom lirskih pjesama, čime je obilježio svoje prvo kreativno desetljeće lirskih ciklusa. Za života su Kokiću tiskane tek dvije poetske zbirke: »Klasovi pjevaju« (u Zagrebu, 1936. godine), te »Zvona tihe radosti« (takoder u Zagrebu, 1938. godine). Lirska ostavština Alekse Kokića tioskana je kasnije zaslugom njegovih školskih drugova i štovalaca i naslovljena je »Srebrno klasje« (Subotica, 1962. godine). Bio je stalni i vrijedni suradnik više desetina časopisa svoga doba. Nikada nije priznao dileme koje su se bazirale na pitanju može li svećenički poziv spojiti s kreativnim književnim radom: Kokić je bio u stalnom i trajnom dodiru s literarnim pokretima i tendencijama. Kokićeva poezija sadrži i iznimno snažne religiozne, intimne momente i raspoloženja, kao i meditacije, ali i potrebne socijalne svjedodžbe o životu i iz života i borbe za opstanak njegovih sunarodnjaka. Kokićevu poetiku karakterizira snažan i rijetko osebujuć lirski temperament pretežno inspiriran eshatološkim učenjem (njegove, naše) konfesije.

Pripremio: R. G. Tilly

Adolfo Veber Tkalčević

# Čelnik zagrebačke filološke škole

**A**dolfo Veber, koji se uglavnom potpisivao i pohrvaćenim prezimenom *Tkalčević*, rođen je u Bakru 15. svibnja 1825. godine, od majke Bakarke i oca Josipa Webera, doseljenika iz Moravske. Pučku školu završio je u rodnom gradu, a gimnaziju (talijansko-latinsku) u Rijeci. Potom je u sjemeništu u Zagrebu, a bogosloviju završava u Pešti (1842. -1846.). Po povratku iz Pešte bio je neko vrijeme kapelan u Dubovcu kod Karlovca, i to po kazni, jer je u međuvremenu objavio dva napisa u kojima se zauzimao za reforme u Crkvi i izjasnio se protiv celibata, zbog čega su ga u kaptolskim krugovima jedno vrijeme nazivali ateistom.

Godine 1849. ipak postaje suplent na zagrebačkoj gimnaziji, a 1851. odlazi u Beč, gdje za samo godinu dana polaže učiteljski ispit iz hrvatskoga jezika i latinske filologije, te je već sljedeće godine postavljen za prvog profesora na zagrebačkoj gimnaziji, na kojoj će od 1860. do 1867. biti i ravnatelj. Za svoga boravka na gimnaziji Veber je bio odlučan protivnik germanizacije. Zbog toga je dobio čak i dekret o premještanju, ali se u međuvremenu promijenila vlada. Ipak ga je uskoro definitivno maknuo s gimnazije ban *Levin Rauch*, i to u vladin ured za bogoštovlje i nastavu. Godine 1870. postaje kanonikom zagrebačke prvostolne crkve. Bavio se veber i politikom, i to aktivno kao član Narodne stranke. Od 1861. do 1867. bio je i saborski zastupnik.

Adolfo Veber Tkalčević neosporno je jedno od prvih imena hrvatskog 19. stoljeća. O širini njegovih interesa na svoj način svjedoči podatak da mu sabrana djela sadrže devet svezaka s više od 40000 stranica. Vrlo je zanimljivo napomenuti da su ta djela danas prava bibliofilska rijetkost, jer su objavljena u vlastitoj nakladi između 1885. i 1890. i u samo dvadeset (!) primjeraka namijenjenih isključivo knjižnicama. Najveću pozornost zaslužuje bez sumnje Veberova jezikoslovna djelatnost. On je, između ostaloga, i autor četiriju gramatika, od kojih je posebno važna njegova »Skladnja ilirskoga jezika« (Beč, 1859.), jer je to prva u pravom smislu riječi cjelovita hrvatska sintaksa. Veber je objavio i tri gramatička udžbenika: »Latinska slovnica za male gimnazije« (Beč, 1853.), »Slovnica hrvatska za 4. razred pučke učione«

(Beč, 1860.), te »Slovnica hrvatska za srednja učilišta« (Zagreb, 1871.).

Veber se među prvim u Hrvata pozabavio problematikom teorije stiha. Ustvrdio je, između ostaloga, da za valjan stih nije dovoljno ispuniti broj slogova, nego da stih mora imati i specifičan ritam, koji se po njegovom sudu zasniva na kvantiteti i naglasku, na



svojevrstnoj kombinaciji štokavskog i čakavskog naglaska. Osim u oblasti jezikoslovlja i 'stihoslovlja' Veber je bio izuzeto plodan i u oblasti pisanja putopisa i pripovijesti. Kad je riječ o putopisima, treba reći da je Veber najplodniji hrvatski putopisac 19. stoljeća, te jedan od prvih hrvatskih književnika koji su svoje putopise objavljivali u zasebnim knjigama. Objavio je u zasebnim knjigama tri oveća putopisa: »Put na Plitvice« (1860.), »Listovi o Italiji« (1861.), i »Put u Carigrad« (1886.) te još četiri kraća teksta putopisne naravi »Kratak opis duga puta«, »Bakar«, »Varaždinske toplice« i »Samobor«.

Veber je napisao ukupno sedam pripovijesti: »Zagrebinja«, »Avelina Bakranina ljuveze sgođe i nesgođe«, »Nadala Bakarka«, »Paskva«, »Dobrotvor djački«, i »Božićno zvonice«, od kojih je sedma »Početak bezimene nove« ostala nedovršena. U jednim od njih opisan je život suvremenog zagrebačkog građanskog društva, a druge se tiču Veberova rodnog mjesta Bakra.

»Pripovijesti iz bakarskog života znatno su uspjelije i zbog toga što je Bakar prikazan puno plastičnije i stvarnije nego Zagreb (s kojim se Veber nikada nije uspio posve sroditi, iako je u njemu proveo gotovo pola stoljeća), i zbog toga što su likovi u njima, posebice likovi bakarskih žena, prikazani uvjerljivi - je i stvarnije od likova u zagrebačkim pripovijestima, i zbog toga što je u bakarskim pripovijestima puno manje tendencioznosti i šabloniziranja«, piše među ostalim o Veberovoj prozi književni teoretičar *Ivo Pranjković*. Zaključno bi se moglo reći da Adolfo Veber Tkalčević i kao znanstvenik, i kao putopisac, i pripovjedač ima vrlo ugledno mjesto među hrvatskim znanstvenicima i književnicima 19. stoljeća. To se mora reći zbog njegova neospornog jezikoslovnog talenta koji je posebice došao do izražaja u prinosima općoj i primijenjenoj standardologiji, te sintaktičkome opisu hrvatskoga jezika, kao i zbog istančana osjećaja za hrvatski jezik. Za povijest hrvatskoga standardnog jezika osobitu važnost imaju Veberove polemike. U polemici s *Franom Kurelcem* bila je zapravo riječ o sukobu između riječke i zagrebačke filološke škole. Veber raspravom »Brus jezika« pokazuje kako je Kurelčev preko svake mjere arhaizirani jezik više staroslavenski nego hrvatski, dok je druga polemika, koju je započeo *Vatroslav Jagić*, koji raspravom lingvistički utemeljeno ustaje protiv pisanja tzv. mukloga *é* i protiv rogatog *e* (*e*), kao i protiv nastavka - *ah* u genitivu množine i pisanja *tj* umjesto *ć*, bila prvi nagovještaj kasnijeg sloma zagrebačke škole. Unatoč tragičnosti sudbine cijele zagrebačke filološke škole, Veber je kao čelnik te škole bio dosljedan borac za hrvatsku jezičnu i nacionalnu samosvojnost.

Priradio: Z. Sarić

## SUBOTICA-TRANS

obavještava cijenjene putnike na međunarodnoj autobusnoj liniji:  
Subotica - Zagreb, da od 19. 1. 2003. važe nove, niže cijene prijevoza s nizom pogodnosti.

**POPUSTI VAŽE ISKLJUČIVO ZA  
DIREKTNU LINIJU OD SUBOTICE DO ZAGREBA U OBA PRAVCA  
I VAŽE 30 DANA.**



**M**arija Terezija Ružička rodila se u moravskom gradiću Litovel 3. kolovoza 1850. godine u obitelji oca *Leopolda Ružičke*, glazbenika, i žene mu *Terezije* rođene *Mauler*. Sretan sticaj okolnosti ili čudan prst sudbine učinio je da u to vrijeme u Litovelu gostuje kazališna trupa *Josipa Freudenreicha* (kasniji pisac *Graničara*), s kojim Leopold, Marijin otac,

rebne inozemne škole i kako veliki talent može izrasti i na domaćem tlu. Iste godine, nakon audicije angažirana je u kazalištu.

Godine 1870. Marija Ružička upoznaje *Ferdinanda Strozziya*. Strozziyevi su izdanak stare firentinske plemićke obitelji, a Ferdinand je radio kao nastavnik na zagrebačkoj realci. S Marijom je sklopio brak 1871. godine. Ubr-

kojoj je provela punih 68. godina, baš kao što je i sama izjavila, otvarala sve registre svojih emocija, stvarajući lik vječne žene koja je na pozornici i umirala, i plakala, i čarala, i varala, i proklinjala, i ubijala, ali prije svega je ljubila iskonskim nagonom iz dubine duše, bez straha i stida kako to od pamtivjeka čini vječna žena, bila ona kraljica ili pralja.

Markiza Ružička Strozzy svim srcem je pripadala Hrvatskoj,

Hrvatska kazališna diva

## Markiza Marija Ružička pl. Strozzy

sklapa prijateljstvo koje će ga ubrzo dovesti i do poznanstva s *Dimitrijem Demetrom*, ravnateljem zagrebačkog kazališta, koji Ružičku angažira kao glazbenika u kazališnom orkestru Zagreba. Tako Marija, s nepuna četiri mjeseca dobija novu domovinu za koju će mnogo godina kasnije reći, obraćajući se svom sinu *Titu*: »Ni jedan Hrvat ne smije svoju domovinu lakomisljeno napustiti«.

Obitelj Ružička, od Leopoldove plaće glazbenika, nije baš lagodno živjela u Zagrebu stoga otac prihvaća činovničko mjesto u Varaždinskim Toplicama, gdje Marija završava osnovnu školu. Nakon iznenadne očeve smrti u svojoj desetoj godini Marija se s majkom vraća u Zagreb gdje pohađa njemačku školu kod opatica. U školi je zapažen zvonki glas Marije Ružičke i majka je upisuje na pjevački tječaj Glazbenog zavoda u njenoj petnaestoj godini. Glazbeni pedagog *Lechtenegger* naslutio je Marijin pjevački potencijal, ali u silnoj želji da joj priskrbi stipendiju Bečkog konzervatorija uvježbavao je s njom vrlo teške dionice što je dovelo do otkazivanja glasnica i tako nakon što ni glasoviti bečki otorinolaringolozi nisu mogli naći lijeka, zatvoriše se vrata opere Mariji Ružički u njezinoj 16. godini.

**PRVI NASTUP I ANGAŽMAN:** Da, opet je prst sudbine doveo, kao nekada oca Ludoviku, ovaj put Mariji, Josipa Freudenreicha na vrata njihovog obiteljskog doma u Jurjevskoj ulici u Zagrebu. Na njegov nagovor, a na oduševljenje publike, Marija Ružička debitovala je 2. siječnja 1868. godine na pozornici Starog kazališta kao Jeane d'Eyre u drami Lowoodska sirota, *Charlotte Birsh Pfeiffer*. O ovoj ulozi mlade Marije pisao je i sam *August Šenoa*, kako velikom talentu nisu pot-

zo se i sam posvetio kazališnoj umjetnosti prevodeći i adaptirajući tekstove s njemačkog i talijanskog jezika. U braku sa Ferdinandom Marija je izrodila osmero djece od kojih su u životu ostali samo troje od kojih je *Donato* poginuo u Prvom svjetskom ratu, a Maja (*Maja Strozzy Pečić*, operna je pjevačica) i Tito, glumac i redatelj, pošli su majčinih stopama, pišući nove stranice u analima hrvatske umjetnosti uopće, a napose kazališta. Maju, pominje i sam *Thomas Mann* u svojoj knjizi »Doktor Faust«: »Moja prijateljica Maja de Strozzy Pečić, Hrvatica, danas možda najljepši sopran obiju hemisfera...«.

U režijama svoga sina Tita, vršnjaka i osobnog prijatelja *Miroslava Krležu*, markiza Strozzy igrala je potresnu majku Aase u *Peer Gyntu* i nezaboravnu majku u *Zolinu* Terezi Raquin. Marija je zahtijevala da je zovu markiza. Titulu su joj pokušavali osporiti, međutim ona je toliko inzistirala na tome da je pokrenula dugu proceduru pred K. u. K. konzula u Milanu, dok joj konačno 1912. godine nije izdato rješenje o priznavanju titule »Marchese«.

**NA SCENI:** Godine 1878., Marija Ružička Strozzy odlazi u Beč u Burgtheater gdje debituje ulogom *Debore* u istoimenom *Mesenthalovoj* drami s glasovitim *Adolphom Sonnenenthalom* kao partnerom. Marija, međutim, ne prihvaća ponudu Regie collegium i dvorskog savjetnika Beča, koji su joj prorekali veliku budućnost ukoliko ostane u Beču. S obzirom da je već tada imala izvrsnu poziciju u zagrebačkom kazalištu, Marija se vraća u Zagreb gdje ubrzo dobija za partnera *Andriju Fijana*. Čitavog života, do smrti Fijana, njih dvoje gospodare hrvatskom kazališnom scenom. Marija je na sceni, na

kao osvjedočeni rodoljub i osobni prijatelj *Josipa Jurja Strossmayera* koji je bio veliki štovatelj njezine umjetnosti. Sva njezina gostovanja bila su odraz želje za širenjem domaće riječi. Izrazit primjer je Markizino gostovanje u Zadru gdje joj je uz specijalnu dozvolu odobren nastup u dvorani Varietea (umjesto Teatro Verdi), ali je i prije nastupa dobijala prijeteća pisma progovori li na sceni hrvatskim jezikom. Ne obazirući se na prijetnje markiza Strozzy nastupila je s trijumfalnim uspjehom, jednako trijumfalnim kakav je bio i njen nastup par godina kasnije, 1909. u HNK u Zagrebu gdje se nadmetala s glasovitom *Sarah Bernhardt* u Sardoovom komadu »Vještice«. Godine 1937. u 87. godini života više nije mogla nastupati, ali i tada se nadala povratku na scenu. U predsmrtnoj agoniji nije govorila: »Hoću živjeti«, nego »Hoću igrati«.

Antonija Čota



Schola Cantorum

## Nastup pun duhovnosti

U nedjelju 21. ožujka u subotičkoj franjevačkoj Crkvi sv. Mihovila nastupila je Schola Cantorum iz Bečeja, koja je na sv. misi u 10 sati i iza nje izvela duhovnosti prepun i odista uzvišen program, koji se sastojao iz IV. gregorijanske latinske mise te drugih crkvenih pobožnosti, nakon čega je uslijedila glazba. Zbor gostiju iz Bečeja Schola Cantorum najprije je otpjevao nekoliko duhovnih i religioznih skladbi, konkretno prve dvije koje spominjemo kasnije u tekstu, skladbu gregorijanske latinske mise te veličanstvenu, nadahnutu »Ave Maria«.

Kakav je to samo vrsni odabir zbor - skih skladbi i tema bio na repertoaru bečejskog zbora! Najprije smo imali izuzetno zadovoljstvo te čuti veličanstvenu izvedbu »Ave Maria« *Ferencza Witta*, a potom su se redali sve sami biseri: »Tantum ergo« *Eszterházya*, gregorijan »Mandatum novum«, a nakon toga »Svijetleći Božji obraz« *J. S. Bacha*, »Adoramus te« *Rossellia*, »Psalam 150« *Goudimela*, te naposljetku »Sunčev zrak moje duše« (Sdersten-Keble-Aprily).

Iako je u gotovo svim spomenutim temama zbor pratio neponovljivi zvuk orgulja franjevačke crkve, imamo dojam kako su najblistaviji momenti ovog nadasve uzbuđujućeg i prosvijetljenja punog koncerta, dijela mise, kompletnog kulturno-umjetničko-duhovnog programa bile skladbe koje je zbor gostiju iz Bečeja otpjevao bez pratnje orgulja, tzv. »acapella« načinom, inače svojstvenijem, primjerice pravoslavnim ili protestantskim pjevačkim zborovima.

No kompletni dojam ostaje odista besprekoran-izvedba, pjevanje, dakle, prije svega, orguljaška pratnja, ravnanje, odabir repertoara, a o atmosferi u dupke punoj franjevačkoj crkvi sv. Mihovila da se i ne govori. Rijetko je kada nedjeljna misa u franjevačkoj crkvi bila ovako posjećena, ovako nabijena



Schola Cantorum uz pratnju orgulja

duhovnošću, uzvišenim patosom istinske religioznosti i gotovo nadnaravno uzbuđujuće i pročišćujuće, gotovo proceljujuće glazbe. I premda u programu glazbenih dješavanja za konac minule,

2003. godine i tekuće 2004. godine koju je koncem prošle godine izišao iz tiska nije najavljeno ovo izuzetno uspješno jutarnje/prijepodnevno umjetničko-duhovno druženje s nebeskim uzvisinama i muzama, ostaje dojam

da je upravo gostovanje bečejskog zbora Schola cantorum u nedjelju, 21. ožujka tekuće godine već sada to možemo tvrditi, jedno od u svakom mogućem smislu najuspješnijih manifestacija, programa takove vrsti ove godine. Nadajmo se da će ih biti još, i nadajmo se da će naš narod jednako masovno istim progra-

mima i prisustvovati, jer oni to odista više nego zaslužuju. Sve pohvale organizatorima, franjevačkom samostanu također, a velika hvala gostima iz Bečeja, kao i, dakako, ravnateljici – *Otilia Nagy*.

R. G. Tilly

## Godišnja izložba Sekcije za šling

Svake godine, pred Uskrs, održava se godišnja izložba Sekcije za šling, Likovnog odjela Hrvatskog kulturnog centra »Bunjevačko kolo«. Sekciju je osnovala i vodi od 1997. godine *Ana Pokornik*, a stručna voditeljica *Marija Ivković Ivandekić* obučava članice sekcije tehnikama bijelog veza. »U početku je sekcija radila u prostorijama HKC »Bunjevačko kolo«, ali, zbog problema s grijanjem i zauzetosti prostorija, jedno vrijeme članice su se sastajale u Galeriji Vinko Perčić. Pošto ni tamo nije bilo grijanja već drugu godinu, sastanci se održavaju u Caritasovom klubu u Gajevoj ulici 50, gdje je i ove godine, kao i prethodne, otvorena godišnja izložba. Zainteresirane osobe mogu se uključiti u rad sekcije, sastanci se održavaju svakog ponedjeljka u Caritasovom klubu s početkom u 16 sati« rekla je *Ana Pokornik*.

Izložbu je 22. ožujka otvorila povjesničarka umjetnosti *Olga Šram* koja je, govoreći o istrajnom radu voditeljica i članica rekla: »Iako nisu baš imale najbolje uvjete i materijal za rad, članice sekcije istrajno rade već osmu godinu. Ovaj rad nije »rekreativne« prirode, već je usmjeren na očuvanje tradicije bijelog



veza. Sustavno se radi na skidanju »mustri« sa starih nošnji, kako bi se one očuvale i prenijele na nove generacije. Tijekom ovih godina članice su za svoje nastupe na izložbama »Zlatne ruke« Srbije, Međunarodnoj izložbi rukotvorina i kolekcionara i Berbanskim danima na Paliću, nagrađivane više puta i sve je to priznanje za istrajan rad. U budućem vremenu bi trebalo podržati jednu ideju da rad na vezu bude i namjenski i da se izrade nošnje za plesače u folklornim odjelima kako bi se sačuvala stare originalne nošnje, a u plesu koristile nove.« Prigodom otvaranja *Violeta i Filip Dulić* izveli su kratki skeč pod nazivom »Vodeni ponedjeljak«, a goste je zabavljao orkestar Riva.

J. D.





# HRCKOVA SVEZNALICA

## ZAŠTO PLAČEMO KADA ČISTIMO CRNI LUK?

**B**iljke koje spadaju u lukove (crni luk i češnjak) u svom podzemnom stablu (to je ono što nazivamo »glavicom«), imaju puno jakih eteričnih ulja koja lako isparavaju. To eterično ulje sadrži i sumporna ujedinenja koja izazivaju suze u našim očima, jer su oštra i prodorna. »Ljutina« luka može nam smetati dok ga čistimo, ali treba znati da je crni luk veoma koristan i treba ga što češće jesti. On sadrži C vitamin i druge korisne sastojke za cijeli naš organizam.



## ZAŠTO TREBA KUCATI PRIJE NEGO ŠTO SE UDE?

**K**ada želimo ući u bilo čiju prostoriju (sobu, ured), moramo najprije pokucati. Kucanjem se obraćamo onom tko je unutra. Naš znak izražava pitanje – da li nam je dopušten ulaz. Nikada ne znamo što ćemo zateći iza zatvorenih vrata, a nije lijepo svoje radne kolege, rođake ili prijatelje iznenaditi u situaciji u kojoj oni ne bi željeli da ih vidimo. Kada ulazimo u nečiju sobu, kucanje ne smije biti formalnost, već doista treba pričekati dopuštenje za ulazak.

## ZAŠTO SE NEKA VRATA SAMA OTVARAJU?

**N**a mjestima gdje svakoga trena prolazi mnogo ljudi, kao što su željeznički kolodvori, zračne luke, robne kuće itd. – postoje automatska vrata. Ona nemaju kvake jer se otvaraju »sama od sebe«. Kada dođemo do njih, elektronski uređaj se pokrene i otvori vrata. Najmoderniji sustav je pomoću fotoelektričnih čelija koje neprekidno održavaju snop elektrona s obje strane prolaza. Kada naidemo, naše tijelo prekine snop i uređaj automatski otvara vrata.



Priredio i ilustrirao: Zoltan Sič

## DAČKI BISERI

- Učiteljica:  
– Koji su glavni obroci tijekom dana?  
Učenica:  
– Mama, tata!?
- Zbirne imenice:  
Odredi vrstu imenica u sljedećim rečenicama:  
– Vjetar je odlomio najveću granu na lipi.  
(zajednička imenica)  
– Na bagremu su posječene tri grane.  
(zajednička imenica)  
– Pored šume je gomila suhog granja.  
(granata imenica)
- – Tko su Romi? – pita učiteljica.  
– Romi su žene Cigana. – odgovara učenik.

Bisere prikupila učiteljica iz  
OŠ »Matija Gubec« u Ljutovu  
Stanislava Stantić Prčić

## HRCKOVE ZGODE

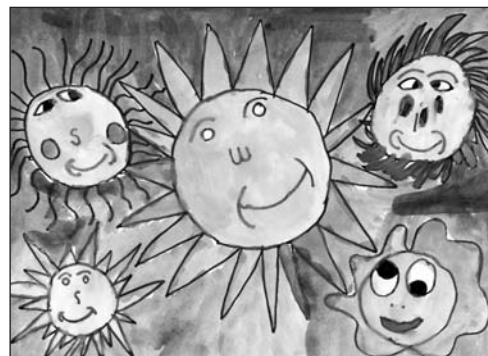
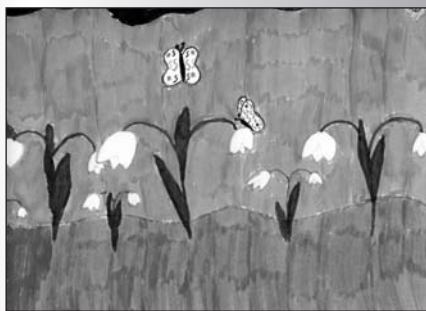


Crta i piše: Zoltan Sič

**PROLJEĆE**

Postoje četiri godišnja doba: proljeće, ljeto, jesen i zima, ali najljepše od njih je proljeće. Svako dijete voli proljeće, pa tako i ja. Proljeće počinje 20. ožujka. Njemu se svi radujemo, jer nam poslije hladne zime dolazi toplije vrijeme. Prvi nagovještaj proljeća su cvjetanje visibaba i ljubičica. U proljeće dolaze laste s juga. Kada dođe proljeće, oblačimo tanja odjela. Proljeću se najviše radujemo mi, djeca, jer se možemo igrati vani na mladoj, zelenoj travi. U proljeće smo svi veseliji i radosniji. Proljeće je najljepše i najveselije godišnje doba.

Ivana Benke, II., OŠ »Sveti Sava«, Bikovo



Petar Skenderović, II. h  
OŠ »Matko Vuković«, Subotica



Sanja Čaut, II. b  
OŠ »22. oktobar«, Bački Monoštor



Stipan Jurić, III. c  
OŠ »M. Gubec«, Ljutovo



Ivona Peić Tukuljac, II. d  
OŠ »I. Milutinović«, M. Bosna



Aleksandra Mihaljev, I.  
OŠ »I. G. Kovačić«, Sonta



Marko Kujundžić, II.  
OŠ »Sveti Sava«, Bikovo

**PRIRODA SE BUDI**

Priroda se budi  
i tiho nam šapuće,  
radujete se ljudi,  
stiže opet proljeće.  
Pupoljaka bezbroj  
osulo je grane,  
proljetni je miris svuda,  
na sve strane.  
Sve što ima snage,  
u nov život kreće,  
prošao je zimski san  
– raduje se proljeće.  
Priroda se tako vrti  
u vječitom krugu,  
a taj ciklus da postoji,  
zna i ptica u lugu.

Nena

Kada bi smo ulovili zlatnu ribicu, naše najdraže želje bi bile:

- Larisa:** Da Danijela ne ide pješice daleko kući.
- Patrik:** Da svaki dan idemo u školu i da nema raspusta. Da siromašni imaju domove i hranu.
- Dominik:** Da se stvori raketa iz koje bih mogao promatrati planete.
- Bela:** Da svaku večer gledam filmove.
- Danijela:** Da se nitko ne tuče i ne svađa.

Učenici drugog razreda  
OŠ »Ivan Milutinović«, Mala Bosna

**I.** Tri druga, Šime, Stipe i Lazo, išla su u berbu jabuka i svaki od njih poveo je svoju sestru. Imena djevojčica su: Dijana, Marija i Ana. Dječaci su napunili svoje korpe i počeli pomagati djevojčicama. Kažite imena se - stara svakog dječaka, ako je poznato da ni jedan od njih nije stavljao jabuke u korpu svoje sestre i da je Stipe nekoliko jabuka stavio u Dijaninu i Marijinu korpu. Šime je također stavio nekoliko jabuka u korpu Marije i Ane.

Zadatak pripremio: Dujo Runje

**II.** Koje od ovih brojeva trebaš upisati kako bi dobio točan rezultat: **44,12,2,8,0,6,3,9**

18	x		:	9	=	4
18	:		+	1	=	3
18	+		:	8	=	3

Zadatak pripremio: Zdenko Samaržija



Povijest igre nad igrama

# Šah kroz vijekove

Piše: Dražen Prčić

**N**ajgenijalnija igra, koju je ljudska civilizacija podarila vlastitoj ostavštini postojanja u univerzumu, jamačno je drevna igra »boja« figurama na poljima obilježenoj plohi, koja je kroz stoljeća svog popularnog egzistiranja doživjela određene modifikacije do njenog konačnog i opće prihvaćenog globalnog ustroja. Nije teško pogoditi kako je riječ o šahu, igri bijelih i crnih figura na 64 crno-bijela polja, igri koja ima svoje velemajestore, prvake svijeta, ali i milijarde zaljubljenika koji je igraju na svim meridijanima šahovskog planeta.

## POVIJEST PRETHODNICE ŠAHA:

Moderni šah, koji danas poznajemo i igramo povlačeći standardizirane figure općeprihvaćenim potezima, pripada grupi igara koje svoj korijen vuku iz drevne indijske igre *Chaturanga*, koja pak svoje nasljeđe vuče iz još starije kineske igre. *Chaturanga* se u svom izvornom obliku igrala od VI. stoljeća, s figurama u obliku slonova, konjanika, kočija i pješaka, i ubrzo se svojom popularnošću širila na istoku prema Kini, Koreji i Japanu. U Perziji naziv je modificiran prema arapskom izgovoru i igra je nazvana *shatranj*. Arapskim pohodima igra je stigla preko Sicilije i Španjolske i do zapadne Europe. Zbog specifičnog zemljopisnog položaja igra je iz nekoliko različitih smjerova stigla do srednjovjekovne Rusije, zemlje koja će u budućnosti najznačajnije doprinijeti popularnosti i razvoju njenog modernog sljedbenika, šaha. Koncem X. stoljeća ova igra je već poprilično postala popularnom u tadašnjem intelektualnom okruženju vladara, filozofa, poeta i ostalih umnijih ljudi toga doba. Znakovito je kako su već od XII. stoljeća bili popularni i »problemici« za rješavanje završnih poteza u ovoj sve rasprostranjenijoj igri.

**MODERNI ŠAH:** Današnji šah u verziji igre koju svi znamo doživio je svoju konačnu unifikaciju pravila negdje koncem XV. stoljeća kada su promijenjene uloge nekih figura iz shatranja, primjerice nekad slaba figura »savjetnika« postala je najmoćnijom šahovskom gospodaricom table, kraljicom. Modificirana igra općeprihvaćenih moderniziranih pravila postala je još popularnijom diljem Europe, proklamirajući i prve »majstore« poput *Lucene i Ruy Lopeza* (Španjolska) i *Damiana* (Portugal). U to vrijeme (XV.-XVI. stoljeće) započinje i pisanje prvih knjiga i zapisa šahovske teorije što će se u budućnosti pokazati kao bitan faktor napretka i razvoja ove lijepe misaone strategijske igre. U drugoj polovici XVI. stoljeća talijanski igrači *Polerio* i



*Greco* bili su najdominantniji, što svjedoči o ravnopravnom širenju šaha u svim dijelovima Europe, koja će od Azije trajno preuzeti primat sve do današnjih dana XXI. stoljeća. U XVIII. stoljeću šahovski tron preuzimaju francuski igrači predvođeni najboljim europskim igračem svog vremena, *Francoisom – Andre Danican Philidorom*, koji je uz briljantnu vještinu i autor iznimno značajnog teoretskog rada »Analiza šahovske igre« koja je, prevedena na brojne jezike, u mnogome utjecala na razvoj suvremene šahovske teorije. Jedan od najboljih igrača XIX. stoljeća je Englez *Howard Staunton*, koji će ostati u povijesti upamćen kao organizator prvog internacionalnog šahovskog turnira (London 1851. godine) na kojemu je pobijedio Nijemac *Adolf Anderssen*. Tragična je šahovska priča o mladom američkom šah-geniju *Paul Charles Morphyju*, koji, je nadvisivši sve rivale u SAD, otišao na europsku turneju i porazio sve najbolje igrače, uključujući i Anderssena, ali se po povratku mentalno razbolio i više nikada nije zaigrao natjecateljski šah. Druga polovica XIX. i početak XX. stoljeća doprinijeli su potpunom ustroju ove genijalne igre koja je u modernom dobu doživjela još veću planetarnu popularnost, te razvojem moderne znanosti (računala) postala predmetom izučavanja brojnih šahovskih poslenika.

**SVJETSKI PRVACI:** 1886. Razmjerni razvoj šahovske igre i njegova popularnost neumitno su vodili do potrebe da se i oficijelno utvrdi tko je najbolji igrač na svijetu. Antologijski meč za prvog prvaka svijeta u šahu održan je 1886. godine između Čeha *Wilhelma Steintza* i Poljaka *Johanna Zukertorta*, dva ponajbolja igrača svoga vremena. Steintz je poslije 20 odigranih partija zabilježio 10 pobjeda, uz 5 remia i 5 poraza, te postao apsolutnim prvakom svijeta. 1894. Pobjedom nad Steintzom tada 25-go-

dišnji Nijemac *Emanuel Lasker* postao je drugi, po redu, asolutni prvak svijeta i tu je krunu čuvao sljedećih 27 godina.

1921. Treći prvak svijeta bio je Kubanac *Jose Raul Capablanca*

1927. Rus, koji je nastupao za Francusku, *Aleksandar Aljehin* postao je četvrtim prvakom svijeta i igračem koji će ponajviše obilježiti prvu polovicu XX. stoljeća

1935. Nizozemac *Machgielis Max Euwe* postao je petim prvakom, ali je tron zadržao tek dvije godine, izgubivši ga od starog prvaka Aljehina.

1948. Na turniru pet najboljih igrača titulu šestog prvaka ponio je Rus *Mihail Botvinnik* koji je dva puta gubio titulu protiv Rusa *Vasilija Smislova*, sedmi prvak (1957.-58.) i Latvijca *Mihaila Talja*, osmi prvak (1960.-61.), ali ih je oba puta povratio i vladao gotovo 15 godina uz prekide

1963. Deveti svjetski prvak bio je Rus *Tigran Petrosian*.

1969. Titulu desetog šampiona osvojio je Rus *Boris Spaski*

1972. U legendarnom meču protiv Spaskog jedanaesti šahovski prvak svijeta postao je, po mnogima najbolji igrač svih vremena, Amerikanac *Bobby Fischer* koji je uspio prekinuti dugogodišnju dominaciju sovjetskih igrača

**KARPOV I KASPAROV:** Dvanaesti Rus *Anatolij Karpov* i trinaesti prvak svijeta Azerbajdžanac *Gari Kasparov* dominirali su i dominiraju svjetskim šahom u posljednja tri desetljeća. Odigrali su, do sada, pet mečeva za prvaka svijeta (1 neodlučen i 4 pobjede Kasparova), a tada je Kasparov skupa s Englezom Shortom osnovao PCA (Professional Chess Association) i odvojio se od FIDE, smatrajući da neravnopravno favorizira Karpova. Od tog trenutka prestaje i značaj titule apsolutnog prvaka svijeta u šahu.

Moje putovanje Turska

# Di si da si, idi u Kusadasi

Piše: Thomas Šujić



**S**vima koji me poznaju moja odluka da prošle godine na ljetovanje odem u Tursku bila je najblaže rečeno šokantna (moram priznati i meni), ali kako je cijena ljetovanja bila »prava sitnica« smatrao sam da će mi to pomoći da se osjećam manje neprijatno tih 12 dana. Kakva pogreška! Umjesto toga doživio sam jedno od najljepših ljetovanja do sada.

Sam polazak nije baš bio obećavajući, pošto je tog 24. rujna u Beogradu padala kiša i umjesto papuča i kratkih hlača, bili smo obučeni kao da idemo na Himalaje, a ne na ljetovanje. Putovanje, koje je trajalo 24 sata, prošlo je neuobičajeno brzo i lako, što se može zahvaliti dobrom društvu u autobusu. Jedina stvar vrijedna spomena bio je obrok, ako se to tako može nazvati, u bugarskom restoranu »Europa«. Kao specijalitet kuće mogu preporučiti ražnjiće od pilećeg mesa obogaćene sprženim žoharima (reakciju djevojke koja je dobila tu porciju ne vjerujem da je potrebno opisivati)!

**ČARI LJETOVANJA:** Kad smo napokon stigli na odredište, prvo što smo zamijetili bila je visoka kvaliteta hotela (»Sözer«) u kojem smo bili smješteni. Za novac koji smo izdvojili nisam očekivao ovako nešto. Nema što, Turci su se svojski potrudili da privuku turiste. Jedno što nam je zasmeta - lo bilo je upozorenje da voda u hotelu nije za piće i opomena da se u sobe ne smiju unositi hrana i piće! Ono prvo smo rješava-

li kupovinom vode u obližnjem supermarketu a na ono drugo poslije prvog dana ni smo obraćali pozor, a moram priznati da je i osoblje ponekad izgledalo nezainteresirano intervenirati glede toga.

I jedno upozorenje za sve kojima jelo bez mesa ne zadovoljava potrebe: morate se priviknuti na obroke koji su puni voća, povrća, sireva i marmelade, jer mesa ima samo u željama.

Ljubazno osoblje našeg hotela preporučilo nam je da izbjegnemo gradsku plažu udaljenu svega 50-ak metara, zbog (ne)higijenskih uvjeta koji tamo vladaju a zahvaljujući cijevima gradske kanalizacije, i na glavnom putu koji vodi kroz Kusadasi. Za prijevoz do plaža, kojih je osim spomenute bilo još sedam, Turci imaju vrlo suvremen i rafiniran sustav. Pravog naziva tih vozila se ne sjećam ali mi smo ih zvali »Drndoši«, zbog komfora koji su nudili. To su mali transporteri predviđeni za desetak osoba, ali se naravno ugura i dva puta više turista, za 1.500.000 lira (oko jednog eura).

Izbor plaža u Kusadasiju vrlo je bogat, od kamenite, šljunkovite pa do pješčane plaže, dakle za svakoga po nešto. Ja sam se nakon razgledanja većine odlučio za »Ladeis beach«, ne samo zbog naziva. To je ogromna pješčana plaža s gomilom ležaljki čije je iznajmljivanje za jedan dan stajalo 2.500.000 lira.

More je začuđujuće čisto s obzirom da je

Kusadasi i luka za prekoceanske brodove koje smo vrlo brzo zamrzili. Dolazak takvog plovila pratio je značajan skok cijena na lokalnim tržnicama pošto su turisti s tih grdosija bili pretežito podebelih novčarki. U tim situacijama bolje je bilo izbjegavati kupovinu ukoliko je moguće. Inače, kod kupovine u Turskoj najznačajnije je znati da cijena koju prodavatelj kaže nije ni približna onoj za koju je spreman prodati svoju robu, dakle cjenkanje je ovdje obvezno i dojam je da ono za Turke predstavlja nacionalni sport. Ponuda robe je nevjerovatno velika, ali ipak kao favorite izdvajamo izuzetno jeftinu kožnu galanteriju i zlato. Većina putnika iz našeg autobusa na povratku je u svom prtljagu imala bar jednu kožnu jaknu!



Vesela družina

**TITANIC UŽIVO:** I tako, dan za danom, od kojih je samo jedan bio malo hladniji (25 stupnjeva Celzija) i kišovit, sve smo više mijenjali svoje nazore prema Turskoj da bi na kraju donijeli odluku kako bi i sljedeće ljetovanje valjalo ovdje provesti. Ali sve ovo moramo reći sa zadržkom pošto se kultura koju su Turci prikazali svodi samo na onaj dio zemlje koji se bavi turizmom. Ako odete malo u unutrašnjost bit ćete na prasnno vraćeni u realnost.

S priličnom tugom smo se nakon 12 dana provedenih na suncu morali zaputiti kući, a da bi nam povratak ostao u uspomeni potrudili su se turski moreplovci.

Vožnje trajektom na povratku doma dugo ćemo se sjećati, ali ne po lijepome. Iako je bilo prilično hladno i padala je kiša, izašli smo na terasu ne bismo li uhvatili malo svježeg zraka. Uživajući u krajoliku zamijetili smo da i dalje plovimo nesmanjenom brzinom iako smo se poprilično približili obali. Posada se uspaničeno rastrčala po brodu. Nedugo zatim trajekt je počeo, ne smanjujući brzinu, zaokretati pri čemu se prilično nagnuo na bok. Odmah nam je bilo jasno da je došlo vrijeme da se postane »jače« uspaničen. To mišljenje podijelili su i ostali »supatnici«, a naročito jedna manja grupa koja je ostala u autobusu za vrijeme plovidbe. Oni su ovom nezgodom uspjeli upotpuniti užitek gledanja kino-hita »Titanic«, koji se prikazivao na videu u autobusu, doživjevši pravi multimedijalni praznik za sva čula! No, za razliku od »Titanica«, mi smo ostali na površini i sretni se iskrcali na europsko tlo.





Hrvač Davor Štefanek izborio plasman na Olimpijske igre

# Atena via Taškent

Razgovor vodio: Dražen Prčić

U rujnu prošle godine Davor Štefanek se okitio titulom juniorskog vice prvaka svijeta u kategoriji do 60 kg, nagovijestivši da bi se u olimpijskoj godini mogao kvalificirati za najveći sportski summit na planetu. Iako još uvijek junior, uspješno se natječe i u »starijoj« seniorskoj konkurenciji, dokazujući kako je pred njim velika hrvačka budućnost. Olimpijska viza izborena na kvalifikacijskom turniru u glavnom gradu Uzbekistana potvrdila je opravdanost polaganja nada u potencijale ovog talentiranog hrvača iz subotičkog »Spartaka«. Naime, Davor Štefanek je jedini hrvač s prostora bivše zajedničke države koji će se natjecati, u majici SCG, na olimpijskom hrvačkom turniru.

► **Uz čestitke na izborenoj »olimpijskoj vizi«, pokušajte nam dočarati presudni meč u četvrtfinalu turnira u Taškentu, u kojem ste pobjedom nad Francuzom uspjeli ostvariti željeni plasman na OI u Ateni ove godine.**

Borba s *Jamelom Aionoui*em bila je, zbog svoje važnosti i garantiranog »olimpijskog mjesta« pobjedniku, vrlo neizvjesna i napeta. Dva puta smo se »kopčali«, ja sam uspio osvojiti dva boda poslije jednog »bacanja«, ali onda smo hrvali čistih šest minuta posve ravnopravno, da bih uspio u »izguravanju« osvojiti još jedan bod i pobijediti s konačnih 3:0, što mi je donijelo ulazak u polufinale izbornog natjecanja i direktni plasman na Olimpijske igre u Atenu.

► **Kako ste se osjećali spoznajom da ste uspjeli?**

Iskreno govoreći, bio sam sretan jedno pet minuta, jer me je ubrzo očekivala polufinalna borba protiv *Ashkana*, iranskog hrvača. Čak osobno nisam ni želio da hrvam tu borbu, jer mi je bilo dosta hrvanja, ali mi je trener savjetovao da se ipak borim, jer sam u prigodi da uzmem i medalju na jednom velikom natjecanju.

► **Savjet i nagovor trenera ste maksimalno ispunili.**

Poslušavši trenera, maksimalno sam se nastojao koncentrirati na borbu i uspio sam tuširati Iranca i plasirati se u finale, u kojem sam, moram priznati, posve nemotiviran i pomalo emotivno ispražnjen, izgubio na poene od Kazahstanca *Tengizbajeva* (8:6).

► **Ali kako to često biva u životu, prije**



Davor Štefanek

**slatkog okusa pobjede iskusili ste i gorčinu poraza na novosadskom izbornom natjecanju i to pred domaćom publikom. Kako ste se tada osjećali?**

U Novom Sadu sam imao dvije šanse za plasman, prvo sam, nažalost, izgubio od Koreanca, da bih poslije u razigravanju za peto mjesto, koje je također vodilo u Atenu, izgubio od Rusa i upropastio šansu za plasman. Sišavši sa strunjače čak sam i zaplakao, misleći da nemam nikakve šanse za plasman na OI, s obzirom da je preostalo još sedmero iznimno kvalitetnih hrvača

koji još uvijek nisu izborili »grčku vizu«. U tom trenutku sam pomislio kako mi se ovakva velika šansa neće više pružiti, jer turnir u Taškentu je bio zbilja jak po imenu koja su se natjecala.

► **No, danas, kada su svi strahovi samo dio prošlosti, što očekujete od Atene i olimpijskog hrvačkog turnira?**

Ja sam ipak još uvijek junior i sam plasman na OI mi puno znači, s obzirom kako sam namjeravao otići turistički u Grčku, ukoliko ne uspijem izboriti sportsko putovanje. Olimpijske igre su san svakog sportaša, ali ja ostvarenje mog sna o uspjehu »vidim« tek na OI u Pekingu ili igrama 2012. godine.

► **Ali ako se ukaže šansa za medalju u Ateni?**

Sve ovisi od ždrijebe. Na turniru će se natjecati 20 hrvača koji će biti podijeljeni u nekoliko skupina. Ukoliko skupina ne bude baš preteška, mogao bih se kao pobjednik skupine kvalificirati među četiri najbolja.

► **Kako ćete se pripremati za OI?**

Još uvijek ne znam sve točno, ali bih se osobno najviše volio pripremati ovdje u Subotici, sparingujući s bratom Danijelom i Slavenom Dokmancem koji su kvalitetni hrvači s kojima bih mogao postići željenu formu za Olimpijske igre.

► **Planovi?**

Za dva do tri tjedna idem na Europsko seniorsko prvenstvo u Švedsku, potom Olimpijada u Atenu, ali naglasio bih kako sam još uvijek junior i sljedeće dvije godine ću paralelno hrvati u obje konkurencije.

 **TippNet**

www.tippnet.co.yu

Brz i pouzdan pristup Internetu za tvrtke i pojedinačne korisnike  
Izrada web-prezentacija  
Prodaja računara i računarske opreme  
Projektovanje, instalacija i održavanje lokalnih i Internet mreža

Prodaja licenciranih softwera  
Pojedinačni i kolektivni informatički tečajevi  
Izrada knjigovodstvenih i drugih softwera  
Bogat izbor informatičke stručne literature  
Najkompletnija informatička paleta u Subotici, sa stručnom podrškom na srpskom i mađarskom jeziku i sa stalnim dežurstvom!  
Karadordev put 2, Subotica, Tel. (024) 555-765  
e-mail: support@tippnet.co.yu

Nama je dovoljno da znate za nas...

**FUNERO**

Privatno pogrebno poduzeće

- Subotica, Karadordev put 2,

telefon (danonoćno): (024) 55-44-33

- Horgoš, Borisa Kidriča 7,

telefon (danonoćno): (024) 792-202

Raspored sprovođa i umrlice na

Internetu: www.funero.co.yu

e-mail: funero@funero.co.yu

# Sportske vijesti

## Formula 1

### Schumi po starom

Druga po redu utrka ovogodišnje sezone, vožena za VN Malezije na stazi Sepang, nije donijela ništa novog glede pobjednika. *Michael Schumacher* (1.31:07.490) ponovno je dokazao kako će se ostatak karavane morati više »potruditi« u sljedećim utrkama. Drugo mjesto je pripalo *Montoyi* (+ 5. 022), treći je na cilj stigao *Button* (+11.568), a bodove su još osvojili: *Barrichello*, *Trulli*, *Coulthard*, *Alonso* i *Massa*. U generalnom poretку prvi je Schumacher s maksimalnih 20 bodova, potom Barrichello 13, Montoya 12, Button 9, Alonso 8, Trulli 6, R. Schumacher 5, Coulthard 4, Massa 1



Michael Schumacher

## Tenis

### Tuksaru Rovinj, Ančiću polufinale Boca Ratona

Mladi hrvatski tenisač *Saša Tuksar* pobjednik je drugog ciklusnog turnira Istarske rivijere (ITF Satellite Circuit) igranog u Rovinju. U finalnom susretu bio je bolji od Francuza *Pujosa* 6:2, 6:1

Splitski tenisač *Mario Ančić* zaustavljen je u polufinalu izuzetno jakog challengerera (100.000 \$), izgubivši od Šveda *Thomasa Enquista* s 1:6, 3:6



Mario Ančić

## Nogomet

### Deveta pobjeda Barcelone



Ronaldinho

Pobjedom nad Real Sociedadom u 29. kolu (1:0) i fantastičnim pogotkom *Ronaldinha* iz slobodnog udarca par minuta prije kraja susreta, nogometaši Barcelone su izborili nevjerojatnu devetu pobjedu u nizu i posve se primakli vodećem dvojcu Real Madridu i Valenciji. Prije samo dva mjeseca »Barca« je djelovala posve izgubljeno za ovu sezonu u Primeri, ali se dolaskom Nizozemca *Davidsa* sve promijenilo i pobjede su počeli slijediti jedna drugu.

## HNL

### 22. kolo, 20. ožujka

Zadar – Hajduk 1:3  
Dinamo – Varteks 3:0  
Marsonia – Cibalia 1:3  
Osijek – Kamen I. 3:2  
Rijeka – Inker 0:1  
Slaven B. – Zagreb 1:0  
**Tablica:** Hajduk 55, Dinamo 50, Rijeka 31, Osijek 29, Varteks 29, Zadar 28 (**momčadi koje su se plasirale u Ligu za prvaka**)  
Kamen I. 28, Inker 27, Slaven B. 26, Cibalia 20, Zagreb 19, Marsonia 17 (**momčadi koje će se boriti u ligi za ostanak**)

## Liga SCG

### 21. kolo, 20. ožujka

Vojvodina – Partizan 0:0  
C. zvezda – Zemun 2:1  
Hajduk – Železnik 1:0  
Radnički (O) – Kom 1:0  
Zeta – Budućnost 0:0  
Napredak – Borac 2:1  
Sartid – Obilić 3:1  
Sutjeska – OFK Beograd 2:1  
**Tablica:** C. zvezda 53, Partizan 46, Sartid 39, Železnik 34, OFK Beograd 34, Hajduk 33, Obilić 29, Sutjeska 29

## Goodyear liga

### 26. kolo, 20. ožujka

Split – Zadar 91:81  
Cibona – Široki 83:59  
Slovan – Zagreb 89:76  
C. zvezda – Laško 78:77  
Krka – Lovćen 101:72  
Olimpija – Banjalučka P. 92:62  
Budućnost – Reflex 97:83  
**Tablica:** Cibona 46, Reflex 45, C. zvezda 43, Olimpija 42 (**momčadi koje su se plasirale na Final four**)  
Budućnost 42, Laško 41, Krka 40, Zadar 39, Split 36, Slovan 35, Zagreb 35, Široki 34, Banjalučka P. 34, Lovćen 31



# Bereške zgode

• Ada Kumac je voljio malo više popit, a svi su ga u selu voljili jer je bio simpatičan i odviše za smi. Nazaduživao bi se u sva - kom dućanu, a kad bi došla penzija, svoje bi ispoštovo i platio dug. Jedanput je ošao kod Marina Cindera u dućan i reko mu: -Pajto, daj mi jedno pivo, al zapiši do penzije. -Pa dobro Ado, znaš da sam reko da više nema pića na zapisiva - nje! -Ako je tako, ti nemoj zapisat nego zapamti! -lukavo reče Ada Kumac, a Marin Cinder ga je zbog duhovitosti častio pivom.

• Ča Joza iz Berega je vridan čovik. Po cili dan bi radio u bašće, oko svinja i kokošaka, a kod njega je uvijek sve uredno i na svojem mistu. Strast mu je bila da posli rada gleda televiziju i to sport. Zimi je najviše voljio gledat skijanje. Jedne zime je kod njega bio nećak i ostavio skije. Sniga je fala Bogu dosta na - padalo, a ča Joza rešio da metne skije na noge, pa da se spušće u bostan. Otsiko je rukav od starog cvetera, na vr zavezo gom - bu, metnio na glavu i to mu je bilo misto skijaške kape. Metnio je skije na noge i spuščo se sa briga u bostan. Kad je bio već vr - lo blizu ograde, tlo se zakrenit ko na televizije, ali šipak. Noge ga nisu slušale i ugruvo se u ogradu, a skije su odletile na dvi strane. Od onda je rešio da se više neće skijat, nego će i dalje ovaj sport gledat samo na tele - vizije.

• U pušnice kod ča Joze je uvijek bilo lipi kobasica i kuli - nova, al mu je dolazio jedan brezobrazni mačak iz komšilu - ka, koji mu je svaki dan ukro po jednu kobasicu. Ča Joze je dozlogrdilo, sio je u pušnicu i čitav dan čeko mačka. Kad je najzad mačak došo po večeru, ča Joza ga je uvatio i na rep mu zavezo pikslu u koju je metnio kamenja. Mačak je počeo bižat od tog zveketanja, odnosno bižo je od samog se - be. Noć i dan je zveketalo po čitavom selu, po dvorova i krovova, kere su lajale, a čelj -

ad se pitala kaka ih je to nevolja snašla. Posli par dana su dica sigrajuć se našla crknotog mačka sa pik - slom na repu, a ča Joze su sve kobasice bile na broju.

• Stipa je išo u treći razred osnovne škole i vrlo je voljio ić na vjeronauk i u crkvu. Njegova učiteljica je bila u partije i nije voljila virnike pa je jedanput na času rekla: »Deco, i sami vidite da su ona deca koja idu na veronauk glupa - vija od onih koji ne idu.« Onda se obratila onima koji idu u crkvu: »Da li ste vi Boga videli?« »Nismo.« »Pa kako možete verovati u ono što niste videli?« Mali Stipa je digo ruku i reko: »Učiteljice, jeste li vi bili kadgod u Indiji?« »Nisam.« »Pa dobro učiteljice, jel Indija postoji?« »Naravno da postoji Stipane, a zašto pitaš?« »Pa kako možete virovat da Indija postoji kad ju niste vidili?«

• Matija je bio dobar momak i nije mogo podnet nepravdu. Je - danput su provokatori iz drugog sela došli u Bereg na igranku i kukavički provocirali i napadali slabije od nji sve dok to nije vidio Matija. Uvatio je jednoga, uzo ga za gušu i ošinio šakom. Pajtaš od ovog jadnika se isprasio praveć se važan i reko: -Ajd ga sad probaj udarit još je - danput! -Matija ga udari. -Ajd ga probaj udarit još jedanput ako smiješ! -Matija ga još jače zvekne. -Ej, ako ga udariš još jedanput on - dak ćeš vidit s kim ćeš imat posla! Matija ga još jače ošinio, a jadnik u njegovu ruku se obrati svojem paj - tašu: -Pajto moljim ti, nemoj mi više branit!«



Pribilježio: Zlatko Gorjanac

## Recept Krem juha od sočiva »Dvori«

Specijalitet dalmatinske kuhinje

### Sastojci:

kukuruz 0,04 kg  
slanić 0,06 kg  
leća 0,04 kg  
pšenica 0,04 kg  
luk 0,04 kg  
maslinovo ulje 0,1  
celer, peršin, sol  
margarin 0,04 kg

### Opis:

Sočivo posebno skuhati u začinjenoj vodi. Napraviti zapršku, dodati sočivo s tekućinom u kojoj se kuhalo i kuhati daljnjih pola sata, dodati začine prema potrebi i poslužiti.





						HRVATSKI PISAC, TEOLOG I PROSVJETITELJ ("RAZGOVOR, USODNI NAROD, SLOVINSKOGA")	ASISTENTI U POSLU	ROGER WOLFF	"ELEKTRO KARDIO GRAM"	SPORTIST	"URAN"	HRVATNJE OSUŠA I SKUŠA	OSLONOG POKOŠ- MENJE ŽUJEŠE LOUNICE
						POSTUPAK POKOŠA I SANKA I KANINE							
						ŽENSKO IME					KEČE IUDICE OKIDAČ OTPOKAO		
						"DECI-METAR"		NOVOČANE KOŽNE I KUGLOKAK GUMJANA CMIČEKA					
						ZNAK U HODOS- KOPU			PROSTOR ZA STOKU SPLITSKA NOVINAR KA, OLGA				
						GLUMICA IZ PULE ("PLATNE KODINE")							
						MOČVARNA BILJKA							
DOBROVAČKI PJEŠNIK ("OSMAN"), SUDAC, SENATOR I ČLAN MALOG VIJEĆA	IMUČNOST	NAPISAO JE "PUT I MIR" LUV	LOVAK II KORIM	TANAK IME ZA VELANJE SMOJUNA	ŽENSKO IME GLUMICA EKBERG								
RAJNIK KOJE ISTONAJA LUMI								RAJŠAN KIKAC I MEDIO RJEKE (STACION)					DRVO KOJE RASTI IZ VODI
GLASBENA OZNAKA												"VOLT" HLADNO GODIŠNJE DOBA	
KRALJICA SPORTOVA								"ACADEMY OF AMERICAN MUSIC" GRAD II STILI			"CIRKONI"		
RAZUM, INTELEKT (SRC.)				ŽENE S OTOKA ITAK OTROŠKA PODRUČJA							IVANA BARIČ TALI I TA PROTIV IKA OVA		
ČIČANKA (SPANJOL)						INTERNAT. LETTER TELEGRAM KLUB IZ KLACEN FURTA				MRAK, TIVNA SVITAK			
RAMETRA					MALA KČERKA SNOPI IGRALICH KARATA								GOLET KRS
OPASNA ŽILJA KONTRA					PRVACI ABOVI PRIKRI VEMOST							"KALI" GLUMICA PRIGOVIC	
DRUGIM NIKOLIĆ		MAKAME VITAJŠ- IJNA						KROŠTILJE ŽIVOTINJA "BEMUT"					
PRIMJE- TIL ZAPAZITI						KOKAC KOJI NAPADA GUMVITA GLAVIŠ NIK CLAI"ION					VIDI ON- CLIES IKA IUCONEI "KONA"		
"IADONIR SOTINET ANOKCIA- ION"				ISENŠAN GRADITELJ, ANDIJA GLAVNI MU JF GRAD ITI IARAN					ZBIRKA ZEMLJO VIDA				
KEMIJSKI ELEMENTI (ZNAK I)					"RJEKA" ČAMCI								
SLOVO S ORTOOM		MISTO NA IELLESKU GIMNAST PRISTINA											
SAKSTAVO, IVICA SUBAT	SLANO PECIVO LOVAK KOJI ISIJANJA NALUSAK							ŠIKORI I KIJAS JAVAN SKOC KIMONA					
ŽENSKO IME						"KOSIK" MOBEKI REDFORD							
INDU- IJANA USALA				BRIGA "RADIJUS"									
ČAJI ZNAK ZA ITOČIAK U IIOK													





## PETAK ► 26. 3. 2004.



HTV 1



Izdvajamo emisiju  
Hrvatska danas,  
HRT 1, 17.20

07.00 – Vijesti  
07.05 – Dobro jutro, Hrvatska  
09.00 – Vijesti  
09.05 – Nestali svijet, crtana serija  
09.30 – Zvučnjak  
09.50 – Bobo, Ciki i prijatelji  
10.00 – Jezični petak  
10.50 – Engleski jezik  
11.00 – Hugo, TV igra  
11.25 – Serija za djecu  
12.00 – Podnevni dnevnik  
12.35 – Zemlja nade, serija  
13.25 – Glazbena TV  
14.00 – Vijesti  
14.05 – Res publica  
14.50 – Serija za djecu  
15.20 – Vijesti  
15.30 – Prirodni svijet  
16.20 – Trenutak spoznaje  
16.50 – Među nama  
17.20 – Hrvatska danas  
17.30 – Dokumentarni film  
18.15 – Upitnik, kviz  
18.45 – HR kod, glazbeno-informativna emisija  
19.30 – Dnevnik  
20.10 – Poslovni klub  
22.05 – Sport danas  
22.15 – Meridijan 16  
22.40 – Hamlet, mini-serija  
00.45 – Film  
06.30 – Prijatelji 6., humoristična serija (R)



HTV 2

08.00 – Turistička središta Hrvatske  
10.00 – Znakovi vremena  
10.50 – Mala TV potraga  
11.45 – Poslovni klub  
12.15 – **Budućnost Zemlje**



12.45 – Željka Ogresta i gosti  
13.40 – Inspektor Montalbano  
15.25 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (2.), serija  
16.10 – Vijesti za gluhe  
16.35 – Zemlja nade, serija  
17.20 – Inspektor Rex  
18.10 – Panorama  
18.40 – Marsupilami, crtana serija  
19.05 – Prijatelji 5., humoristična serija  
19.30 – **Glazbena TV**



20.05 – TV Bingo Show  
20.50 – Igrani film  
22.20 – Bljeskalica  
23.50 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (2.), serija  
00.35 – Pregled programa



HTV 3

09.00 – TV vodič + turistička središta Hrvatske (do 17.00)

## SUBOTA ► 27. 3. 2004.



HTV 1



Izdvajamo film  
Evita  
HRT 1, 20.05

08.00 – Vijesti  
08.05 – Bogovi i demoni  
08.55 – Dječak koji razgovara s jazavcima, film za djecu  
10.25 – Parlaonica  
11.15 – Glazbena TV – TOP 10  
12.00 – Podnevni dnevnik  
12.30 – Duhovni izazovi  
12.45 – Prizma, multinacionalni magazin  
14.00 – Reporteraža  
15.00 – Vijesti  
15.15 – Oprah Show (508)  
16.00 – Iz antologije Dramskog programa HTV-a  
17.25 – Briljanteen  
18.45 – Po ure torture  
19.30 – Dnevnik  
19.28 – PP  
19.30 – Dnevnik  
20.05 – Evita, američki film  
22.25 – Sport danas  
22.55 – Policijsko pseto, film  
00.15 – Istok-zapad, film  
01.50 – Stari prijatelji, američki film  
05.15 – Das Geheimnis der Sommernacht, njemački film  
05.55 – TV izložba (R)  
06.10 – Oprah Show



HTV 2

08.10 – Turistička središta Hrvatske  
10.20 – Trenutak spoznaje  
10.50 – HR kod, glazbeno-informativna emisija  
11.20 – Među nama  
11.50 – Opera Box  
14.25 – **Kruške i jabuke – kuharski dvoboj**



15.00 – Tri male riječi, američki film  
16.30 – Korijeni - hrvatske manjine u Europi  
17.05 – Deep Space 9  
18.00 – Nasljednica, francuski film  
19.30 – Glazbena TV  
20.15 – Treći kamenčić od Sunca 4., serija  
20.45 – Prva HNL Ožujsko  
22.15 – S one strane, serija  
23.00 – **Brit Awards**



00.00 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (3.), serija  
00.45 – Po ure torture (R)  
01.15 – Pregled programa



HTV 3

09.00 – TV vodič + turistička središta Hrvatske (do 17.00)

## NEDJELJA ► 28. 3. 2004.



HTV 1



Izdvajamo film za djecu  
**Ivica i Marica**  
HRT 1, 7.55

07.00 – Vijesti  
07.05 – Amerika – život prirode  
07.35 – Crni gusar, crtani film  
07.55 – Ivica i Marica, film za djecu  
09.00 – Vijesti  
09.05 – Dizalica  
10.05 – Ružno pače, crtana serija  
10.30 – Percy, čuvar parka – crtana serija  
10.55 – Videokiosk  
12.00 – Podnevni dnevnik  
12.25 – Plodovi zemlje  
13.20 – Mir i dobro  
14.00 – Nedjeljom u 2  
15.00 – Vijesti  
15.05 – Fotografija u Hrvatskoj  
15.25 – Tuđe dijete, film  
17.00 – Od pet do sedam – nedjeljno zabavno popodne  
19.00 – Cocco Bill, serija  
19.15 – LOTO 6/45  
19.30 – Dnevnik  
20.10 – Tko želi biti milijunaš?  
21.10 – g'lamur:kafé  
22.35 – Ritz, američki film  
00.00 – Velika riba, film  
01.30 – Videokiosk  
02.00 – Tva killar och en tjej, švedski film  
04.35 – Tuđe dijete, američki film (R)  
06.05 – Anni che cambiarono ili mondo, dokumentarni film (R)



HTV 2

08.00 – Turistička središta Hrvatske  
09.35 – Katolici, dokumentarna serija  
10.45 – Biblija  
11.00 – Misa, prijenos  
12.00 – Obiteljski vrtuljak  
12.30 – Kruške i jabuke – kuharski dvoboj  
13.00 – SPORT  
NEDJELJOM:  
14.20 – Magazin Lige prvaka  
16.55 – Šibenik: Košarka - finale Kupa Hrvatske, prijenos  
19.00 – Veslanje Oxford - Cambridge, prijenos  
19.50 – ATP magazin  
20.25 – Talijanska nogometna liga, 1. poluvrijeme  
21.15 – Sport danas  
21.30 – Talijanska nogometna liga  
**22.30 – Košarka NBA liga:**



**Orlando - Dallas**  
01.00 – Pregled programa



HTV 3

09.00 – TV vodica + turistička središta Hrvatske (do 17.00)  
18.00 – Sudac John Deed, mini-serija (12)  
19.30 – Emisija predajne kulture  
20.00 – TV raspored  
20.05 – Ciklus švedskih filmova Lassea Hallströma  
21.45 – Frasier 7., serija (R)  
22.05 – Treći kamenčić od Sunca 4., serija (R)  
22.30 – Nedjeljom u dva (R)  
23.30 – Pregled programa za ponedjeljak

## PONEDJELJAK ► 29. 3. 2004.



HTV 1



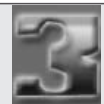
**Denis Latin, autor emisije Latinica,**  
HRT 1, 20.10

07.00 – Vijesti  
07.05 – Dobro jutro, Hrvatska  
09.05 – Leteći medvjedići, crtana serija  
09.30 – Mali veliki svijet  
10.00 – Učilica  
10.10 – Predškolski odgoj i razredna nastava  
11.00 – Hugo, TV igra  
11.25 – Ljubav ili smrt, serija za djecu  
12.00 – Podnevni dnevnik  
12.35 – Zemlja nade, serija  
13.25 – Glazbena TV  
14.00 – Vijesti  
14.05 – Res publica  
14.50 – Ljubav ili smrt, serija za djecu  
15.30 – ŠKOLSKI SAT  
16.20 – Planet Internet  
17.20 – Hrvatska danas  
17.30 – National Geographic  
18.25 – Upitnik, kviz  
18.50 – Alpe-Dunav-Jadran  
19.30 – Dnevnik  
20.10 – Latinica  
22.05 – Sport danas  
22.15 – Meridijan 16  
22.40 – Alias, serija  
23.45 – Zlatna krila 3., serija  
00.35 – National Geographic  
01.15 – Dvorska luda i kraljica, film  
02.50 – Ekipa za očevid  
03.35 – Amerika – život prirode (R)  
04.05 – Alias, serija (R)  
04.50 – Film  
06.30 – Prijatelji 6., humoristična serija



HTV 2

08.00 – Turistička središta Hrvatske  
11.05 – Talijanska nogometna liga, snimka  
13.00 – Crna rupa, američki film (90')  
14.30 – Dobro ugođeno poslijepodne  
16.15 – Vijesti za gluhe  
16.25 – TV kalendar  
16.40 – Zemlja nade, serija  
17.25 – Zlatna krila 3., serija  
18.10 – Panorama  
18.40 – Crtana serija  
19.05 – Prijatelji 5., serija  
19.30 – Glazbena TV  
20.05 – Petica – europski nogomet  
21.10 – Ekipa za očevid  
22.00 – Filmska večer – Kevin Costner: Tjelesni čuvar, američki film  
00.35 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (3.), serija (R)  
01.20 – Alpe-Dunav-Jadran  
01.50 – Pregled programa za utorak



HTV 3

09.00 – TV vodič + turistička središta Hrvatske (do 17.00)  
**17.45 – Košarka NBA liga**



20.00 – Dobro ugođeno poslijepodne  
21.00 – Katolici, dokumentarna serija  
21.55 – Pregled programa za utorak



## UTORAK ► 30. 3. 2004.



HTV 1



Izdvajamo film  
U gori raste zelen bor  
HRT 2, 20.30

07.00 – Vijesti  
07.05 – Dobro jutro, Hrvatska  
09.05 – Cy, kiber djevojka - serija za djecu  
09.30 – Život je pun iznenađenja  
09.45 – Brum, crtani film  
10.00 – Učilica  
10.10 – Prirodoslovlje  
11.00 – Hugo, TV igra  
11.25 – Ljubav i smrt, serija za djecu  
12.00 – Podnevni dnevnik  
12.35 – Zemlja nade, serija  
13.25 – Glazbena TV  
14.05 – Res publica: Treća dob, emisija za umirovljenike  
14.50 – Ljubav i smrt, serija za djecu  
16.15 – Hrvatska kulturna baština  
17.20 – Hrvatska danas  
17.35 – Busted on the Job, dokumentarna serija  
18.20 – Upitnik, kviz  
18.45 – Mliječni put  
19.30 – Dnevnik  
20.10 – Globalno sijelo  
20.45 – Forum  
22.15 – Meridijan 16  
22.35 – Policijske priče  
00.10 – Frasier 7., serija (R)  
00.30 – Sjetve i žetve, serija  
01.15 – Tajni život mozga  
02.05 – Prisilno slijetanje, američki film  
03.35 – Film  
05.00 – Film (R)  
06.30 – Prijatelji 6., humoristična serija (R)



HTV 2

08.00 – Turistička središta Hrvatske  
09.10 – Mir i dobro  
10.10 – Latinica: Smrt na cesti (R)  
11.55 – Alpe-Dunav-Jadran  
12.25 – Petica – europski nogomet  
13.30 – Obiteljska tuga, američki film  
15.00 – Crno-bijelo u boji  
15.30 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (2.), serija  
16.15 – Vijesti za gluhe  
16.40 – Zemlja nade, serija  
17.25 – Cure u trendu  
18.10 – Panorama  
18.40 – Campi-Campi, crtani film  
19.05 – Prijatelji 4., humoristična serija  
19.30 – Glazbena TV (R)  
20.05 – Frasier 7., humoristična serija  
20.30 – Ciklus hrvatskog filma: U gori raste zelen bor  
22.10 – Filmska večer - Kevin Costner: Bez izlaza, film  
01.30 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (3.), serija  
02.15 – Crno-bijelo u boji (R)  
02.45 – Pregled programa za srijedu



HTV 3

09.00 – Turistička središta Hrvatske



## SRIJEDA ► 31. 3. 2004.



HTV 1



Izdvajamo  
Peruanski spomenar  
HRT 1, 20.00

07.00 – Vijesti  
07.05 – Dobro jutro, Hrvatska  
09.05 – Cy, kiber djevojka - serija za djecu  
09.30 – Kokice  
10.10 – Likovna i glazbena umjetnost, književnost  
10.50 – Stilske figure: Hiperbola i litota  
11.00 – Hugo, TV igra  
11.25 – Ljubav i smrt, serija za djecu  
12.00 – Podnevni dnevnik  
12.35 – Zemlja nade, serija  
13.25 – Glazbena TV  
14.05 – Res publica: Slika zdravlja  
16.10 – Stilske figure  
16.20 – Kućni ljubimci  
16.50 – Boje turizma  
17.20 – Hrvatska danas  
17.30 – Divlje vrijeme, dokumentarna serija  
18.20 – Upitnik, kviz  
18.45 – Split: More  
19.30 – Dnevnik  
20.05 – Peruanski spomenar  
20.40 – Brisani prostor  
21.35 – Pola ure kulture  
22.05 – Sport danas  
22.15 – Meridijan 16  
22.40 – Internacional  
23.10 – Na rubu znanosti  
00.15 – Vrijeme je za jazz  
02.25 – Ljudski instinkti, dokumentarna serija (R)  
03.15 – Snježna pustolovina, američki film  
04.45 – Vrijeme je za jazz  
05.45 – Amerika - život prirode

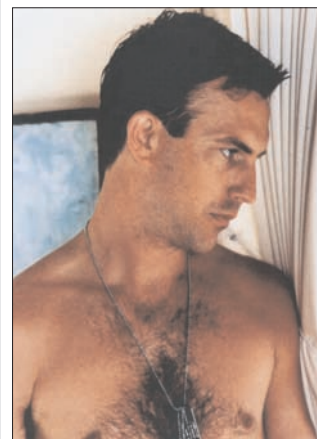


HTV 2

08.00 – Turistička središta Hrvatske  
09.30 – Sjednica Hrvatskog sabora, prijenos  
14.30 – Globalno sijelo  
15.30 – S Međunarodne smotre folklor  
16.00 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (2.), serija  
16.40 – Zemlja nade, serija  
17.25 – CIA, serija  
18.10 – Panorama  
18.40 – Emisija uoči prijateljske nogometne utakmice Hrvatska - Turska  
**18.50 - Nogomet - prijateljska utakmica: Hrvatska - Turska**



**22.50 - Filmska večer - Kevin Costner: Nedodirljivi, film**

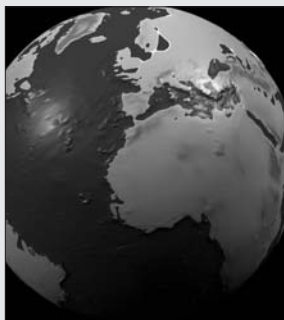


02.40 – Zvezdane staze  
04.10 – Pregled programa

ČETVRTAK ► 1. 4. 2004.



HTV 1



Izdajamo  
Povijest i zemljopis,  
HRT 1, 10.10

07.00 – Vijesti  
07.05 – Dobro jutro, Hrvatska  
09.00 – Vijesti  
09.05 – Cy, kiber djevojka - serija za djecu  
09.30 – Športerica  
09.45 – Korak po korak  
10.00 – Učilica  
10.10 – Povijest i zemljopis  
11.00 – Hugo, TV igra  
11.25 – Ljubav i smrt, serija za djecu  
12.00 – Podnevni dnevnik  
12.35 – Zemlja nade, serija  
13.25 – Glazbena TV  
14.05 – Res publica: Znanstveno-obrazovni program  
14.50 – Ljubav i smrt, serija za djecu  
15.30 – Povijest i zemljopis  
16.20 – Savršeni svijet  
16.50 – Heureka  
17.20 – Hrvatska danas  
17.30 – Stoljeće Stanislavskog, dokumentarna serija  
18.25 – Upitnik, kviz  
18.50 – Poslovni klub  
19.30 – Dnevnik  
20.10 – Tko želi biti milijunaš?  
21.15 – Znakovi vremena  
22.05 – Sport danas  
22.15 – Meridijan 16  
22.40 – Željka Ogresta i gosti  
00.30 – Fatou iz Malija, francuski film (oko 90')  
02.00 – Jedan dan u životu, kanadski film  
03.35 – Znakovi vremena  
05.55 – Crno-bijelo u boji



HTV 2

08.00 – Turistička središta Hrvatske  
09.30 – Sjednica Hrvatskog sabora, prijenos



15.30 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (2.), serija  
16.40 – Zemlja nade, serija  
17.25 – Hitna služba  
18.10 – Panorama  
19.05 – Prijatelji 5., humoristična serija  
19.30 – Glazbena TV (R)  
20.55 – Obavještajci, serija  
21.50 – Seks i grad 6., humoristična serija (18)  
**22.25 – Filmska večer - Kevin Costner: Savršeni svijet, američki film**



00.45 – Prijatelji 6., humoristična serija (R)  
01.10 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (4.), serija  
01.55 – Severo Ochoa - put prema Nobelovoj nagradi  
02.40 – Sutkinja Amy 3., serija (12) (R)  
03.25 – Obavještajci, serija  
04.15 – Pregled programa



## FILMSKI HIT TJEDNA

PRVI PROGRAM  
SUBOTA, 27.3.2004. 20.05

## EVITA

američki film

**G**lazbena biografska drama. Život Eve Duarte (Madonna), kasnije popularne zabavljačice, a zatim supruge generala i višekratnoga predsjednika Argentine Juana Peróna (J. Pryce), nalikuje maštovitom hollywoodskom scenariju. Rođena 1919. u siromašnoj obitelji kao plod izvanbračne veze, samo trideset i tri godine kasnije umire kao jedna od najmoćnijih žena svijeta i predmet obožavanja argentinskoga puka.

Bajkovitim Evitinim životopisom bavili su se mnogi autori koristeći različite medije. Vjerojatno najuspješnije, učinili su to skladatelj Andrew Lloyd Weber i tekstopisac Tim Rice. Njihov glasoviti mjuzikl "Evita", u kojemu su se među inima okušali Meryl Streep i John Travolta, godinama nije silazio s broadwayskih pozornica, a poslužio je i britanskome redatelju Alanu Parkeru (Bugsy Malone, Midnight Express) kao podloga za istoimenu glazbenu dramu snimljenu 1996. Iako Parkerov pothvat kritičari nisu dočekali s posebnim oduševljenjem, zahvaljujući raskošnoj produkciji i dojmljivoj fotografiji Dariusa Khondjia (nominiranoj za Oscara), a ponajprije sjajnim tumačima glavnih uloga, film je solidno prošao na kinoblagačnima.

U naslovnoj ulozi se Madonna dokazala ne samo kao dobra pjevačica, nego i kao uvjerljiva glumica, a izvrstan je posao obavio i Antonio Banderas tumačeći izmišljeni lik pripovjedača i komentatora zbivanja znakovita imena Che. U rolama Peróna i prve Evitine ljubavi, pjevača Augustina Magaldija, dostojno su ih pratili Jonathan Pryce i Jimmy Nail. Parkerov je gotovo dvoipolsatni spektakl osim za fotografiju nominiran i za Oscare u sporednim kategorijama (scenografija, montaža, zvuk), no zlatni je kipić uspio osvojiti samo dvojac Webber-Rice za najbolju izvornu pjesmu «You Must Love Me», napisanu posebno za ekranizaciju. Madonna je osvojila Zlatni globus kao najbolja glumica, a Zlatnim globusom nagrađen je i film u cjelini.

**Uloge:** Madonna, Antonio Banderas, Jonathan Pryce, Jimmy Nail

**Glazba:** Andrew Lloyd Webber

**Stihovi:** Tim Rice

**Scenarist:** Oliver Stone

**Redatelj:** Alan Parker

**Trajanje:** 134'





## Izbacivanjem neistomišljenika se dokazuje demokratičnost

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini je otkrio izvrсни recept za discipliniranje neistomišljenika. Vrlo često možemo čuti: izbačen iz članstva DSHV. Stvarno demokratski! *Josipa Ivankovića* koji je 1990., godine stavio svoj potpis na osnivački akt DSHV-a s desetak drugih osnivača, koji su svi ranije izbačeni iz DSHV-a nije moguće izbaciti konačno, jer je DSHV moj. Ja ću se vratiti i želio bih da se vrate svi koji su potpisali osnivački akt DSHV-a pošto smo mi DSHV zamišljali neuporedivo drugačije. DSHV ni slučajno nije zamišljen kao smokvin list za sramotu drugih strana, današnja politika DSHV-a, iz programa njenog predsjednika se svodi na uvjeravanje Hrvata u Vojvodini da oni nisu Bunjevci nego Hrvati. Hrvati-Bunjevci u Vojvodini nisu građani kao i većina drugih i njihova očekivanja i potrebe su mnogo šire od onih koje sagledava DSHV.

Žalba delegata nije upućena Predsjedništvu već Nadzornom odboru. Konstatacija Predsjedništva je da od dvadesetak potpisa delegata uspiju pročitati samo dva imena i njih izbacuju. Zar je Predsjedništvo nepismeno?

Predsjedništvo nije smoglo snage odgovoriti na postavljena pitanja od strane delegata pojedinačno kako su postavljena, jer na njih postoji samo jedan odgovor, izrazito neprijatan za one koji su ovu prijavu režirali. Pokušavam zamisliti kakvu bi odluku donijela gospoda iz Predsjedništva za vrijeme inkvizicije. Delegati su istovremeno podnijeli žalbu Nadzornom odboru i demantije medijima na tvrdnje kako je VII. redovita skupština bila poštena i dobronamjerna.

Nova pravnička mudrost je da su članovi HNS-a na osnovu Deklaracije kolektivno učlanjeni u DSHV. Suštinu ujedinjenja oslikava Skupština općine Subotica. Hrvati se ujedinili, a u Skupštini tri vijećničke grupe i formira se četvrta. Gospodin pred-

sjednik je u ovu igru upao kao Pilat u virovanje. Nije mu do kraja jasno što se oko njega zbiva.

Kako sam se borio protiv izbornih prijevара *Slobodana Miloševića*, još više ću se boriti protiv istih prijevara u našim redovima. Posljedice prvih su jasno vidljive. Na ovim prostorima je nažalost uobičajen prizor da rodoljubi oslobađaju od osnivača, domaćina, njihova prava, ideje, tekovi-ne...

To obično čine provjereni crveni rodoljubi koji su za slične podvige već složili ordenje, pa i za ove očekuju. Politička i neformalna moć u ovom gradu je vrlo čudno raspoređena i skora prerespodjela izaziva prijevare, podvale i odmazde.

Nisam prvi put izbačen iz DSHV-a i poručujem članovima i simpatizerima koje izrazito cijenim da ću se ponovo vratiti i svojim skromnim znanjem pomoći vratiti DSHV svojim izvornim principima. Ugled DSHV-a i hrvatske zajednice ruši onaj ko režira prijevare delegata DSHV-a i članova te zajednice, a ne onaj ko te prijevare argumentima dokazuje i pokušava ih spriječiti.

**Josip Ivanković, Subotica**

### Nije prvi put

Povod za ovo moje obraćanje je dio teksta novinara Hrvatske riječi *Zvonka Sarića* u broju 59, strana 36, gdje se između ostalog u tekstu navodi izjava gospođe *Katarine Čeliković*, ravnateljice Hrvatske čitaonice, u povodu »Večeri sjećanja na *Matiju Poljakovića*«, i to, citiram:

»Katarina Čeliković izrazila je zadovoljstvo što su se nakon tridesetak godina ponovno okupili prijatelji i poštovatelji *Matije Poljakovića*...«

Prije svega, nije točan navod imenovanje, da je navodno prošlo »tridesetak godina«, pošto je dana 9. kolovoza 1995. godine u organizaciji HKC »Bunjevačko kolo« i organizacijskog odbora »Dužijanca« 1995. bio i upriličen simpozij o liku i djelu *Matije Poljakovića*, na kojem su između ostalog svoje priloge podnijeli *Vojislav Sekelj*, *Lazar Merковиć*, *Milovan Miković*,

*mr. Josip Buljovčić* i *prof. Bela Gabrić*. Dokaz – pretisak naslovnice dvotjednika »ŽIG« od 12. kolovoza 1995. godine, broj 29, pod naslovom »O djelu *Matije Poljakovića*« autora *Tomislava Žigmanova*.

Iz izloženog se može razvidno vidjeti da je spomen *Matiji Poljakoviću* bio organiziran još tijekom 1995. godine, to jest malte ne prije desetak godina, te da se ne radi o »tridesetak godina«, već u najmanju ruku samo o dvadesetak godina.

Uzgred, literarna sekcija HKC »Bunjevačko kolo« je još tijekom 1994. godine organizirala sličan simpozij i o *Balintu Vujkovu*, našem najvećem sakupljaču narodnih umotvorina, bunjevačkih narodnih pripovjedaka. Također prije točno deset godina, uz napomenu da su tijekom prošle godine bili organizirani »*Dani Balinta Vujkova*«.

Iz prednjih činjenica da se uočiti da se literarna sekcija HKC »Bunjevačko kolo« blagovremeno »sjetila« svojih književnih velikana i da »svijet« nije počeo unazad dvije-tri godine od kada je Hrvatska čitaonica preuzela »štafetu« u odnosu na organiziranje prigodnih sjećanja, odnosno organizacijom »dana«, o spomenutim književnicima, što predstavlja svojevrsan vid samohvalisanja i isticanja nekih »za-sluga« za organizaciju ovih prigodnih memorijalnih sjećanja na naše najveće književnike.

**Grgo Bačlija, Subotica**

### Riječi pohvale

Pozdravljam!

I pohvaljujem dobar dizajn internet izdanja Hrvatske riječi!

**Kristijan Vojnić, Zagreb**

## Mali oglas

**OREBIĆ** – za ljeto izdajem samostojni objekt (soba, kupaonica, kuhinja), svoje dvorište, blizu plaže. Povoljno. Zvati na: **063-8-348-139**



### RADIO SUBOTICA

24000 Subotica  
Put Jovana Mikića 12  
Tel: 024/55-22-00  
Fax: 024/55-19-02

email: radio@radiosubotica.co.yu

- 91,5 MHz cjelodnevni program na srpskom jeziku  
- 89,6 MHz cjelodnevni program na mađarskom jeziku  
- 91,5 MHz od 19 do 21 sat program na hrvatskom jeziku

### SHEMA programa na hrvatskom jeziku 19,00 h

- Najava programa  
- Večernji dnevnik  
- Agencijske vijesti iz zemlje  
- Agencijske vijesti iz RH

### 19,30 h

»Iz života naših predaka« (ponedjeljkom)  
»Sportski vremeplov« (ponedjeljkom)  
»Razgovor s povodom« (utorkom)  
»Otvoreni studio« (srijedom)

»Galerija« emisija o kulturi (četvrtkom)  
Vjerska emisija (petkom)

### 20,00 h

»Čarolije trpeze« (ponedjeljkom)  
»Iz hrvatske povijesti« (utorkom)  
»Putokazi« (srijedom)  
»Rock vremeplov« (četvrtkom)

### 20,30 h

- Vijesti dana  
- Pripovijetka *Balinta Vujkova*  
- Hitovi hrvatskih izvođača  
- Minute za ljubitelje jazz (petkom)



# agria

**AGRIA D.O.O. SUBOTICA**  
**PROIZVODNJA SIJAČICA I**  
**REZERVNIH DIJELOVA**  
**SUBOTICA, BARANJSKA 23**  
 tel. i fax: 024-561-553  
 e-mail: [agria@suonline.net](mailto:agria@suonline.net)



**MINEX - TRADE, salon "Moderni Interieri" - SUBOTICA, ŠUMSKA 13 - Tel: 024/525-208, 34-147 - Fax: 024/557-065**

**NOVO na našem tržištu!!**  
**garniture JORDAN i DARIO**

21.225<sup>00</sup>

15.861<sup>00</sup>

49.420<sup>00</sup>

8.683<sup>20</sup>

10.612<sup>00</sup>

15.912<sup>20</sup>

31.488<sup>00</sup>

35.552<sup>00</sup>

10.584<sup>00</sup>

8.640<sup>00</sup>

12.960<sup>00</sup>

15.177<sup>00</sup>

3.546<sup>72</sup>

6.696<sup>00</sup>

4.320<sup>00</sup>

27.560<sup>00</sup>

38.016<sup>00</sup>

2.494<sup>00</sup>

5.040<sup>00</sup>

1.518<sup>00</sup>

44.782<sup>00</sup>

6.480<sup>00</sup>

10.368<sup>00</sup>

40.176<sup>00</sup>

**Gotovinski popust 10-20%, odloženo plaćanje čekovima, krediti preko poslovnih banaka (JUBANKA, Komercijalna Banka, Vojvođanska Banka, AIK Banka NIŠ, Raiffeisen Bank)**



# **kolpa-san®** **KUPATILA**

stvorena za uživanje  
i za ponos



sanitarija i pločice, kade, tuš kade, tuš kabine,  
saune, masažni sistemi-vodeni i vazdušni,  
bazeni za masažu, nameštaj za kupatila,  
ugradni vodokotlići i kupatilska galanterija

Banijska 2, SUBOTICA (u poslovnom centru preko puta FB "PARTIZAN"),

**Tel: 024/ 547-274 , 547-886**

Novi Sad - Rumenački put 11; 021/518-091  
Beograd - Lješka 4; 011/354-8063

